משנה · ראשונים · ברטנורא · סדר מועד

ברטנורא על משנה שבת

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ברטנורא על משנה שבת

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ברטנורא-על-משנה-שבת/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 10
פרק ג 15
פרק ד 18
פרק ה 20
פרק ו 22
פרק ז 28
פרק ח 31
פרק ט 33
פרק י 36
פרק יא 38
פרק יב 41
פרק יג 44
פרק יד 45
פרק טו 47
פרק טז 49
פרק יז 51
פרק יח 54
פרק יט 56
פרק כ 59
פרק כא 61
פרק כב 62
פרק כג 65
פרק כד 67

פרק א

משנה א

יְצִיאוֹת הַשַּׁבָּת. הוֹצָאוֹת שֶׁמֻּרְשׁוּת לִרְשׁוּת הָאֲמוּרוֹת אֵצֶל שַׁבָּת, וְהַכְנָסוֹת נַמִּי קָא קָרֵי יְצִיאוֹת הוֹאִיל וּמוֹצִיא מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת. וְהַאי דְּתָנֵי יְצִיאוֹת וְלֹא תָּנֵי הוֹצָאוֹת, לִישָׁנָא דִּקְרָא נָקֵט, דִּכְתִיב (שמות טז) אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ, וּמִנֵּיהּ דָּרְשִׁינַן הוֹצָאָה, אַל יֵצֵא אִישׁ עִם הַכְּלִי שֶׁבְּיָדוֹ לִלְקֹט הַמָּן:

שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע. שְׁתַּיִם מִן הַתּוֹרָה, הוֹצָאָה וְהַכְנָסָה לְבַעַל הַבַּיִת הָעוֹמֵד בִּפְנִים בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, וְעַל שְׁתַּיִם אֵלּוּ חַיָּב עַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת, וְעַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת, וְעַל הַתְרָאָתוֹ סְקִילָה, כְּמוֹ בְּכָל שְׁאָר מְלָאכוֹת שֶׁל שַׁבָּת:

שֶׁהֵן אַרְבַּע. מִדִּבְרֵיהֶם הוֹסִיפוּ שְׁתַּיִם, לֶאֱסֹר לְכַתְּחִלָּה הֵיכָא שֶׁהַמְּלָאכָה נַעֲשֵׂית עַל יְדֵי שְׁנַיִם זֶה עוֹקֵר וְזֶה מֵנִיחַ, דִּשְׁנַיִם שֶׁעָשָׂאוּהָ פְּטוּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ד) בַּעֲשׂוֹתָהּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה', הָעוֹשֶׂה אֶת כֻּלָּהּ וְלֹא הָעוֹשֶׂה מִקְצָתָהּ, וְכֵן בְּכָל מְלָאכוֹת שֶׁל שַׁבָּת אָמְרִינַן יָחִיד שֶׁעָשָׂאהּ חַיָּב, שְׁנַיִם שֶׁעָשָׂאוּהָ פְּטוּרִים:

וּשְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע בַּחוּץ. שְׁתַּיִם מִן הַתּוֹרָה, הוֹצָאָה וְהַכְנָסָה לֶעָנִי הָעוֹמֵד בַּחוּץ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים:

שֶׁהֵן אַרְבַּע. מִדִּבְרֵיהֶם הוֹסִיפוּ שְׁתַּיִם לֶאֱסֹר לְכַתְּחִלָּה, כְּשֶׁזֶּה עוֹקֵר וְזֶה מֵנִיחַ:

פָּשַׁט הֶעָנִי אֶת יָדוֹ. וּבְתוֹכָהּ קֻפָּה אוֹ הַסַּל שֶׁמְּקַבֵּל בּוֹ כִּכָּרוֹת מִבַּעַל הַבַּיִת. וּלְהָכִי נָקֵט הוֹצָאָה בְּלִשּׁוֹן עָנִי וְעָשִׁיר, דְּאַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָא מַשְׁמַע לָן דְּמִצְוָה הַבָּאָה בַּעֲבֵרָה אֲסוּרָה וְחַיָּבִין עָלֶיהָ:

וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. דְּעָבִיד לֵיהּ עֲקִירָה מֵרְשׁוּת הָרַבִּים וְהַנָּחָה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד:

אוֹ שֶׁנָּטַל מִתּוֹכָהּ וְהוֹצִיא. הַחֵפֶץ, וְהֵנִיחַ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, דְּעָבִיד עֲקִירָה וְהַנָּחָה:

הֶעָנִי חַיָּב. שֶׁעָשָׂה מְלָאכָה שְׁלֵמָה. וַהֲרֵי שְׁתַּיִם מִן הַתּוֹרָה לְעוֹמֵד בַּחוּץ. וְאַף עַל גַּב דְּבָעִינַן עֲקִירָה מִמָּקוֹם שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים עַל אַרְבָּעָה טְפָחִים וְהַנָּחָה בְּמָקוֹם שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה וְלֵיכָּא, דְּיַד הֶעָנִי וּבַעַל הַבַּיִת אֵין בָּהּ מָקוֹם שֶׁיִּהְיֶה אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, אָמְרִינַן בַּגְּמָרָא דְּיָדוֹ שֶׁל אָדָם חֲשׁוּבָה כְּאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, כֵּיוָן שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה לְהָנִיחַ בָּהּ וְלִטֹּל מִמֶּנָּה חֲפָצִים, וַאֲפִלּוּ גְּדוֹלִים הַרְבֵּה:

וּבַעַל הַבַּיִת פָּטוּר. פְּטוּר וּמֻתָּר גָּמוּר, דְּהָא לָאו מִידֵי עָבַד:

פָּשַׁט בַּעַל הַבַּיִת כּוֹ' בַּעַל הַבַּיִת חַיָּב. הֲרֵי שְׁתַּיִם מִן הַתּוֹרָה לְעוֹמֵד בִּפְנִים:

פָּשַׁט הֶעָנִי כּוֹ'. דְּעָבִיד הֶעָנִי עֲקִירָה מֵרְשׁוּת הָרַבִּים:

וְנָטַל בַּעַל הַבַּיִת מִתּוֹכָהּ. וְהֵנִיחַ בִּפְנִים, וְעָבִיד לֵיהּ בַּעַל הַבַּיִת הַנָּחָה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד:

אוֹ שֶׁנָּתַן לְתוֹכָהּ. דְּעָבִיד לֵיהּ בַּעַל הַבַּיִת עֲקִירָה מֵרִשּׁוּת הַיָּחִיד:

וְהוֹצִיא. הֶעָנִי וְהֵנִיחַ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים:

שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים. שֶׁלֹּא עָשָׂה שׁוּם אֶחָד מֵהֶם מְלָאכָה שְׁלֵמָה. אֲבָל אֲסוּרִים לַעֲשׂוֹת כֵּן, שֶׁמָּא יָבֹאוּ כָּל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה שְׁלֵמָה בְּשַׁבָּת. הֲרֵי שְׁתַּיִם מִדִּבְרֵיהֶם, אַחַת לֶעָנִי בַּחוּץ וְאַחַת לְבַעַל הַבַּיִת בִּפְנִים. וְהָא דְּלֹא חָשֵׁיב שְׁנַיִם לְכָל אֶחָד, עֲקִירָה לֶעָנִי וַעֲקִירָה לְבַעַל הַבַּיִת, הַנָּחָה לֶעָנִי וְהַנָּחָה לְבַעַל הַבַּיִת, מִשּׁוּם דְּלֹא חָשֵׁיב אֶלָּא עֲקִירוֹת שֶׁהֵן תְּחִלַּת הַמְּלָאכָה וְאֵיכָא לְמֵימַשׁ שֶׁמָּא יִגְמְרֶנָּה, אֲבָל הַנָּחוֹת שֶׁהֵן סוֹף הַמְּלָאכָה לֹא קָחֲשִׁיב:

משנה ב

לֹא יֵשֵׁב אָדָם לִפְנֵי הַסַּפָּר. וַאֲפִלּוּ בְּחֹל, וּמִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי לֹא יֵצֵא הַחַיָּט בְּמַחֲטוֹ וְכוּ' שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיֵצֵא דְּדָמֵי לִגְזֵרָה דְּלֹא יֵשֵׁב אָדָם לִפְנֵי הַסַּפָּר סָמוּךְ לַמִּנְחָה, שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְלֹא יִתְפַּלֵּל, מִשּׁוּם הָכִי תָּנָא לְהוּ הָכָא, וְאַיְדֵי דְּזוּטָרָן מִלַּיְהוּ פָּסִיק וְתָנֵי לְהוּ בְּרֵישָׁא, וַהֲדַר מְפָרֵשׁ מִלֵּי דְּשַׁבָּת וּמַאֲרִיךְ בָּהֶן:

סָמוּךְ לַמִּנְחָה. מִנְחָה גְּדוֹלָה מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה וּלְמַעְלָה, וְסָמוּךְ לַמִּנְחָה הַיְנוּ מִתְּחִלַּת שָׁעָה שְׁבִיעִית, וְאַף עַל פִּי שֶׁעוֹנָתָהּ מְרֻבָּה, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִשְׁבֹּר הַזּוֹג שֶׁל סַפָּרִים אַחַר שֶׁהִתְחִיל לְהִסְתַּפֵּר, וְתַעֲבֹר עוֹנַת הַתְּפִלָּה קֹדֶם שֶׁיִּתְקַנְּנוּ וְיַשְׁלִים הַתִּסְפֹּרֶת:

וְלֹא יִכָּנֵס לַמֶּרְחָץ. סָמוּךְ לַמִּנְחָה, שֶׁמָּא יִתְעַלֵּף:

וְלֹא לַבָּרְסְקִי. מָקוֹם עֲבוּד הָעוֹרוֹת, דְּלְמָא חָזֵי פְּסֵידָא וְקָלְקוּל בָּעוֹרוֹת אִם לֹא יְנִיעֵם מִמְּקוֹמָם וְיַתְקָנֵם, וְיִמְשֹׁךְ בְּמְלַאכְתּוֹ עַד שֶׁתַּעֲבֹר עוֹנַת הַתְּפִלָּה:

וְלֹא לָאֳכֶל. אֲפִלּוּ בִּסְעוּדָה קְטַנָּה, שֶׁמָּא יִמְשֹׁךְ בַּסְּעוּדָה:

וְלֹא לָדִין. אֲפִלּוּ בִּגְמַר דִּין, שֶׁכְּבָר שָׁמְעוּ טְעָנוֹת בַּעֲלֵי דִינִין וְלֹא נִשְׁאַר עֲלֵיהֶן אֶלָּא לִפְסֹק הַדִּין בְּלִבָּד, דְּלְמָא חָזוּ טַעְמָא וְיִסְתְּרוּ מַה שֶּׁהָיוּ רוֹצִים לִפְסֹק, וְחוֹזֵר לִהְיוֹת תְּחִלַּת הַדִּין:

וְאִם הִתְחִילוּ. בְּחַד מִכָּל הָנֵי דְּאָמְרִינַן, אֵין מַפְסִיקִין, אֶלָּא יִגְמֹר וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל, וְהוּא שֶׁיֵּשׁ שְׁהוּת בַּיּוֹם לִגְמֹר קֹדֶם שֶׁיַּעֲבֹר זְמַן הַתְּפִלָּה. וְהַתְחָלַת הַתִּסְפֹּרֶת מִשֶּׁיְּנִיחַ מַעֲפֹרֶת שֶׁל סַפָּרִים בֵּין בִּרְכָּיו, הוּא הַסּוֹדָר שֶׁנּוֹתֵן הַמִּתְגַּלֵּחַ עַל בִּרְכָּיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפֹּל הַשֵּׂעָר עַל בְּגָדָיו. וְהַתְחָלַת הַמֶּרְחָץ מִשֶּׁיִּפְשֹׁט הַבֶּגֶד הַסָּמוּךְ לִבְשָׂרוֹ, וְאִית דְּמַפָּרְשֵׁי מִשֶּׁיְּסִיר הַסּוֹדָר שֶׁעָלָיו שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לְהַפְשָׁטַת בְּגָדָיו. וְהַתְחָלַת הַבָּרְסְקִי מִשֶּׁיַּחְגֹּר בֵּין כְּתֵפָיו אֶת בָּתֵּי זְרוֹעוֹתָיו כְּדֵי לְהִתְעַסֵּק בָּעוֹרוֹת. וְהַתְחָלַת אָכִילָה מִשֶּׁיִּטֹּל יָדָיו. וְהַתְחָלַת הַדִּין מִשֶּׁיִּתְעַטְּפוּ הַדַּיָּנִין בְּטַלִּיתָן לֶשֶׁבֶת לַדִּין בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה, וְאִם הָיוּ מְעֻטָּפִים וְיוֹשְׁבִים בַּדִּין וּבָא לִפְנֵיהֶם דִּין אַחֵר סָמוּךְ לַמִּנְחָה, הַוְיָא הַתְחָלַת אוֹתוֹ הַדִּין מִשֶּׁפָּתְחוּ בַּעֲלֵי הַדִּין בְּטַעֲנוֹתָם:

מַפְסִיקִין לִקְרִיאַת שְׁמַע. מִלְּתָא אַחֲרִיתִי נָקַט, וְהָכִי קָאָמַר, חֲבֵרִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, מַפְסִיקִים תּוֹרָתָן לִקְרִיאַת שְׁמַע, דִּזְמַנָּהּ קָבוּעַ, דִּכְתִיב (דברים ו) וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ:

וְאֵין מַפְסִיקִין לַתְּפִלָּה. שֶׁאֵין לָהּ זְמַן קָבוּעַ דְּאוֹרַיְתָא. וְלֹא שָׁנוּ אֶלָּא כְּגוֹן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי וַחֲבֵרָיו שֶׁתּוֹרָתָן אֻמָּנוּתָן, אֲבָל אָנוּ הוֹאִיל וְאָנוּ מַפְסִיקִין תּוֹרָתֵנוּ לְאֻמָּנוּתֵנוּ כָּל שֶׁכֵּן שֶׁנַּפְסִיק לִתְפִלָּה:

משנה ג

לֹא יֵצֵא הַחַיָּט בְּמַחְטוֹ. אֲפִלּוּ תְּחוּבָה לוֹ בְּבִגְדּוֹ, שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיֵצֵא, וְאֻמָּן דֶּרֶךְ אֻמָּנוּתוֹ חַיָּב, שֶׁדֶּרֶךְ הָאֻמָּנִים לְתוֹחָבָן בִּבְגָדָיו כְּשֶׁיּוֹצְאִים לַשּׁוּק:

שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיֵצֵא. מִשֶּׁתָּחְשַׁךְ:

הַלַּבְלָר. הַסּוֹפֵר:

בְּקוּלְמוֹסוֹ. הַתָּחוּב אֲחוֹרֵי אָזְנָיו כְּדֶרֶךְ הַסּוֹפְרִים:

וְלֹא יְפַלֵּל אֶת כֵּלָיו. מְבַעֵר כִּנִּים מִבְּגָדָיו. תַּרְגּוּם בַּעֲרְתִּי הַקֹּדֶשׁ פַּלֵּיתִי:

וְלֹא יִקְרָא לְאוֹר הַנֵּר. בְּסֵפֶר, שֶׁמָּא יַטֶּה הַנֵּר לְהָבִיא הַשֶּׁמֶן לְפִי הַפְּתִילָה כְּדֵי שֶׁיִּדְלֹק יָפֶה, וְנִמְצָא מַבְעִיר בְּשַׁבָּת, וְאֲפִלּוּ הָיָה הַנֵּר גָּבוֹהַּ שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ קוֹמוֹת, לְעוֹלָם אָסוּר לִקְרוֹת לְאוֹר הַנֵּר אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עִמּוֹ אָדָם אַחֵר לְשָׁמְרוֹ, אוֹ אִם הוּא אָדָם חָשׁוּב שֶׁאֵינוֹ רָגִיל לְעוֹלָם לְתַקֵּן הַנֵּר:

הַחַזָּן. מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת:

מֵהֵיכָן הַתִּינוֹקוֹת קוֹרִין. מֵהֵיכָן יַתְחִילוּ לִקְרוֹת, דִּבְעִיוּן מֵעֵט כִּי הַאי לֹא גָּזְרִינַן שֶׁמָּא יַטֶּה. וְהַתִּינוֹקוֹת קוֹרְאִין לִפְנֵי רַבָּן לְאוֹר הַנֵּר, שֶׁאֵימַת רַבָּן עֲלֵיהֶם:

אֲבָל הוּא לֹא יִקְרָא. כָּל הַפָּרָשָׁה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין אֵימָתָן עָלָיו, וּשְׁמִירָתָן לֹא הַוְיָא שְׁמִירָה. וּמֵהַאי טַעְמָא נַמִּי אֵיכָא לְמֵאן דְּאָמַר דְּאִשָּׁה שׁוֹמֶרֶת לְבַעֲלָהּ אֵין שְׁמִירָתָהּ שְׁמִירָה, שֶׁאֵין אֵימָתָהּ עָלָיו:

כֵּיוֹצֵא בּוֹ. לַעֲשׂוֹת הַרְחָקָה מִן הָעֲבֵרָה, אָמְרוּ לֹא יֹאכַל הַזָּב עִם אִשְׁתּוֹ זָבָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם טְמֵאִים:

מִפְּנֵי הָרִגֵּל עֲבֵרָה. שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהֵם מִתְיַחֲדִים יָבֹא לִבְעֹל זָבָה שֶׁהִיא בְּכָרֵת. וְזָב וְזָבָה לִרְבוּתָא נָקַט, שֶׁהַתַּשְׁמִישׁ קָשֶׁה לָהֶן וְאֵיכָא לְמֵימַר דְּוַדַּאי לֹא יָבֹאוּ לִידֵי הֶרְגֵּל עֲבֵרָה, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא יֹאכְלוּ זֶה עִם זוֹ:

משנה ד

וְאֵלּוּ מֵהֲלָכוֹת. אֵין פּוֹלִין וְאֵין קוֹרִין לְאוֹר הַנֵּר דִּתְנַן בְּמַתְנִיתִין:

בַּעֲלִית חֲנַנְיָה בֶּן חִזְקִיָּה. שֶׁבִּקְּשׁוּ חֲכָמִים לִגְנֹז סֵפֶר יְחֶזְקֵאל, שֶׁדְּבָרָיו נִרְאִים כְּסוֹתְרִים דִּבְרֵי תּוֹרָה, כְּגוֹן כָּל נְבֵלָה וּטְרֵפָה מִן הָעוֹף וּמִן הַבְּהֵמָה לֹא יֹאכְלוּ הַכֹּהֲנִים (יחזקאל מד), כֹּהֲנִים הוּא דְּלֹא אָכְלִי הָא יִשְׂרָאֵל אָכְלִי, וּכְגוֹן וְכֵן תַּעֲשֶׂה בִּשְׁבָעָה בַּחֹדֶשׁ (שם מה), הֵיכָן נִרְמָז קָרְבָּן זֶה בַּתּוֹרָה. וְנִטְמַן חֲנַנְיָה בֶּן חִזְקִיָּה בָּעֲלִיָּה וְיָשַׁב שָׁם וּפֵרֵשׁ סֵפֶר יְחֶזְקֵאל:

וּשְׁמֹנָה עָשָׂר דְּבָרִים גָּזְרוּ בּוֹ בַּיּוֹם. שֶׁנֶּחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל וְעָמְדוּ לִמְנְיָן וְרַבּוּ בֵּית שַׁמַּאי וּפָסְקוּ כְּמוֹתָם, כְּדִכְתִיב (שמות כג) אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת. וְכֻלְּהוּ שְׁמֹנָה עָשָׂר דְּבָרִים מַיְתוּ לְהוּ בַּגְּמָרָא, וְאֵלּוּ הֵן: הָאוֹכֵל אֹכֶל שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לַטֻּמְאָה אוֹ שֵׁנִי לַטֻּמְאָה, גָּזְרוּ שֶׁיְּהֵא נַעֲשֶׂה גּוּפוֹ שֵׁנִי לַטֻּמְאָה, וּפוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה בְּמַגָּעוֹ, שֶׁשֵּׁנִי פּוֹסֵל בִּתְרוּמָה, הֲרֵי אֵלּוּ שְׁתֵּי גְּזֵרוֹת, אוֹכֵל אֹכֶל רִאשׁוֹן, וְאֹכֶל שֵׁנִי. וְהַשּׁוֹתֶה מַשְׁקִין טְמֵאִים נַעֲשֶׂה גַּם כֵּן שֵׁנִי לַטֻּמְאָה וּפוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה, הֲרֵי שָׁלֹשׁ. וְטַעֲמָא דְּגָזוּר בְּהָנֵי, דִּזְמָנִין דְּאָכֵיל אָכְלִין טְמֵאִים וְשָׁדֵי מַשְׁקִין דִּתְרוּמָה בְּפוּמֵיהּ בְּעוֹד שֶׁהָאֳכָלִים טְמֵאִים בְּפִיו, וּפָסֵיל לְהוּ, וְזִמְנִין דְּשָׁתֵי מַשְׁקִין טְמֵאִים וּבְעוֹדָן בְּפִיו שָׁדֵי אָכְלִין דִּתְרוּמָה בְּפִיו, וּפָסֵיל לְהוּ. וְגָזְרוּ עַל הַבָּא רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ לְאַחַר שֶׁטָּבַל מִטֻּמְאָתוֹ בּוֹ בַּיּוֹם, בְּמַיִם שְׁאוּבִים, וְעַל טָהוֹר גָּמוּר שֶׁנָּפְלוּ עַל רֹאשׁוֹ שְׁלֹשָׁה לֻגִּין מַיִם שְׁאוּבִין, הֲרֵי חָמֵשׁ גְּזֵרוֹת. וְטַעֲמָא דְּגָזוּר טֻמְאָה עַל הֲנֵי לְטַמֵּא אָדָם, לְפִי שֶׁהָיוּ טוֹבְלִין בְּמֵי מְעָרוֹת סְרוּחִין וְהָיוּ נוֹתְנִין עֲלֵיהֶם אַחַר כָּךְ מַיִם שְׁאוּבִין לְהַעֲבִיר סְרָחוֹן הַמַּיִם, הִתְחִילוּ וַעֲשָׂאוּם קֶבַע לוֹמַר לֹא מֵי הַמְּעָרוֹת מְטַהֲרִים אֶלָּא הַמַּיִם שְׁאוּבִים מְטַהֲרִים, עָמְדוּ וְגָזְרוּ עֲלֵיהֶם טֻמְאָה, דִּלְמָא אָתֵי לְבַטּוֹלֵי תּוֹרַת מִקְוֶה וְטָבְלֵי בְּשְׁאוּבִים. וְהַגְּזֵרָה הַשִּׁשִּׁית, שֶׁיִּהְיוּ הַסְּפָרִים שֶׁל כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ פּוֹסְלִים אֶת הַתְּרוּמָה בְּמַגָּע, שֶׁבִּתְחִלָּה הָיוּ מַצְנִיעִין אָכְלִין דִּתְרוּמָה אֵצֶל סֵפֶר תּוֹרָה, אָמְרֵי הַאי קֹדֶשׁ וְהַאי קֹדֶשׁ, כֵּיוָן דְּחָזוּ דְּקָא אָתוּ סְפָרִים לִידֵי פְּסִידָא, שֶׁהָעַכְבָּרִים הַמְצוּיִין אֵצֶל הָאָכְלִין הָיוּ מַפְסִידִין אֶת הַסְּפָרִים, גָּזְרוּ שֶׁיִּהְיוּ הַסְּפָרִים, דְּהַיְנוּ תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, בְּמַגָּעָן פּוֹסְלִין אֶת הַתְּרוּמָה. וְהַגְּזֵרָה הַשְּׁבִיעִית, גָּזְרוּ עַל סְתָם יָדַיִם שֶׁפּוֹסְלוֹת אֶת הַתְּרוּמָה, מִפְּנֵי שֶׁהַיָּדַיִם עַסְקָנִיּוֹת הֵן וְנוֹגְעוֹת בִּבְשָׂרוֹ בְּמָקוֹם הַטְּנֹפֶת, וּגְנַאי לַתְּרוּמָה אִם יִגַּע בָּהּ בְּיָדַיִם מְזֹהָמוֹת וְהִיא נִמְאֶסֶת עַל אוֹכְלֶיהָ. וְהַגְּזֵרָה הַשְּׁמִינִית, הָאֳכָלִין שֶׁנִּטְמְאוּ בְּמַשְׁקִין שֶׁאוֹתָן הַמַּשְׁקִין נִטְמְאוּ מֵחֲמַת יָדַיִם שֶׁנָּגְעוּ בָּהֶן קֹדֶם נְטִילָה, גָּזְרוּ עַל הַמַּשְׁקִין שֶׁיִּטַּמְּאוּ אֶת הָאֳכָלִין, שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הַפּוֹסְלִים אֶת הַתְּרוּמָה מְטַמְּאִין אֶת הַמַּשְׁקִין לִהְיוֹת תְּחִלָּה, גְּזֵרָה מִשּׁוּם מַשְׁקִין הַבָּאִים מֵחֲמַת שֶׁרֶץ, דְּאִשְׁכְּחָן בָּהֶן שֶׁהֵן רִאשׁוֹנִים מִדְּאוֹרַיְתָא. וְהַאי דְּגָזוּר בְּכָל טֻמְאַת מַשְׁקִין לִהְיוֹת תְּחִלָּה וְלֹא גָּזוּר נַמִּי בָּאֳכָלִין גְּזֵרָה מִשּׁוּם [אָכְלִין] הַבָּאִים מֵחֲמַת שֶׁרֶץ, הֵינוּ טַעְמָא דְּאַחְמוּר רַבָּנָן בְּמַשְׁקִין מִשּׁוּם דַּעֲלוּלִים לְקַבֵּל טֻמְאָה, שֶׁאֵינָן צְרִיכִין תִּקּוּן הֶכְשֵׁר לַהֲבִיאָן לִידֵי קַבָּלַת טֻמְאָה כְּמוֹ הָאֳכָלִין שֶׁצְּרִיכִין נְתִינַת מַיִם לְהַכְשִׁירָן לְקַבֵּל טֻמְאָה. וְהַגְּזֵרָה

הַתְּשִׁיעִית, כֵּלִים שֶׁנִּטְמְאוּ בְּמַשְׁקִין שֶׁנִּטְמְאוּ הַמַּשְׁקִים בְּשֶׁרֶץ, אַף עַל פִּי שֶׁהֵם רִאשׁוֹן לַטֻּמְאָה דְּאוֹרַיְתָא אֵין יְכוֹלִין לְטַמֵּא אָדָם וְכֵלִים, שֶׁאֵין אָדָם וְכֵלִים מְקַבְּלִין טֻמְאָה אֶלָּא מֵאַב הַטֻּמְאָה, וְלֹא מִמַּשְׁקִין שֶׁנִּטְמְאוּ בְּשֶׁרֶץ שֶׁהֵם רִאשׁוֹנִים, וְרַבָּנָן גָּזוּר עֲלֵיהוּ שֶׁיִּטַּמְּאוּ כֵּלִים, גְּזֵרָה מִשּׁוּם מַשְׁקֶה דְּזָב וְזָבָה, שֶׁהֵן רָקוֹ וּמֵימֵי רַגְלָיו, שֶׁהֵן אַב הַטֻּמְאָה וּמְטַמְּאִין כֵּלִים מִדְּאוֹרַיְתָא. וְהַגְּזֵרָה הָעֲשִׂירִית, שֶׁיְּהוּ בְּנוֹת כּוּתִיִּים נִדּוֹת מֵעֲרִיסָתָן, כְּלוֹמַר מִיּוֹם שֶׁנּוֹלְדָה, שֶׁתִּינוֹקֶת בַּת, יוֹמָא מְטַמְּאָה בְּנִדָּה, וְכוּתִים לֵית לְהוּ מִדְרָשׁ זֶה, וְכִי חָזְיָן לֹא מַפְרְשִׁי לְהוּ, הִלְכָךְ גָּזוּר בְּהוּ רַבָּנָן. וְהַגְּזֵרָה הָאַחַת עֶשְׂרֵה, שֶׁיְּהוּ כָּל הַמַּטְלְטְלִין מְבִיאִין אֶת הַטֻּמְאָה בְּעֹבִי הַמַּרְדֵּעַ, וְהוּא מַלְמַד הַבָּקָר, וְיֵשׁ בְּהֶקֵּפוֹ טֶפַח אֲבָל אֵין בְּעָבְיוֹ טֶפַח, וְאַף עַל פִּי שֶׁמִּן הַתּוֹרָה אֵין אֹהֶל פָּחוֹת מִטֶּפַח, גָּזְרוּ רַבָּנָן עַל כָּל הַמַּטְלְטְלִים שֶׁיֵּשׁ בְּהֶקֵּפָן טֶפַח שֶׁאִם רֹאשָׁן אֶחָד הֶאֱהִיל עַל הַמֵּת וְרֹאשָׁן אֶחָד עַל הַכֵּלִים מְבִיאִין לָהֶם טֻמְאַת אֹהֶל, גְּזֵרָה אַטּוּ מִי שֶׁיֵּשׁ בְּעָבְיוֹ טֶפַח שֶׁמֵּבִיא אֶת הַטֻּמְאָה מִן הַתּוֹרָה. וְהַגְּזֵרָה הַשְּׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, הַבּוֹצֵר עֲנָבִים לְדָרְכָּן בַּגַּת, הַמַּשְׁקֶה הַיּוֹצֵא מֵהֶן בְּשָׁעַת בְּצִירָה מַכְשִׁירָן לְקַבֵּל טֻמְאָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוֹלֵךְ לְאִבּוּד וְלֹא נִיחָא לֵיהּ, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִבְצֹר בְּקֻפּוֹת מְזֻפָּפוֹת, דְּאָז נִיחָא לֵיהּ בַּמַּשְׁקֶה הַיּוֹצֵא מֵהֶן שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ הוֹלֵךְ לְאִבּוּד, וּמַכְשִׁיר מִן הַתּוֹרָה. וְהַגְּזֵרָה הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, שֶׁיִּהְיוּ גְּדוּלֵי תְרוּמָה תְּרוּמָה, וַאֲפִלּוּ בְּדָבָר שֶׁזַּרְעוֹ כָּלֶה כְּגוֹן תְּבוּאָה וְקִטְנִית, גְּזֵרָה מִשּׁוּם תְּרוּמָה טְמֵאָה בְּיַד כֹּהֵן שֶׁאָסוּרָה בַּאֲכִילָה וּבָא לְזָרְעָהּ, וְגָזוּר שֶׁתְּהֵא בִּשְׁמָהּ הָרִאשׁוֹן וַהֲרֵי הִיא תְּרוּמָה טְמֵאָה, דְּחָיְשִׁינַן דִּלְמָא מַשְׁהֵי לַהּ עַד זְמַן זְרִיעָה וְאָתֵי לְמֵיכְלַהּ בְּטֻמְאָה. וְהַגְּזֵרָה הָאַרְבַּע עֶשְׂרֵה, מִי שֶׁהֶחְשִׁיךְ לוֹ בַּדֶּרֶךְ נוֹתֵן כִּיסוֹ לְנָכְרִי, וְלֹא יְטַלְטְלֶנּוּ פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. וְהַגְּזֵרָה הַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה וְהַשֵּׁשׁ עֶשְׂרֵה, אֵין פּוֹלִין וְאֵין קוֹרִין לְאוֹר הַנֵּר דִּתְנַן בְּמַתְנִיתִין. וְהַגְּזֵרָה הַשְּׁבַע עֶשְׂרֵה, גָּזְרוּ עַל פִּתָּן שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים, וְעַל שַׁמְנָן וְעַל יֵינָן וְעַל בְּנוֹתֵיהֶן, וְכֻלְּהוּ גְּזֵרָה חֲדָא הִיא, כִּדְאָמְרִינַן גָּזְרוּ עַל פִּתָּן מִשּׁוּם שַׁמְנָן וְעַל שַׁמְנָן מִשּׁוּם יֵינָן וְעַל יֵינָן מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶן וְעַל בְּנוֹתֵיהֶן מִשּׁוּם דָּבָר אַחֵר, כְּלוֹמַר מִשּׁוּם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְהַגְּזֵרָה הַשְּׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה, גָּזְרוּ עַל תִּינוֹק עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁיִּהְיֶה מְטַמֵּא בְּזִיבָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא תִּינוֹק יִשְׂרָאֵל רָגִיל אֶצְלוֹ בְּמִשְׁכַּב זָכוּר:

משנה ה

אֵין שׁוֹרִין דְּיוֹ. סַמָּנִים שֶׁעוֹשִׂים מֵהֶם דְּיוֹ לִכְתִיבָה:

וְסַמָּנִים. לְצֶבַע:

וְכַרְשִׁינִים. מַאֲכַל בְּהֵמָה, וּרְגִילִים לִשְׁרוֹת אוֹתָן בְּמַיִם תְּחִלָּה, וְקוֹרִין לָהֶם בַּעֲרֵבִי כרסנ"ה, וּבְלַעַ"ז ויצ"ש, וְסָבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי אָדָם מָזֶהָר עַל שְׁבִיתַת כֵּלִים כְּמוֹ עַל שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ, וְהֵינוּ טַעְמָא דְּאֵין נוֹתְנִין אוּנִין, וְהֵינוּ טַעְמָא דְּאֵין פּוֹרְשִׂין מְצוּדוֹת. וְנֵר הַדּוֹלֵק בְּשַׁבָּת

וּקְדָרָה שֶׁעַל גַּבֵּי כִּירָה דְּמוֹדוּ בְּהוּ בֵּית שַׁמַּאי, [בְּדַמַּפְקַר] אַפְקוּרֵי לְכֵלִים וְשׁוּב אֵינוֹ מְצֻוֶּה עַל שְׁבִיתָתָן:

וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין. מִשֶּׁנָּתַן הַמַּיִם מִבְּעוֹד יוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן נִשּׁוֹרִין וְהוֹלְכִין בְּשַׁבָּת, דְּסָבְרֵי עַל שְׁבִיתַת בְּהֵמָה אָדָם מֻזְהָר, דְּאִית בָּהּ צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים, אֲבָל לֹא עַל שְׁבִיתַת כֵּלִים:

משנה ו

אוּנִין. אֲגֻדּוֹת שֶׁל פִּשְׁתָּן מְנֻפָּץ, וְנוֹתְנִין אוֹתָן בַּתַּנּוּר וּמִתְלַבְּנִים:

שֶׁיַּהֲבִילוּ. שֶׁיִּתְחַמְּמוּ שֶׁיַּעֲלֶה בָּהֶם הַהֶבֶל:

לַיּוֹרָה. שֶׁל צְבָעִים:

אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּקְלֹט אֶת הָעַיִן. שֶׁיִּקְלֹט הַצֶּבַע מִבְּעוֹד יוֹם:

וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִים. לְתִתָּן לְתוֹכוֹ מִבְּעוֹד יוֹם וּתְהֵא קוֹלֶטֶת כָּל הַלַּיְלָה. וְלֹא שָׁרוּ בֵּית הִלֵּל אֶלָּא בְּיוֹרָה עֲקוּרָה מִן הָאֵשׁ, שֶׁאִם יֵשׁ תַּחְתֶּיהָ אֵשׁ בְּשַׁבָּת אָסוּר, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֶחְתֶּה בַּגֶּחָלִים. וְצָרִיךְ נַמִּי שֶׁתְּהֵא הַיּוֹרָה סְתוּמָה וְטוּחָה בְּטִיט, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יָגִיס וְיַהַפֵּךְ בָּהּ בְּשַׁבָּת, וְחַיָּב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל:

משנה ז

וְלֹא טוֹעֲנִין עִמּוֹ. עַל הַחֲמוֹר.

וְלֹא מַגְבִּיהִים. עָלָיו מַשָּׂאוֹי עַל כְּתֵפוֹ, דְּמֵחֲזֵי כִּמְסַיְּעוֹ לְהוֹלִיךְ הַמַּשָּׂאוֹי בְּשַׁבָּת:

אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעַ לְמָקוֹם קָרוֹב. כְּלוֹמַר שֶׁיְּהֵא הַמָּקוֹם שֶׁרוֹצֶה לְהוֹלִיכוֹ קָרוֹב שֶׁיּוּכַל לְהַגִּיעַ שָׁם מִבְּעוֹד יוֹם:

וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין. כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא מִפֶּתַח בֵּיתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם:

משנה ח

לְעַבְדָּן. מְעַבֵּד הָעוֹרוֹת:

מַתִּירִין עִם הַשָּׁמֶשׁ. בְּעוֹד שֶׁהַחַמָּה עַל הָאָרֶץ קֶדֶם שֶׁתִּשְׁקַע:

משנה ט

כְּלֵי לָבָן. שֶׁהוּא קָשֶׁה לְכַבֵּס, צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים, וּמַחְמִירִין עַל עַצְמָן כְּבֵית שַׁמַּאי. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אֶלָּא כְּבֵית הִלֵּל שֶׁמַּתִּירִין עִם הַשָּׁמֶשׁ:

וְשָׁוִין. בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, שֶׁטּוֹעֲנִין אֶת הַזֵּיתִים מִבְּעוֹד יוֹם בְּקוֹרַת בֵּית הַבַּד, לְאַחַר שֶׁטָּחֲנוּ הַזֵּיתִים טוֹעֲנִין עֲלֵיהֶם קוֹרוֹת כְּבֵדִים וְהַמַּשְׁקֶה זָב וְהוֹלֵךְ מֵאֲלָיו כָּל הַשַּׁבָּת:

וְעַגּוּלֵי הַגָּת. הָנָךְ דְּגַת קָרֵי עִגּוּלִין, שֶׁהָיוּ דַּפִּין עֲבִין עֲשׂוּיִין בְּעִגּוּל, וּבְהָא מוֹדוּ בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל, מִשּׁוּם דְּאֵי נַמִּי עָבֵיד לְהוּ בְּשַׁבָּת לֵיכָּא חִיּוּב חַטָּאת, דְּאֵין נוֹתְנִין קוֹרָה עַל גַּבֵּי

זֵיתִים עַד שֶׁטּוֹחֲנָן תְּחִלָּה בָּרֵחַיִם, וְכֵן בַּעֲנָבִים דּוֹרְכִים אוֹתָן בָּרֶגֶל תְּחִלָּה, וּבָלְאוּ קוֹרָה נַמִּי מַשְׁקֶה נָפֵיק מִמֵּילָא, אֶלָּא דִּלְאֹ נָפֵיק שַׁפִּיר כִּי הַשְׁתָּא, הִלְכָךְ לֹא דָּמִי לְדָשׁ:

משנה י

כְּדֵי שֶׁיְּצוֹלוּ. כְּמַאֲכַל בֶּן דְּרוֹסַאי, וְהוּא שְׁלִישׁ בְּשׁוּל, וּבְכָךְ הוּא רָאוּי לַאֲכִילָה, וְתוּ לֵיכָּא לְמִגְזַר שֶׁמָּא יֶחְתֶּה בְּנֶחָלִים:

חֲרָרָה. עוּגַת רְצָפִים:

שֶׁיִּקָּרְמוּ. תְּחִלַּת אֲפִיָּה עוֹשִׂין כְּמוֹ קְרוּם:

פָּנֶיהָ. שֶׁהֵם כְּלַפֵּי אֲוִיר הַתַּנּוּר:

כְּדֵי שֶׁיִּקָּרֵם הַתַּחְתּוֹן. הַמַּדְבֵּק לְחֶרֶשׂ הַתַּנּוּר, דְּהוּא נֶאֱפֶה תְּחִלָּה קֹדֶם שֶׁיִּקָּרְמוּ הַפָּנִים שֶׁכְּלַפֵּי אֲוִיר הַתַּנּוּר, וּבְהֵכִי סַגִּי. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

משנה יא

מְשַׁלְשְׁלִין אֶת הַפֶּסַח. הַתַּנּוּרִים שֶׁלָּהֶן פִּיהֶן לְמַעְלָה, וּמוֹרִידִין הַצְּלִי לְתוֹכוֹ, לְהָכִי תָּנֵי מְשַׁלְשְׁלִין:

עִם חֲשֻׁכָּה. וְאַף עַל גַּב דִּבְעָלְמָא אֵין צוֹלִין כִּדְאָמְרָן, הָכָא שְׁרֵי, דִּבְנֵי חֲבוּרָה זְרִיזִין הֵן וּמַדְכְּרִי אַהֲדֵי וְלֹא אָתוּ לְחַתּוֹיֵי בַּגָּחָלִים:

וּמַאֲחִיזִין אֶת הָאוּר. מְעַט, בָּעֵצִים שֶׁל מְדוּרַת בֵּית הַמּוֹקֵד, וְלֹא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יָבֹאוּ הַכֹּהֲנִים לְהַבְעִירָהּ מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ, דְּכֹהֲנִים זְרִיזִין הֵן:

בֵּית הַמּוֹקֵד. לִשְׁכָּה גְּדוֹלָה הָיְתָה בָּעֲזָרָה שֶׁמַּסִּיקִין בָּהּ מְדוּרָה תָּמִיד, וְהַכֹּהֲנִים מִתְחַמְּמִים שָׁם, לְפִי שֶׁהוֹלְכִים יְחֵפִים עַל הָרִצְפָּה שֶׁל שַׁיִשׁ:

וּבַגְּבוּלִין. צָרִיךְ הָאָדָם לְהַבְעִיר מְדוּרָתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם, כְּדֵי שֶׁתֶּאֱחֹז הָאוּר בְּרֻבָּהּ, וְכַמָּה בְּרֻבָּהּ, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא שַׁלְהֶבֶת עוֹלָה מֵאֵלֶיהָ וְאֵינָהּ צְרִיכָה לְקִסְמִין דַּקִּין תַּחְתֶּיהָ לְהַבְעִירָהּ:

אַף בְּפֶחָמִין כָּל שֶׁהוּא. כִּי הֵיכִי דְּבִמְדוּרַת בֵּית הַמּוֹקֵד מְקִילִינַן, בְּבֵית הַמּוֹקֵד לַכֹּהֲנִים, כְּמוֹ כֵן בְּמִדּוּרַת פֶּחָמִים מְקִיינַן לְכָל אָדָם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַאֲחִיז בָּהֶן הָאוּר אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא, שֶׁאֵין דַּרְכָּהּ לִהְיוֹת כְּבָה וְהוֹלֶכֶת, וְלֹא אָתוּ לְחַתּוֹיֵי בְּהוּ. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּלֵיכָּא מַאן דְּפָלֵיג עֲלֵיהּ:

פרק ב

משנה א

בַּמֶּה מַדְלִיקִין. נֵר שֶׁל שַׁבָּת, בַּמֶּה עוֹשִׂין פְּתִילוֹת וּשְׁמָנִים לְהַדְלִיק:

לֹא בְלָכָשׁ. כְּמִין צֶמֶר יֵשׁ בָּאָרֶז בֵּין הַקְּלִפָּה לָעֵץ וְקָרוּי לֶכֶשׁ:

בְּחֹסֶן. פִּשְׁתָּן שֶׁאֵינוֹ מְנֻפָּץ:
בְּכָלְךְ. פְּסֹלֶת שֶׁל מֶשִׁי:
בִּפְתִילַת הָאִידָן. כְּמִין צֶמֶר יֵשׁ [בָּעֲרָבָה] בֵּין הַקְּלִפָּה לָעֵץ:
בִּפְתִילַת הַמִּדְבָּר. עֲלֵי עֵשֶׂב אֹרֶךְ שֶׁגּוֹדְלִין אוֹתָם וּמַדְלִיקִין בָּהֶן:
בִּירוֹקָה שֶׁעַל פְּנֵי הַמַּיִם. כְּמִין צֶמֶר שֶׁגָּדֵל בְּדָפְנֵי הַסְּפִינָה שֶׁשָּׁהֲתָה זְמַן מְרֻבֶּה בַּמַּיִם. עַד כָּאן פְּסוּל פְּתִילוֹת, מִכָּאן וָאֵילָךְ פְּסוּל שְׁמָנִים:
לֹא בְזֶפֶת וְלֹא בְשַׁעֲוָה. שֶׁלֹּא יִתֵּן זֶפֶת נָמֵס וְשַׁעֲוָה נִתֶּכֶת בַּנֵּר בִּמְקוֹם שֶׁמֶן וְיִדְלִיק, אֶבָל לַעֲשׂוֹת כְּמִין פְּתִילָה אֲרֻכָּה שֶׁרְגִילִין לַעֲשׂוֹת מִשַּׁעֲוָה שָׁרֵי:
וְלֹא בְּשֶׁמֶן קִיק. שֶׁמֶן הַיּוֹצֵא מִגַּרְעִינִים שֶׁבְּתוֹךְ הַצֶּמֶר גֶּפֶן שֶׁקּוֹרִין קוטו"ן. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים קִיקָיוֹן דְּיוֹנָה, וְהוּא עֵשֶׂב שֶׁעָלָיו גְּדוֹלִים וְנִקְרָא בָּעֲרָבִי כרו"ע, וְהַשֶּׁמֶן הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ עָב בְּיוֹתֵר. וּפְתִילוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין מַדְלִיקִין בָּהֶם, מַה טַּעַם, מִפְּנֵי שֶׁהָאוּר מְסַכְסֶכֶת בָּהֶם, כְּלוֹמַר שֶׁאֵין הָאוּר נִכְנֶסֶת תּוֹךְ הַפְּתִילָה [אֶלָּא] סָבִיב מִבַּחוּץ. וּשְׁמָנִים שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין מַדְלִיקִין בָּהֶם, לְפִי שֶׁאֵין נִמְשָׁכִים אַחַר הַפְּתִילָה, וּמִתּוֹךְ שֶׁאֵין הַנֵּר דּוֹלֶקֶת יָפֶה חֲשִׁישִׁנַן שֶׁמָּא יַטֶּה הַשֶּׁמֶן עַל פִּי הַנֵּר וְנִמְצָא מַבְעִיר. אִי נַמִּי שֶׁמָּא יַנִּיחַ הַנֵּר וְיֵצֵא, וַאֲנַן קַיְמָא לָן דְּנֵר שֶׁל שַׁבָּת חוֹבָה:
וְלֹא בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה. שֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמָא. וְאַמַּאי קָרֵי לֵיהּ שֶׁמֶן שְׂרֵפָה, הוֹאִיל וְלִשְׂרֵפָה עוֹמֵד, שֶׁהֲרֵי אָסוּר בַּאֲכִילָה. וּבְיוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת עָסְקִינַן, שֶׁכְּשֶׁמַּדְלִיק הַנֵּר מִבְּעוֹד יוֹם נִמְצָא שׂוֹרֵף שֶׁמֶן טָמֵא שֶׁל תְּרוּמָה בְּיוֹם טוֹב, וַאֲנַן קַיְמָא לָן אֵין שׂוֹרְפִין קָדְשִׁים בְּיוֹם טוֹב, דִּכְתִיב (שמות יב) וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ, וְדָרְשִׁינַן קְרָא הָכִי, וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר רִאשׁוֹן, עַד בֹּקֶר שֵׁנִי עָמֹד וְתִשְׂרְפֶנּוּ, שֶׁאֵין שׂוֹרְפִים הַנּוֹתָר בְּיוֹם טוֹב. וְהוּא הַדִּין לְכָל שְׁאָר קָדָשִׁים הַטְּעוּנִים שְׂרֵפָה:
וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֶחָד מְבֻשָּׁל וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ מְבֻשָּׁל אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ. וְתַנָּא קַמָּא נַמִּי אָמַר וְלֹא בְּחֵלֶב, כָּל חֵלֶב בְּמַשְׁמַע. אֶלָּא אֵיכָא בֵּין חֲכָמִים לְתַנָּא קַמָּא דְּחַד מִנַּיְהוּ סָבַר דְּשָׁרֵי לְהַדְלִיק בְּחֵלֶב מְבֻשָּׁל כְּשֶׁמִּעֲרָב בּוֹ שֶׁמֶן כָּל שֶׁהוּא, וְחַד אוֹסֵר אֲפִלּוּ עַל יְדֵי תַּעֲרֹבֶת שֶׁמֶן. וְלֹא נִתְבָּרֵר לְחַכְמֵי הַתַּלְמוּד מִי מִשְּׁנֵיהֶם הָאוֹסֵר וּמִי הַמַּתִּיר. וְהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ב

אֵין מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה בְּיוֹם טוֹב. טַעְמָא דְּמַתְנִיתִין דִּלְעֵיל קָאָמַר, מַה טַּעַם תְּנַן וְלֹא בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה, לְפִי שֶׁאֵין מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה בְּיוֹם טוֹב, שֶׁאֵין שׂוֹרְפִין קָדָשִׁים בְּיוֹם טוֹב:
אֵין מַדְלִיקִין בְּעִטְרָן. פְּסֹלֶת שֶׁל זֶפֶת, וְרִיחוֹ רַע בְּיוֹתֵר, וּמֵיחוּ נִמְשָׁךְ אַחַר הַפְּתִילָה יוֹתֵר מִן הַזֶּפֶת מִפְּנֵי שֶׁהוּא רַךְ, הִלְכָּךְ אִלְמָלֵא מִפְּנֵי כְּבוֹד שַׁבָּת הָיוּ מַדְלִיקִין בּוֹ:

שַׁמְשְׁמִין. כָּךְ שְׁמוֹ בַּעֲרָבִי, וְהוּא זֶרַע דַּק מָתוֹק, וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה:
שֶׁמֶן צְנוֹנוֹת. שֶׁמֶן הַיּוֹצֵא מִזֶּרַע צְנוֹן:
פַּקּוּעוֹת. דְּלַעַת מִדְּבָרִית:
נֶפֶט. מִין זֶפֶת הוּא, וְלָבָן וְרֵיחוֹ רַע. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים שֶׁמַּדְלִיקִין בְּכָל הַשְּׁמָנִים, חוּץ מֵאוֹתָן הַפְּסוּלוֹת שֶׁנִּמְנוּ לְעֵיל בְּמַתְנִיתִין, וְחוּץ מִשֶּׁמֶן אֲפַרְסְמוֹן וְנֵפְט לָבָן, שֶׁכָּל אֶחָד מִשְּׁנֵי אֵלּוּ הַשְּׁמָנִים הוּא עָף וְשׁוֹרֵף, וְחֵישִׁינַן שֶׁמָּא יַנִּיחֵנּוּ וְיֵצֵא. וְעוֹד יֵשׁ טַעַם אַחֵר לֶאֱסֹר בְּשֶׁמֶן אֲפַרְסְמוֹן, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי חֲשִׁיבוּתוֹ, וְקָיְמָא לָן הַנּוֹתֵן שֶׁמֶן בְּנֵר חַיָּב מִשּׁוּם מַבְעִיר, וְהַמִּסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ חַיָּב מִשּׁוּם מְכַבֶּה:

משנה ג

כָּל הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ. לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ פְּתִילָה:
אֶלָּא פִּשְׁתָּן. דְּאִקְּרִי עֵץ, כְּדִכְתִיב (יהושע ב) וַתִּטְמְנֵם בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ, וַאֲפִלּוּ הָכִי מַדְלִיקִין בְּפִתִילָה שֶׁעוֹשִׂין מִמֶּנּוּ. וְקִנְבּוֹס וְצֶמֶר גֶּפֶן לָאו יוֹצְאִין מִן הָעֵץ נִינְהוּ, אֶלָּא מִינֵי זֶרַע הֵן, הִלְכָךְ מַדְלִיקִין בָּהֶן. וּפִשְׁתָּן נַמִּי מִין זֶרַע הוּא, וְלֹא אִיצְטְרִיךְ לְרַבּוֹתָיהּ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאִקְּרִי עֵץ, דִּכְתִיב וַתִּטְמְנֵם בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ:
אֵינוֹ מִטַּמֵּא טֻמְאַת אֹהָלִים. אִם עָשָׂה מֵהֶן אֹהֶל וְהַמֵּת תַּחְתָּיו, הֲוֵי כִּשְׁאָר בַּיִת וְאֵינוֹ טָעוּן הַזָּאָה וּטְבִילָה, דְּאֹהֶל עַצְמוֹ אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה, אֶלָּא כֵּלִים שֶׁתַּחְתָּיו:
אֶלָּא פִּשְׁתָּן. שֶׁהָאֹהֶל עַצְמוֹ טָמֵא, כְּדִכְתִיב (במדבר יט) וְהַזֶּה עַל הָאֹהֶל, וְיִלְפִּינַן אֹהֶל אֹהֶל מִמִּשְׁכָּן, דִּכְתִיב בֵּיהּ (שמות מ) וַיִּפְרֹשׂ אֶת הָאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן, וְלֹא הָיָה בְּאֹהֶל מִשְׁכָּן דָּבָר יוֹצֵא מִן הָעֵץ אֶלָּא פִּשְׁתָּן, כְּדִכְתִיב (שם כו) עֶשֶׂר יְרִיעוֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר:
שֶׁקִּפְּלָהּ. כְּדֶרֶךְ שֶׁגּוֹדְלִין הַפְּתִילוֹת:
הִבְהֲבָהּ. עַל הַשַּׁלְהֶבֶת כְּדֵי שֶׁתִּתְהֶיהָ מְחוֹרֶכֶת וְתַדְלִיק יָפֶה. וּבְבֶגֶד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שָׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת עַל שָׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת מְצֻמְצָמוֹת עָסְקִינַן:
טְמֵאָה הִיא. דְּקִפּוּלָהּ אֵינוֹ מְבַטְּלָהּ מִתּוֹרַת בֶּגֶד, הוֹאִיל וְלֹא הִבְהֲבָהּ:
טְהוֹרָה הִיא. דְּקִפּוּלָהּ בְּטֵלָהּ מִתּוֹרַת בֶּגֶד וְהִיא כְּאִלּוּ אֵין בָּהּ שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ, וְכָל פָּחוֹת מִשָּׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ טָהוֹר מִלְּטַמֵּא, לֹא בְּנִגְעִים וְלֹא בְּטֻמְאַת מֵת:
וְאֵין מַדְלִיקִין בָּהּ. בְּיוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת עִסְקִינַן, דְּשַׁיָּךְ בֵּיהּ אִסּוּר מֻקְצֶה, וְאֵין מַסִּיקִין בְּשִׁבְרֵי כֵּלִים שֶׁנִּשְׁבְּרוּ בּוֹ בַּיּוֹם דַּהֲווּ לְהוּ נוֹלָד, אֲבָל בִּכְלִים מַסִּיקִין דְּהָא חָזוּ לְטִלְטוּל, וּדְכֻלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ הַמַּדְלִיק צָרִיךְ לְהַדְלִיק רֹב הַיּוֹצֵא מִן הַפְּתִילָה חוּץ לַנֵּר קֹדֶם שֶׁיִּסָּלֵק יָדָיו, הִלְכָךְ טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר אֵין מַדְלִיקִין בָּהּ, קָסָבַר קִפּוּלָהּ לֹא בְּטֵלָהּ מִתּוֹרַת כְּלִי, וְכִי אַדְלִיק בָּהּ פּוּרְתָּא כֵּיוָן דְּשָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ מְצֻמְצָמוֹת הָיוּ הֲוָה לֵיהּ

שֶׁבֶּר כְּלִי, דְּפָחוֹת מִשָּׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ לָאו כְּלִי הוּא, וְכִי מַדְלִיק בַּיָּדִים לְהַשְׁלִים רֹב הַיּוֹצֵא נִמְצָא שֶׁמַּדְלִיק בְּשֶׁבֶר כְּלִי שֶׁנִּשְׁבַּר בְּיוֹם טוֹב, דְּכִי אָמְרִינַן מַסִּיקִין בְּכֵלִים, דְּוָקָא שֶׁלֹּא יִגַּע בּוֹ אַחַר שֶׁנִּפְחַת. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר מַדְלִיקִין בָּהּ, קָסָבַר קְפוּלָּהּ בִּטְלָהּ מִתּוֹרַת כְּלִי מִכִּי קְפוּלָּהּ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, דְּאֵין גּוֹדְלִין פְּתִילָה בְּיוֹם טוֹב, וְנִמְצָא שֶׁאֵין כָּאן שֶׁבֶר כְּלִי שֶׁנִּשְׁבַּר בְּיוֹם טוֹב, הִלְכָךְ מַדְלִיקִין בָּהּ. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

משנה ד

שְׁפוּפֶרֶת שֶׁל בֵּיצָה. הַקְּלִפָּה הַקָּשָׁה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהַבֵּיצָה מֻנַּחַת בְּתוֹכָהּ:

בִּשְׁבִיל שֶׁתְּהֵא מְנַטֶּפֶת. טִפָּה טִפָּה לְתוֹךְ הַנֵּר, וְטַעְמָא גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ, וְכֵיוָן שֶׁהִקְצָהוּ לְנֵר חַיָּב מִשּׁוּם מְכַבֶּה:

וַאֲפִלּוּ הִיא שֶׁל חֶרֶס. דְּמָאִיס, אֲפִלּוּ הָכִי גָּזְרִינַן, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאֵין הַפְּתִילָה הַדּוֹלֶקֶת בְּתוֹךְ הַכְּלִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַשֶּׁמֶן, אָתֵי לְאִסְתַּפּוּקֵי מִנֵּיהּ, דְּסָבַר אֵין כָּאן מִשּׁוּם מְכַבֶּה:

וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר. דְּלֹא גָּזַר דִּלְמָא אָתֵי לְאִסְתַּפּוּקֵי מִנֵּיהּ, שֶׁהֲרֵי הוּא רוֹאֶה הַשֶּׁמֶן נוֹטֵף עַל הַפְּתִילָה שֶׁתַּחְתָּיו:

אִם חִבְּרָהּ הַיּוֹצֵר מִתְּחִלָּה כו'. וְהוּא הַדִּין אִם חִבְּרָהּ בַּעַל הַבַּיִת בְּסִיד אוֹ בְּחַרְסִית מֵעֶרֶב שַׁבָּת לֵיכָא לְמֵיחַשׁ, דְּמִשּׁוּם אִסּוּרָא דְּשַׁבָּת בָּדֵיל מִנֵּיהּ:

וְיִתֵּן רֹאשׁ הַפְּתִילָה. שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַצַּד לִשְׁאֹב הַשֶּׁמֶן וְנִמְשָׁךְ דֶּרֶךְ הַפְּתִילָה לְרֹאשׁ הַדּוֹלֵק. וְאַשְׁמְעִינַן מַתְנִיתִין פְּלֻגְתָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנָן בִּשְׁפוּפֶרֶת שֶׁל בֵּיצָה, וּבְחֶרֶס, וּבְקֶעָרָה. דְּאִי אַשְׁמְעִינַן שְׁפוּפֶרֶת שֶׁל בֵּיצָה, בְּהָא קָאָמְרִי רַבָּנָן, דְּכֵיוָן דְּלֹא מְאִיסָא אָתֵי לְאִסְתַּפּוּקֵי מִינַּהּ, אֲבָל שֶׁל חֶרֶס דְּמָאִיס אֵימָא מוֹדוּ לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה. וְאִי אַשְׁמְעִינַן שֶׁל חֶרֶס, בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲבָל בְּהַהִיא אֵימָא מוֹדֶה לְהוּ לְרַבָּנָן. וְאִי אַשְׁמְעִינַן הָנֵי תַּרְתֵּי, בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁפוּפֶרֶת שֶׁל בֵּיצָה וְהַחֶרֶס מֻנָּחִים בְּתוֹךְ חֲלַל הַנֵּר לְמַעְלָה, וְלֹא מַפְסִיק מִידֵי בֵּין הַנֵּר וּבֵינָם, וְלֵיכָא לְמִגְזַר שֶׁמָּא יִסְתַּפֵּק, דְּבָדֵיל מִנֵּיהּ, אֲבָל בְּקֶעָרָה דְּמַפְסְקָא, שֶׁהֲרֵי אֵצֶל הַנֵּר מֻנַּחַת וְיֵשׁ כָּאן הֶפְסֵק וְלֵיכָא לְמֵימַר גּוּפֵיהּ הוּא, אֵימָא מוֹדֶה דְּנִגְזֹר. וְאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהַהִיא, בְּהַהִיא קָאָמְרִי רַבָּנָן, אֲבָל בְּהָנָךְ תַּרְתֵּי מוֹדוּ לְרַבִּי יְהוּדָה, צָרִיכָא. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ה

מִפְּנֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. כְּגוֹן פָּרְסִיִּים שֶׁאֵין מַנִּיחִין לְהַדְלִיק אוֹר בְּיוֹם אֵידָם אֶלָּא בְּבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁלָּהֶם:

מִפְּנֵי לִסְטִים. שֶׁלֹּא יִרְאוּ שֶׁיֵּשׁ שָׁם אָדָם וְיָבֹאוּ עָלָיו:

מִפְּנֵי רוּחַ רָעָה. הַשּׁוֹרָה עָלָיו, וּכְשֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה נוֹחַ לוֹ. וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ רוּחַ רָעָה, מִין מִמִּינֵי הַחוֹלִי הַבָּא לְבַעֲלֵי הַמָּרָה הַשְּׁחוֹרָה, שֶׁלֹּא יָנוּחוּ אֶלָּא כְּשֶׁיִּשְׁבּוּ בַּחֹשֶׁךְ וּבְהַסְתָּרָה מִבְּנֵי אָדָם:
וְאִם בִּשְׁבִיל הַחוֹלֶה שֶׁיִּישַׁן פָּטוּר. הַאי חוֹלֶה, חוֹלֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה הוּא, דְּאִלּוּ מְכַבֶּה בִּשְׁבִיל חוֹלֶה שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה חַיָּב לְמַאי דְּסָבַר הַאי תַּנָּא דִּמְלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ חַיָּב עָלֶיהָ. וְכֵן מִפְּנֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים, מִפְּנֵי לִסְטִים, מִפְּנֵי רוּחַ רָעָה, כֻּלְּהוּ אִית בְּהוּא סַכָּנָה. וּבְדִין הוּא דְּלִתְנֵי מֵתֶר, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי סֵיפָא חַיָּב, תְּנָא רֵישָׁא פָּטוּר:
כְּחֹס עַל הַפְּתִילָה חַיָּב. וְאַף עַל גַּב דְּאֵינוֹ צָרִיךְ לְגוּף הַכִּבּוּי אֶלָּא לְצֹרֶךְ דָּבָר אַחֵר, שֶׁלֹּא תִּדְלַק הַפְּתִילָה אוֹ שֶׁלֹּא יִפָּקַע הַנֵּר, חַיָּב, דִּמְלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ חַיָּב עָלֶיהָ:
פּוֹטֵר בְּכֻלָּן חוּץ מִן הַפְּתִילָה. שֶׁאֵין לְךָ כִּבּוּי הַצָּרִיךְ לְגוּפוֹ, אֶלָּא כִּבּוּי שֶׁל פֶּחָמִים, וְכִבּוּי שֶׁל הִבְהוּב פְּתִילָה, שֶׁעוֹשֶׂה הַכִּבּוּי לְהַאֲחִיז הָאוּר מֵהֵר כְּשֶׁיִּרְצֶה לְהַדְלִיקוֹ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:
שֶׁהוּא עוֹשֶׂה פֶּחָם. שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹתָהּ עַכְשָׁיו בְּכִבּוּי זֶה פֶּחָם, שֶׁתְּהֵא מְהוּבְהֶבֶת לְהָאִיר יָפֶה:

משנה ו

בִּשְׁעַת לַדָּתָן. בִּשְׁעַת סַכָּנָה מְזֻמָּן פֵּרְעָנוּתָא:
וּבַחֲלָה וּבְהַדְלָקַת הַנֵּר. לְפִי שֶׁצְּרֵכֵי הַבַּיִת הֵן וְהִיא מְצוּיָה בַּבַּיִת, תְּלוּיִין בָּהּ:

משנה ז

צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. וְצָרִיךְ לְמַמְרִינְהוּ בְּנִיחוּתָא כִּי הֵיכִי דְּלִקַּבְּלוּ מִנַּיְיהוּ:
עִם חֲשֵׁכָה. כְּשֶׁהוּא סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה וְיֵשׁ עֲדַיִן שְׁהוּת בַּיּוֹם לְעַשֵּׂר וּלְעָרֵב, אֲבָל קֹדֶם לַחֲשֵׁכָה הַרְבֵּה לֹא, דִּלְמָא פָּשְׁעִי וְאָמְרֵי עֲדַיִן יֵשׁ שְׁהוּת בַּיּוֹם:
עִשַּׂרְתֶּם. לְסְעוּדַת שַׁבָּת, שֶׁאַף אֲכִילַת עֲרַאי שֶׁל שַׁבָּת קוֹבַעַת לְמַעֲשֵׂר:
עֵרַבְתֶּם. עֵרוּבֵי תְּחוּמִין וַחֲצֵרוֹת. וְהֲנֵי תַּרְתֵּי שַׁיָּךְ לְמַמְרִינְהוּ בִּלְשׁוֹן שְׁאֵלָה, דְּשָׁמָא כְּבָר עָשׂוּ, אֲבָל בְּנֵר לֹא שַׁיָּךְ לְמֵימַר הִדְלַקְתֶּם אֶת הַנֵּר, דְּדָבָר הַנִּרְאֶה לָעַיִן הוּא אִי אַדְלִיק אִי לֹא אַדְלִיק:
סָפֵק חֲשֵׁכָה. מִתְּחִלַּת שְׁקִיעַת הַחַמָּה כָּל זְמַן שֶׁנִּרְאֶה כּוֹכָב אֶחָד בִּלְבַד וַדַּאי יוֹם, וְכָל זְמַן שֶׁנִּרְאִים שְׁנֵי כוֹכָבִים בֵּינוֹנִים הוּא סָפֵק חֲשֵׁכָה, וְקֹרוּי בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, וְנוֹתְנִים עָלָיו חֻמְרֵי יוֹם וְחֻמְרֵי לַיְלָה, וּמִשֶּׁיֵּרָאוּ שְׁלֹשָׁה כוֹכָבִים בֵּינוֹנִים הוּא וַדַּאי לַיְלָה לְכָל דָּבָר:
אֵין מְעַשְּׂרִין אֶת הַוַּדַּאי. דְּתִקּוּן מַעֲלֶיָא הוּא. וְאַף עַל גַּב דְּאֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁבוּת, קָסָבַר הַאי תַּנָּא דְּגָזְרוּ עַל הַשְּׁבוּת אַף בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת:
וְאֵין מַטְבִּילִין אֶת הַכֵּלִים. לְהַעֲלוֹתָן מִידֵי טֻמְאָתָן, דַּהֲוֵי כִּמְתַקֵּן כְּלִי, וְאֵית בֵּיהּ נַמֵּי שְׁבוּת:

וְאֵין מַדְלִיקִין אֶת הַנֵּרוֹת. כָּל שֶׁכֵּן, דִּסְפֵּקָא דְאוֹרַיְתָא הוּא, וְזוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר זוֹ קָתָנֵי. וְרַבּוֹתַי פֵּרְשׁוּ וְאֵין מַדְלִיקִין אֶת הַנֵּרוֹת, אֵין אוֹמְרִים לְנָכְרִי לְהַדְלִיק:

אֲבָל מְעַשְּׂרִים אֶת הַדְּמַאי. וְלֹא דָמֵי לְמְתַקֵּן, דְּרֹב עַמֵּי הָאָרֶץ מְעַשְּׂרִין הֵן:

וּמְעָרְבִין. עֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת, דְּחֵמְרָא בְּעָלְמָא הוּא, אֲבָל לֹא עֵרוּבֵי תְּחוּמִין, דְּיֵשׁ לָהֶם סֶמֶךְ מִקְרָאֵי:

וְטוֹמְנִין אֶת הַחַמִּין. בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל, דְּאִלּוּ בְּדָבָר הַמוֹסִיף הֶבֶל אֲפִלּוּ מִבְּעוֹד יוֹם אָסוּר. וְטַעְמָא דְּטוֹמְנִין אֶת הַחַמִּין בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל, שֶׁלֹּא אָסְרוּ לְהַטְמִין אֶת הַחַמִּין בְּשַׁבָּת עַצְמוֹ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל אֶלָּא גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִמְצָא קְדֵרָתוֹ שֶׁנִּצְטַנְּנָה וְיִרְתִּיחֶנָּה בָּאוּר וְנִמְצָא מְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת, וּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת לֵיכָּא לְמִגְזַר בְּהָכִי, דִּסְתָם קְדֵרוֹת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת רוֹתְחוֹת הֵן וְלֵיכָּא לְמֵימַשׁ שֶׁמָּא נִצְטַנְּנָה וְיַרְתִּיחֶנָּה, הִלְכָךְ טוֹמְנִין אֶת הַחַמִּין בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת אַף עַל פִּי שֶׁאֵין טוֹמְנִין בְּשַׁבָּת:

פרק ג

משנה א

כִּירָה. מָקוֹם עָשׂוּי בָּאָרֶץ כְּדֵי שְׁפִיתַת שְׁתֵּי קְדֵרוֹת, וְהָאֵשׁ עוֹבֶרֶת תַּחַת שְׁתֵּי הַקְּדֵרוֹת:

בִּגְבָלָא. עֵצִים דַּקִּים כְּקַשׁ שֶׁגּוֹבְּבִין מִן הַשָּׂדֶה:

נוֹתְנִים עָלֶיהָ תַּבְשִׁיל. מֵעֶרֶב שַׁבָּת, לְהַשְׁהוֹתוֹ שָׁם בְּשַׁבָּת:

בְּגֶפֶת. פְּסֹלֶת שֶׁל זֵיתִים וְשׁוּמְשְׁמִין לְאַחַר שֶׁהוֹצִיאוּ שַׁמְנָן:

לֹא יִתֵּן. מֵעֶרֶב שַׁבָּת כְּדֵי לְהַשְׁהוֹתָהּ שָׁם בְּשַׁבָּת:

עַד שֶׁיִּגָּרֵף. הַגֶּחָלִים וְיוֹצִיאֵם מִן הַכִּירָה:

אוֹ שֶׁיִּתֵּן הָאֵפֶר. עַל גַּבֵּי גֶּחָלִים לְכַסּוֹתָם וּלְצַנְּנָם. וְטַעְמָא, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֶחְתֶּה בַּגֶּחָלִים בְּשַׁבָּת כְּדֵי לְמַהֵר בִּשּׁוּלוֹ. וְדַוְקָא בְּתַבְשִׁיל שֶׁלֹּא בָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ, אוֹ אֲפִלּוּ בָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ וּמִצְטַמֵּק וְיָפֶה לוֹ, הוּא דְּגָזְרִינַן שֶׁמָּא יֶחְתֶּה, אֲבָל תַּבְשִׁיל שֶׁלֹּא בָּשַׁל כְּלָל אוֹ בָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ וּמִצְטַמֵּק וְרַע לוֹ, מַתִּר לְהַשְׁהוֹתוֹ עַל גַּבֵּי כִּירָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ גְּרוּפָּה וּקְטוּמָה, וְלֹא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יֶחְתֶּה, הוֹאִיל וְהֶסֵּחַ דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ. וְכֵן תַּבְשִׁיל שֶׁבָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ וְהִשְׁלִיךְ בְּתוֹכוֹ אֵבֶר חַי סָמוּךְ לְבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת, נַעֲשָׂה הַכֹּל כְּתַבְשִׁיל שֶׁלֹּא בָּשַׁל כְּלָל, שֶׁהֲרֵי הֶסֵּחַ דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ:

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים. מַיִם חַמִּין נוֹתְנִין עַל גַּבֵּי כִּירָה לְאַחַר שֶׁנָּגְרַף, דְּלֹא צָרִיכִי לְבִשּׁוּלֵי וְלֵיכָּא לְמִגְזַר שֶׁמָּא יֶחְתֶּה:

אֲבָל לֹא תַּבְשִׁיל. אַף עַל פִּי שֶׁנָּגְרַף, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְגָרֵף כָּל הַגֶּחָלִים עַד שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר שָׁם נִיצוֹץ אֶחָד, וְאָתֵי לְחַתּוֹיֵי מֵאַחַר דְּנִיחָא לֵיהּ בְּבִשּׁוּלֵיהּ:

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים נוֹטְלִים וְכוּ'. אֲפִלּוּ חַמִּין דְּשָׁרִינַן לְהַשְׁהוֹת עַל גַּבֵּי כִּירָה גְּרוּפָה וְשֶׁנָּתַן אֶת הָאֵפֶר, לְאַחַר שֶׁנִּטְלָן אֵין מַחֲזִירִין דְּמַחֲזֵי כִּמְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת:

וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים. בֵּין חַמִּין בֵּין תַּבְשִׁיל יְכוֹלִין לְהַחְזִיר לְאַחַר שֶׁנִּטְלָן. וְלֹא שָׁרוּ בֵּית הִלֵּל לְהַחְזִיר אֶלָּא בְּעוֹדָן בְּיָדוֹ, שֶׁלֹּא הֵנִיחָן עַל גַּבֵּי דָּבָר אַחֵר, אֲבָל לְאַחַר שֶׁהֵנִיחָן בַּקַּרְקַע אוֹ עַל גַּבֵּי דָּבָר אַחֵר אָסוּר לְהַחְזִירָן אֲפִלּוּ לְבֵית הִלֵּל, דַּהֲוֵי כְּמַטְמִין לְכַתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת:

משנה ב

תַּנּוּר. מִתּוֹךְ שֶׁצַּר לְמַעְלָה וְרָחָב לְמַטָּה נִקְלָט חֻמּוֹ לְתוֹכוֹ טִפֵּי מִכִּירָה, וַאֲפִלּוּ הִסִּיקוּהוּ בְּקַשׁ וּבִגְבָבָא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יֶחְתֶּה, דְּלְעוֹלָם אֵינוֹ מֵסִיחַ דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ:

בֵּין מֵעַל גַּבָּיו. לְסָמֹךְ אֵצֶל דָּפְנוֹ:

כֻּפָּח. עָשׂוּי כְּכִירָה, אֶלָּא שֶׁאָרְכּוֹ כָּרָחְבּוֹ וְאֵין בּוֹ אֶלָּא מָקוֹם שְׁפִיתַת קְדֵרָה אַחַת, וְהָאֵשׁ עוֹבֶרֶת תַּחְתֶּיהָ, וְהֶבְלוֹ רַב מֵהֶבֶל הַכִּירָה, שֶׁהַכִּירָה פְּתוּחָה מִלְּמַעְלָה שִׁעוּר שְׁתֵּי קְדֵרוֹת וְהַכֻּפָּח אֵין פָּתוּחַ אֶלָּא שִׁעוּר קְדֵרָה אַחַת, וּפָחוֹת מֵהֶבֶל הַתַּנּוּר:

משנה ג

אֵין נוֹתְנִין. בְּשַׁבָּת:

בְּיָצָה בְּצַד הַמַּחַם. קוּמְקוּם שֶׁל נְחשֶׁת שֶׁמְּחַמְּמִים בּוֹ הַמַּיִם עַל גַּבֵּי הָאֵשׁ:

שֶׁתִּתְגַּלְגֵּל. שֶׁתִּצָּלֶה קְצָת עַד שֶׁתִּהֵא מְגֻלְגֶּלֶת כְּלוֹמַר מְעֹרֶבֶת:

וְלֹא יַפְקִיעֶנָּה בְּסוּדָרִין. לֹא יִשְׁבְּרֶנָּה עַל סוּדָר שֶׁהוּחַם בַּחַמָּה כְּדֵי שֶׁתִּצָּלֶה בּוֹ, דְּגָזְרִינַן תּוֹלְדוֹת חַמָּה אַטּוּ תּוֹלְדוֹת הָאוּר:

וְרַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר. דְּסָבַר לֹא גָּזְרִינַן תּוֹלְדוֹת חַמָּה אַטּוּ תּוֹלְדוֹת הָאוּר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

לֹא יִטְמִינֶנָּה בְּחֹל וּבַאֲבַק דְּרָכִים. שֶׁהוּחְמוּ מִכֹּחַ הַחַמָּה, וּבְהָא לֹא שָׁרֵי רַבִּי יוֹסֵי, דְּגָזַר חֹל אַטּוּ רֶמֶץ, הוֹאִיל וְתַרְוַיְהוּ דֶּרֶךְ הַטְמָנָה אָתֵי לְמֵימַר מַה לִּי רֶמֶץ מַה לִּי חֹל. אִי נַמִּי גָּזַר רַבִּי יוֹסֵי שֶׁמָּא יָזִיז עָפָר מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁמָּא לֹא יְהֵא שָׁם חֹל עָקוּר כְּכָל הַצָּרֵךְ, וְאָתֵי לַאֲזוּזֵי עָפָר הַדָּבוּק, וַהֲוֵי תּוֹלְדָה דְּחוֹרֵשׁ:

משנה ד

סִלּוֹן. צִנּוֹר שֶׁמַּמְשִׁיכִין הַמַּיִם לְתוֹכוֹ, וְהָיָה אוֹתוֹ צִנּוֹר מְשֻׁקָּע בְּחַמֵּי טְבֶרְיָא וּמִתְחַמֵּם מִכֹּחַ אוֹתָם הַמַּיִם הַחַמִּים, וּכְשֶׁהֵיוּ הַמַּיִם צוֹנְנִין נִמְשָׁכִין בְּתוֹכוֹ מִתְחַמְּמִין בְּאוֹתוֹ סִלּוֹן שֶׁנִּתְחַמֵּם בְּתוֹךְ חֲמֵי טְבֶרְיָא. וְאָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁהַמַּיִם שֶׁנִּמְשְׁכוּ בְּאוֹתוֹ צִנּוֹר בְּשַׁבָּת דִּינָם כְּדִין חַמִּין שֶׁהוּחְמוּ בְּשַׁבָּת, שֶׁאֲסוּרִים לִרְחֹץ בָּהֶן אֲפִלּוּ אֵבֶר קָטָן, וַאֲסוּרִים אַף בִּשְׁתִיָּה. וְהַמַּיִם שֶׁעוֹבְרִים בּוֹ בְּיוֹם טוֹב דִּינָם כְּדִין חַמִּין שֶׁהוּחְמוּ בְּיוֹם טוֹב, שֶׁאֲסוּרִים לִרְחֹץ בָּהֶם

כָּל הַגּוּף, אֲבָל מֻתָּר לִרְחֹץ בָּהֶן יָדָיו וְרַגְלָיו, וּמַתְרִין בִּשְׁתִיָּה, וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים. וְחָזְרוּ בָּהֶם אַנְשֵׁי טְבֶרְיָא וְשָׁבְרוּ אֶת הַסִּלּוֹן:

מוּלְיָאר. פֵּרְשׁוּ בַּגְּמָרָא מַיִם מִבְּפָנִים וְגֶחָלִים מִבַּחוּץ, וְהוּא כְּלִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית קִבּוּל קָטָן אֵצֶל דָּפְנוֹ מִבַּחוּץ מְחֻבָּר לוֹ, וְנוֹתְנִים שָׁם גֶּחָלִים, וְהַמַּיִם בְּקִבּוּלוֹ הַגָּדוֹל, וְאִם גָּרְפוּהוּ מִן הַגֶּחָלִים מִבְּעוֹד יוֹם שׁוֹתִין מִן הַמַּיִם שֶׁבְּקִבּוּלוֹ הַגָּדוֹל בְּשַׁבָּת, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱמוּ קְצָת מֵחֲמַת כְּלִי, לְפִי שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל אֶלָּא מְשַׁמֵּר וּמְקַיֵּם חֹם שֶׁלָּהֶם שֶׁלֹּא יִצְטַנְּנוּ:

אַנְטִיכִי. הוּא כְּלִי נְחֹשֶׁת שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי שׁוּלַיִם וּמְשִׁימִין הַמַּיִם לְמַעְלָה וְהָאֵשׁ לְמַטָּה בֵּין שְׁתֵּי הַשּׁוּלַיִם, וּמְתוּךְ שֶׁהָאֵשׁ לְמַטָּה בֵּין שְׁתֵּי הַשּׁוּלַיִם חֲמוֹ נִשְׁאָר הַרְבֵּה, וְאַף עַל פִּי שֶׁגָּרַף הַגֶּחָלִים מֵעֶרֶב שַׁבָּת הַמַּיִם מִתְחַמְּמִים בּוֹ בְּשַׁבָּת, לְפִיכָךְ אֵין שׁוֹתִים מֵהֶם בְּשַׁבָּת:

משנה ה

הַמַּחַם. קוּמְקוּם שֶׁל נְחֹשֶׁת שֶׁמְּשִׁימִין אוֹתוֹ עַל גַּב הָאֵשׁ לְחַמֵּם הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכוֹ:

שֶׁפִּנָּהוּ. מֵעַל הַכִּירָה וְיֵשׁ בְּתוֹכוֹ מַיִם חַמִּין:

לֹא יִתֵּן לְתוֹכוֹ. מַיִם מֻעָטִים כְּדֵי שֶׁיִּתְחַמְּמוּ מִן הַמַּיִם הַחַמִּין שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בְּתוֹךְ הַמַּחַם, דַּהֲוָה לֵיהּ כְּמְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת:

אֲבָל נוֹתֵן לְתוֹכוֹ. מַיִם מְרֻבִּים עַד שֶׁיְּשׁוּבוּ הַכֹּל פּוֹשְׁרִין:

אוֹ לְתוֹךְ הַכּוֹס. וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא כְּלִי שֵׁנִי, דְּוָקָא לְהַפְשִׁירָן מֻתָּר, אֲבָל מֻעָטִים כְּדֵי שֶׁיֵּחַמּוּ לֹא, דְּסָבִירָא לֵיהּ לְהַאי תַּנָּא דִּכְלִי שֵׁנִי מְבַשֵּׁל. וּלְקַמָּן תַּנִּינַן אֲבָל נוֹתֵן הוּא לְתוֹךְ הַקְּעָרָה, דְּמַשְׁמַע דִּכְלִי שֵׁנִי אֵינוֹ מְבַשֵּׁל. וַהֲלָכָה דִּכְלִי שֵׁנִי אֵינוֹ מְבַשֵּׁל:

שֶׁהֶעֱבִירָן. מִן הָאוּר:

מְרֻתָּחִין. בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת:

לֹא יִתֵּן לְתוֹכָן תְּבָלִין. מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ, דִּכְלִי רִאשׁוֹן כָּל זְמַן שֶׁרוֹתֵחַ מְבַשֵּׁל:

אֲבָל נוֹתֵן הוּא לְתוֹךְ הַקְּעָרָה. דִּכְלִי שֵׁנִי אֵינוֹ מְבַשֵּׁל:

תַּמְחוּי. כְּמִין קְעָרָה גְּדוֹלָה שֶׁמְּעָרֶה כָּל הָאִלְפָּס לְתוֹכוֹ וּמֹשֶׁם מְעָרֶה לַקְּעָרוֹת:

לַכֹּל הוּא נוֹתֵן. אֲפִלּוּ לִכְלִי רִאשׁוֹן:

חוּץ מִדָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֹמֶץ אוֹ צִיר. הַנּוֹטֵף מִמְּלִיחַת דָּגִים, שֶׁהֵם מְבַשְּׁלִין הַתְּבָלִין, וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְדְוָקָא תְּבָלִין הוּא דְּאָסוּר לִתֵּן בִּכְלִי רִאשׁוֹן אֲפִלּוּ לְאַחַר שֶׁהֶעֱבִירוֹ מִן הָאוּר, אֲבָל מֶלַח אֲפִלּוּ בִּכְלִי רִאשׁוֹן לֹא בָּשְׁלָה, אֶלָּא עַל גַּבֵּי הָאוּר בִּלְבַד, לְפִיכָךְ מֻתָּר לָתֵת מֶלַח אֲפִלּוּ בִּכְלִי רִאשׁוֹן לְאַחַר שֶׁהֶעֱבִירוֹ מִן הָאוּר:

משנה ו

אֵין נוֹתְנִין. בְּשַׁבָּת:

כְּלִי תַּחַת הַנֵּר לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הַשָּׁמֶן. הַמְּטַפְּטֵף, מִשּׁוּם דְּשָׁמֶן מַקְצָה הוּא וְאָסוּר לְבַטֵּל כְּלִי מֵהֵיכָנוֹ, כְּלוֹמַר לְהוֹשִׁיב כְּלִי בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא יוּכַל עוֹד לִטְלוֹ מִשָּׁם, דַּהֲוָה לֵיהּ כְּקוֹבֵעַ לוֹ מָקוֹם וּמְחַבְּרוֹ בְּטִיט, וְדָמֵי לִמְלָאכָה, וּכְלִי זֶה מִשֶּׁיִּפֹּל בּוֹ הַשֶּׁמֶן מַקְצֶה הוּא וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ:

אֵין נָאוֹתִין. אֵין נֶהֱנִין מִן הַשֶּׁמֶן הַמְּטַפְּטֵף מִן הַנֵּר בְּשַׁבָּת, לְפִי שֶׁאֵינוֹ מִן הַמּוּכָן, שֶׁכְּבָר הֻקְצָה לְהַדְלָקָה:

מְטַלְטְלִין נֵר חָדָשׁ. שֶׁאֵינוֹ מָאוֹס וְחָזֵי לְאִשְׁתַּמּוּשֵׁי בֵּיהּ:

אֲבָל לֹא יָשָׁן. דְּמֻקְצֶה מֵחֲמַת מָאוֹס הוּא:

חוּץ מִן הַנֵּר הַדּוֹלֵק. בְּעוֹד שֶׁהוּא דּוֹלֵק אָסוּר, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִכְבֶּה. וְלִית לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן מֻקְצֶה מֵחֲמַת מָאוֹס, וְלֹא מֻקְצֶה מֵחֲמַת אִסּוּר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁמַּתִּיר לְטַלְטֵל כָּל הַנֵּרוֹת חוּץ מִן הַנֵּר הַדּוֹלֵק, שֶׁנֵּר שֶׁהִדְלִיקוּהוּ לְלֵילֵי שַׁבָּת אַף עַל פִּי שֶׁכְּבָה אָסוּר לְטַלְטְלוֹ כָּל אוֹתוֹ שַׁבָּת, דְּמִגּוֹ דְּאִתְקְצַאי לְבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת אִתְקְצַאי לְכֻלֵּי יוֹמָא, אֲבָל בִּשְׁאָר נֵרוֹת הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, שֶׁאֵין מֻקְצֶה לְשַׁבָּת אֶלָּא מֻקְצֶה מֵחֲמַת חֶסְרוֹן כִּיס, דְּמוֹדֶה בֵּיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן:

נוֹתְנִים כְּלִי תַּחַת הַנֵּר. בְּשַׁבָּת לְקַבֵּל נִיצוֹצוֹת שֶׁל שַׁלְהֶבֶת הַנּוֹטְפוֹת מִן הַנֵּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִדָּלֵק מַה שֶּׁתַּחְתָּיו, דְּנִיצוֹצוֹת אֵין בָּהֶם מַמָּשׁ, וְאֵין הַכְּלִי מְבֻטָּל מֵהֵיכָנוֹ בַּהֲכִי:

וְלֹא יִתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם. וַאֲפִלּוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, דְּגָזְרִינַן עֶרֶב שַׁבָּת אַטּוּ שַׁבָּת, וּבְשַׁבָּת אִי הֲוָה עָבֵיד כִּי הַאי גַּוְנָא הֲוֵי מְכַבֶּה וְחַיָּב, הִלְכָךְ בְּעֶרֶב שַׁבָּת אָסוּר:

פרק ד

משנה א

בַּמֶּה טוֹמְנִין. הַבָּא לְסַלֵּק קְדֵרָה מֵעַל גַּבֵּי כִּירָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת וּלְטָמְנָהּ בְּדָבָר אַחֵר, וְאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין טוֹמְנִין בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל אֶלָּא בְּדָבָר הַמַּעֲמִיד הֶבֶל. אֵיזֶהוּ דָּבָר הַמּוֹסִיף וְאָסוּר:

לֹא בְגֶפֶת. פְּסֹלֶת שֶׁל זֵיתִים וְשׁוּמְשְׁמִין, כְּשֶׁהוּא כָּנוּס יַחַד חַם מְאֹד:

לַחִים. יֵשׁ בָּהֶן הֶבֶל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִיָּבֵשִׁין:

זֶגִין. קְלִפֵּי הָעֲנָבִים. חַרְצַנִּים, גַּרְעִינֵי הָעֲנָבִים:

מוֹכִין. כָּל דָּבָר רַךְ קָרוּי מוֹכִין, כְּגוֹן צֶמֶר גֶּפֶן וּתְלִישֵׁי צֶמֶר רַךְ שֶׁל בְּהֵמָה וּגְרִירַת בְּגָדִים בְּלוּיִים:

בִּזְמַן שֶׁהֵן לַחִין. אַכָּלְהוּ קָאֵי, אַתֶּבֶן וְזֶגִין וּמוֹכִין וַעֲשָׂבִים. וְלַחִין שֶׁאָמְרוּ, לַחִין מֵחֲמַת עַצְמָן, לֹא לַחִין מֵחֲמַת מַשְׁקִין שֶׁנִּפְלוּ עֲלֵיהֶן לְאַחַר שֶׁיָּבְשׁוּ, וּמוֹכִין לַחִין מֵחֲמַת עַצְמָן מַשְׁכַּחַת לַהּ כְּגוֹן בַּצֶּמֶר הַסָּמוּךְ לָאֵלְיָה אוֹ בַּצֶּמֶר שֶׁבֵּין יַרְכוֹת הַבְּהֵמָה:

נִסָּרֶת. פְּסֹלֶת שֶׁמְּנַסְּרִין הַנַּגָּרִים מִן הָעֵץ כְּשֶׁמְּגָרְרִים אוֹתוֹ בְּמַגְרָה:

נְעֹרֶת. דַּק דַּק שֶׁמְּנַעֲרִין מִן הַפִּשְׁתָּן כְּשֶׁמְּנַפְּצִין אוֹתוֹ:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בְּדַקָּה. בִּנְעֹרֶת שֶׁל פִּשְׁתָּן דַּקָּה, אֲבָל בִּנְסֹרֶת מוֹדֶה דְּשָׁרֵי בֵּין דַּקָּה בֵּין גַּסָּה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וּמַה שֶּׁאָסְרוּ לְהַטְמִין מִבְּעוֹד יוֹם בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַטְמִין בְּרֶמֶץ וְיָבֹא לַחְתּוֹת בַּגֶּחָלִים מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ. וְאָסְרוּ לְהַטְמִין בְּשַׁבָּת בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְבַשֵּׁל, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִמְצָא קְדֵרָתוֹ שֶׁנִּצְטַנְּנָה וְיִרְתִּיחֶנָּה בְּאוּר בְּשַׁבָּת. וּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת מֵתֶר לְהַטְמִין בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל כִּדְאָמְרִינַן בְּסוֹף פֶּרֶק בַּמֶּה מַדְלִיקִין, דְּלֵיכָּא לְמִגְזַר שֶׁמָּא יִמְצָא קְדֵרָתוֹ שֶׁנִּצְטַנְּנָה וְיִרְתִּיחֶנָּה, דִּסְתָם קְדֵרוֹת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת רוֹתְחוֹת הֵן. וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ בִּסְתָם קְדֵרוֹת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת רוֹתְחוֹת הֵן, פֵּרוּשׁ שֶׁאֵין הַדַּעַת סוֹבַלְתּוֹ, מִפְּנֵי שִׁבּוּשׁ הַנֻּסְחָאוֹת וְגִרְסָאוֹת מְהֻפָּכוֹת שֶׁנִּמְצָא בַּגְּמָרָא שֶׁלְּפָנָיו בְּפֶרֶק בַּמֶּה מַדְלִיקִין, שֶׁהוּא הָיָה גּוֹרֵס מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ אֵין טוֹמְנִין בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל מִשֶּׁחֻשְּׁכָה גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַטְמִין בְּרֶמֶץ, וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ אֵין טוֹמְנִין בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל מִבְּעוֹד יוֹם, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַרְתִּיחַ, וְאֵין הַגִּרְסוֹת כֵּן, אֶלָּא מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ אֵין טוֹמְנִין בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל מִשֶּׁחֻשְּׁכָה, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַרְתִּיחַ, וְאֵין טוֹמְנִין בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל מִבְּעוֹד יוֹם, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַטְמִין בְּרֶמֶץ:

משנה ב

בִּשְׁלָחִין. עוֹרוֹת. תַּרְגּוּם וְהִפְשִׁיט, וַיִּשְׁלַח:

וּמְטַלְטְלִין אוֹתָן. בֵּין שֶׁטָּמַן בָּהֶן בֵּין שֶׁלֹּא טָמַן בָּהֶן, דְּחָזוּ לְמִזְגָּא עֲלַיְהוּ, כְּלוֹמַר לְהִשָּׁעֵן עֲלֵיהֶם:

וְאֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָן. דְּמֻקְצוֹת הֵן לִטְווֹת וְלֶאֱרֹג, וְאַף עַל פִּי שֶׁטָּמַן בָּהֶן לְפִי שָׁעָה, לֹא הִפְקִירָן לְגַמְרֵי כְּשֶׁלֹּא יִחֲדָן לְהַטְמָנָה, אֲבָל יִחֲדָן לְהַטְמָנָה מְטַלְטְלָם:

כֵּיצַד יַעֲשֶׂה. זֶה שֶׁטָּמַן בָּהֶם כֵּיצַד יִטֹּל קְדֵרָתוֹ, הוֹאִיל וְאָסוּר לְטַלְטְלָן וְהֲרֵי הִיא טְמוּנָה כֻּלָּהּ בָּהֶן:

נוֹטֵל. כִּסּוּי שֶׁל קְדֵרָה שֶׁיֵּשׁ תּוֹרֶת כְּלִי עָלָיו, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵן עָלָיו לֹא אִכְפַּת לָן, דִּלֹּא נַעֲשָׂה בָּסִיס לָהֶן, שֶׁאֵין עָשׂוּי אֶלָּא לְכַסּוֹת אֶת הַקְּדֵרָה:

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר קַפָּה מַטָּה עַל צִדָּהּ וְנוֹטֵל. כְּשֶׁבָּא לִטְלֹהּ מַטֶּה אֶת הַקַּפָּה עַל צִדָּהּ, שֶׁמָּא יִטֹּל אֶת הַקְּדֵרָה וְיִפְלוּ הַגִּזִּין שֶׁמִּמְּכָּאן וּמִכָּאן לְתוֹךְ הַגֶּמָּא שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הַקְּדֵרָה, וְאִם יִצְטָרֵךְ לַחְזֹר וּלְהַטְמִינָהּ לֹא יוּכַל לְטַלְטֵל הַגִּזִּין לְכָאן וּלְכָאן וְלַעֲשׂוֹת גֶּמָּא וּלְהַחְזִירָהּ לְתוֹכָהּ:

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים נוֹטֵל. אֶת הַקְּדֵרָה, וְאִם לֹא נָפְלוּ הַגִּזִּין שֶׁמִּמְּכָּאן וּמִכָּאן וְלֹא נִתְקַלְקְלָה הַגֶּמָּא מַחְזִיר הַקְּדֵרָה לִמְקוֹמָהּ, וְלֹא אָסְרִינַן לֵיהּ לְטֹל אֶת הַקְּדֵרָה לְכַתְּחִלָּה גְּזֵרָה שֶׁמָּא תִּתְקַלְקֵל הַגֶּמָּא. וּמוֹדִים חֲכָמִים שֶׁאִם נִתְקַלְקְלָה הַגֶּמָּא שֶׁלֹּא יַחְזִיר. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

לֹא יְכַסֶּנּוּ מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ. שֶׁאָסוּר לְהַטְמִין בְּשַׁבָּת בֵּין בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל בֵּין בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל בְּדֶרֶךְ הַטְמָנָה:

וְנוֹתַן. בְּשַׁבָּת, תַּחַת הַכִּר שֶׁמַּשִּׂים מְרַאֲשׁוֹתָיו, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא מָלֵא מוֹכִין אוֹ נוֹצָה, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הַטְמָנָה בְּכָךְ:

כֶּסֶת. גְּדוֹל מִכַּר:

פרק ה

משנה א

בַּמֶּה בְּהֵמָה יוֹצְאָה. לִפְנֵי שֶׁאָדָם מְצַוֶּה עַל שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ בְּשַׁבָּת, וּמִידֵי דְּמִנְטְרָא בֵּיהּ הַבְּהֵמָה לֹא הֲוֵי כְּמַשְׁאוֹי וּמִידֵי דְּלֹא מִנְטְרָא בֵּיהּ הֲוֵי כְּמַשְׁאוֹי:

אַפְסָר. חֶבֶל שֶׁקּוֹשְׁרִים עַל פִּי הַבְּהֵמָה:

וְהַנָּאקָה. בַּגְּמָרָא מוֹקֵי לַהּ בְּנָאקָה לְבָנָה דַּוְקָא, שֶׁצְּרִיכָה נְטִירוּתָא יְתֵרְתָּא:

בַּחֲטָם. לוֹקְחִין כְּמִין טַבַּעַת שֶׁל בַּרְזֶל וְנוֹקְבִין חֹטֶם הַנָּאקָה וּמַכְנִיסִין אוֹתוֹ בְּתוֹכוֹ:

לֶבְדִּקִיס. חֲמוֹר הַבָּא מִמְּדִינַת לוּד, וְהֵם קָשִׁים וַחֲזָקִים, וּצְרִיכִין שְׁמִירָה יוֹתֵר מִשְּׁאָר חֲמוֹרִים הַנִּמְצָאִים בַּיִּשּׁוּב:

בִּפְרֻמְבְּיָא. רֶסֶן שֶׁל בַּרְזֶל:

בְּשֵׁיר. כְּמִין אֶצְעָדָה סָבִיב צַוָּארוֹ וְטַבַּעַת קְבוּעָה בּוֹ, וּמַכְנִיסִין בַּטַּבַּעַת חֶבֶל וּמוֹשְׁכִין הַבְּהֵמָה:

וְכָל בַּעֲלֵי הַשֵּׁיר. כְּגוֹן כְּלָבִים שֶׁל צַיָּדִים וְחַיּוֹת קְטַנּוֹת:

יוֹצְאִים בַּשֵּׁיר. כָּרוּךְ עַל צַוָּארָן הַחֶבֶל הַקְּבוּעַ בַּשֵּׁיר:

וְנִמְשָׁכִין בַּשֵּׁיר. וְאִם רָצָה מוֹשֵׁךְ הַבְּהֵמָה בַּחֶבֶל שֶׁבַּשֵּׁיר:

וּמַזִּין עֲלֵיהֶן. בְּמִקּוֹמָן כְּמוֹת שֶׁהֵן בְּצַוָּאר הַבְּהֵמָה, אִם נִטְמְאוּ בְּמֵת:

וְטוֹבְלִין בְּמִקּוֹמָן. מַכְנִיסִים הַבְּהֵמָה בַּמַּיִם לְהַטְבִּיל הַשֵּׁיר. וְאַף עַל גַּב דְּקַיְמָא לָן שָׁכָל הַכֵּלִים הַמְיֻחָדִים לַבְּהֵמָה אֵין מְקַבְּלִין טֻמְאָה, הַשֵּׁיר וְכֵיוֹצֵא בּוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה וְצָרִיךְ טְבִילָה, הוֹאִיל וְנַעֲשׂוּ לָאָדָם שֶׁעֲנִיגִ בּוֹ אֶת הַבְּהֵמָה, כִּכְלֵי הֶעָשׂוּי לְתַשְׁמִישׁ אָדָם דְּמִי:

משנה ב

בְּמַרְדַּעַת. כְּמִין אַכְפָּה קָטָן, וּמְנִיחִים אוֹתוֹ עַל הַחֲמוֹר כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתְחַמֵּם:

בִּזְמַן שֶׁהִיא קְשׁוּרָה לוֹ. מֵעֶרֶב שַׁבָּת, דְּגַלֵּי דַּעְתֵּיהּ שֶׁהַחֲמוֹר צָרִיךְ לוֹ לְחַמְּמוֹ, כְּדְאָמְרֵי אֱנָשֵׁי חַמְרָא אֲפִלּוּ בְּתִקּוּפַת תַּמּוּז קָרִיר לֵיהּ, וְלָאו מַשְׁאוֹי הוּא. אֲבָל לְקִשֹּׁר מַרְדַּעַת עַל הַחֲמוֹר בְּשַׁבָּת אָסוּר, לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְקָשְׁרָהּ לוֹ אֶלָּא אִם כֵּן סוֹמֵךְ עַצְמוֹ בְּצִדֵּי הַבְּהֵמָה וְנִמְצָא מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבַעַל חַיִּים, וְאִם עָבַר וּקְשָׁרוֹ אָסוּר לְצֵאת בּוֹ:

לְבוּבִין. בָּעוֹר שֶׁקּוֹשְׁרִים לָהֶם כְּנֶגֶד זַכְרוּת שֶׁלֹּא יַעֲלוּ עַל הַנְּקֵבוֹת:

שְׁחוּזוֹת. שֶׁאוֹחֲזִים אַלְיָה שֶׁלָּהֶן קְשׁוּרָה לְמַעְלָה כְּדֵי שֶׁיַּעֲלוּ עֲלֵיהֶן זְכָרִים:

כְּבוּלוֹת. שֶׁכּוֹבְלִים אַלְיָה שֶׁלָּהֶן וְקוֹשְׁרִים אוֹתָהּ בְּרַגְלֵיהֶן כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲלוּ עֲלֵיהֶן זְכָרִים:

כְּבוּנוֹת. שֶׁקּוֹשְׁרִים בֶּגֶד סָבִיב הַכְּבָשִׁים בַּיּוֹם שֶׁנּוֹלָדִים לִשְׁמֹר צַמְרָן שֶׁלֹּא יִטָּנֵף:

צְרוּרוֹת. דַּדֵּיהֶן צְרוּרוֹת, פְּעָמִים לְיַבֵּשׁ הֶחָלָב, שֶׁמְּהַדְּקִים אוֹתָן בְּחָזָק, וּפְעָמִים קוֹשְׁרִין לָהֶן כִּיס בְּדַדֵּיהֶן שֶׁלֹּא יְטַפְּטֵף הֶחָלָב לָאָרֶץ וְיִפָּסֵד:

רַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר בְּכֻלָּן. דְּמַשְׁאוֹי הוּא:

חוּץ מִן הַכְּבוּנוֹת. שֶׁהוּא שְׁמִירַת צַמְרָן שֶׁלֹּא יִטָּנֵף וַהֲוֵי לְהוּ תַּכְשִׁיט:

יוֹצְאוֹת צְרוּרוֹת לְיַבֵּשׁ. רַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לֵיהּ כְּתַנָּא קַמָּא דְּלָאו מַשְׁאוֹי הוּא, מִיהוּ לְיַבֵּשׁ דְּמַהֲדֵּק שַׁפִּיר לֵיכָּא לְמִגְזַר דִּלְמָא נָפִיל וְאָתֵי לַאֲתוּיֵי, אֲבָל לְחָלָב דְּלֹא מַהֲדֵּק שַׁפִּיר אָסוּר, חֵישִׁינַן דִּלְמָא נָפִיל וְאָתֵי לַאֲתוּיֵי. וַהֲלָכָה כְּתַנָּא קַמָּא:

משנה ג

מְטוּטֶלֶת. חֲתִיכָה שֶׁל מַטְלִית קְשׁוּרָה בִּזְנָבוֹ לְסִימָן אוֹ לְדָבָר אַחֵר:

עֲקוּד. שֶׁקּוֹשְׁרִים יְדֵיהֶם עִם הָרַגְלַיִם בִּכְבָלִים שֶׁלֹּא יִבְרְחוּ:

רָגוּל. שֶׁכּוֹפְפִים יָדוֹ עַל זְרוֹעוֹ וְקוֹשְׁרִין:

לֹא יִקְשֹׁר גְּמַלִּים זֶה בָּזֶה וְיִמְשֹׁךְ. אֶחָד, וְכֻלָּן הוֹלְכִין, שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כְּמוֹלִיכָן לַשּׁוּק לְמָכְרָן:

אֲבָל מַכְנִיס הוּא חֲבָלִים לְתוֹךְ יָדוֹ. וְהוּא שֶׁלֹּא יְהֵיוּ רָאשֵׁי הַחֲבָלִים תְּלוּיִין וְיוֹצְאִין מִתַּחַת יָדוֹ לְאָרֶץ טָפַח אוֹ יוֹתֵר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כְּמוֹ שֶׁנּוֹשֵׂא חֲבָלִים תְּלוּיִין בְּיָדוֹ:

וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִכְרֹךְ. לָאו לְעִנְיַן שַׁבָּת קָא מַיְירֵי הַשְׁתָּא אֶלָּא לְעִנְיַן כִּלְאַיִם, וְהָכִי קָאָמַר, הַמַּכְנִיס חֲבָלִים בְּיָדוֹ קְצָתָם שֶׁל פִּשְׁתָּן וּקְצָתָם שֶׁל צֶמֶר, לֹא יִכְרֹךְ זוֹ בְּזוֹ, דְּכִי כָּרִיךְ לְהוּ הֲווּ כִּלְאַיִם, וְיָדוֹ מִתְחַמֶּמֶת בַּאֲחִיזָתָן וְאָסוּר:

משנה ד

בְּזוֹג. כְּמִין פַּעֲמוֹן שֶׁתּוֹלִין בְּצַוַּאר הַבְּהֵמָה שֶׁתִּשְׁמְעֵ קוֹל בַּהֲלִיכָתָהּ:

אַף עַל פִּי שֶׁהוּא פָּקוּק. בְּמוֹכִין, דְּהַשְׁתָּא אֵין הָעִנְבָּל שֶׁלּוֹ מְקַשְׁקֵשׁ לְהַשְׁמִיעַ קוֹל, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּמוֹלִיכוֹ לְמָכֹר בַּשּׁוּק:

בְּסֵלָם שֶׁבְּצַוָּארוֹ. כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ מַכָּה נוֹתְנִים בְּצַוָּארוֹ עֵצִים כְּמִין שְׁתִי וָעֵרֶב כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחְזֹר רֹאשׁוֹ לְחַכֵּךְ חֲבוּרָתוֹ:

וְלֹא בִּרְצוּעָה שֶׁבְּרַגְלוֹ. בְּהֵמָה שֶׁמַּכָּה רַגְלֶיהָ זוֹ בְּזוֹ בַּהֲלִיכָתָהּ, עוֹשִׂין לָהּ כְּמִין טַבַּעַת שֶׁל רְצוּעָה עֲבָה וְקוֹשְׁרִים אוֹתָהּ בַּמָּקוֹם שֶׁרַגְלֶיהָ מְנַקְּשׁוֹת זוֹ בְּזוֹ:

בְּחוּטִין. שֶׁעוֹשִׂים לָהֶן לְסִימָנָא, שֶׁלֹּא יִתְחַלְּפוּ בְּתַרְנְגוֹלוֹת אֲחֵרִים:

וְלֹא בִּרְצוּעוֹת. שֶׁקּוֹשְׁרִין שְׁתֵּי רַגְלֵיהֶן יַחַד בִּרְצוּעָה קְצָרָה, שֶׁלֹּא יְדַלְּגוּ וְיִשְׁבְּרוּ אֶת הַכֵּלִים:

בַּעֲגָלָה שֶׁתַּחַת הָאַלְיָה. כְּמִין עֲגָלָה קְטַנָּה קוֹשְׁרִין תַּחַת הָאַלְיָה שֶׁל הַכְּבָשִׂים שֶׁאַלְיָתָן גְּדוֹלָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּלָּקֶה בָּאֲבָנִים וּבַסְּלָעִים:

חֲנוּנוֹת. עֵץ אֶחָד יֵשׁ שֶׁשְּׁמוֹ יַחְנוּן, מְבִיאִין קֵיסָם מִמֶּנּוּ וּמְנִיחִין לָהּ בְּחַטְמָהּ כְּדֵי שֶׁתִּתְעַטֵּשׁ וְיִפָּלוּ הַתּוֹלְעִים שֶׁבְּרֹאשָׁהּ. וְלִזְכָרִים אֵין צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת כֵּן, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁמְּנַגְּחִים זֶה בָּזֶה נוֹפְלִים הַתּוֹלְעִים מֵאֲלֵיהֶם:

בְּגִימּוֹן. כְּמִין עֹל שֶׁל גֶּמִי נוֹתְנִים עַל צַוָּאר הָעֶגֶל, שֶׁיְּהֵא לָמוּד לָכוֹף רֹאשׁוֹ כְּשֶׁיְּגַדֵּל:

בְּעוֹר הַקֶּקֶפ. שֶׁרֶץ שֶׁנִּימְיוֹ חַדִּין כְּמַחַט, וְקוֹשְׁרִין עוֹרוֹ בְּדַדֵּי הַפָּרָה שֶׁלֹּא יִינְקוּהָ הַשְּׂרָצִים:

וְלֹא בִּרְצוּעָה שֶׁבֵּין קַרְנֶיהָ. בֵּין לְנוֹי בֵּין לִשְׁמֹר אָסוּר, דְּכָל נְטִירוּתָא יְתֵרְתָּא מַשְׁאוֹי הוּא:

פָּרָתוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. לֹא שֶׁלּוֹ הָיְתָה אֶלָּא שֶׁל שְׁכֵנְתּוֹ, וְעַל שֶׁלֹּא מִחָה בָּהּ נִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ:

פרק ו

משנה א

בַּמֶּה אִשָּׁה. שֶׁבְּרֹאשָׁהּ. אַכָּלְהוּ קְאֵי, אַחוּטֵי צֶמֶר וּפִשְׁתָּן וּרְצוּעָה שֶׁמְּקַלַּעַת בָּהֶן שֵׂעָר שֶׁבְּרֹאשָׁהּ, וּמַה טַּעַם לֹא תֵצֵא בָּהֶם בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים בְּחֹל לֹא תִטְבֹּל בָּהֶם עַד שֶׁתְּרַפֵּם, לְפִיכָךְ בְּשַׁבָּת לֹא תֵצֵא בָּהֶם, דִּלְמָא מִיתְרַמְיָא לַהּ טְבִילָה שֶׁל מִצְוָה וְשָׁרְיָא לְהוּ, וְאָתְיָא לְאָתוּיֵינְהוּ אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים:

עַד שֶׁתְּרַפֵּם. שֶׁתַּתִּירֵם קְצָת שֶׁיִּהְיוּ רְפוּיִין וְיִכָּנְסוּ הַמַּיִם בֵּינֵיהֶם, שֶׁלֹּא יִהְיוּ חוֹצְצִים בַּטְּבִילָה:

בְּטַטָּפֶת. צֵיץ שֶׁקּוֹשְׁרִין עַל הַמֵּצַח מֵאֹזֶן לְאֹזֶן:

סַנְבּוּטִין. תְּלוּיִין בַּטַּטָּפֶת וּבָאִין עַל הַצְּדָעִים עַד הַלְּחָיַיִם. עֲנִיּוֹת עוֹשׂוֹת אוֹתָן שֶׁל מֵינֵי צְבָעוֹנִין, עֲשִׁירוֹת עוֹשׂוֹת אוֹתָן שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב. וּמִתּוֹךְ שֶׁחֲשׁוּבִין הֵן חֲיִשִׁינַן דִּלְמָא שְׁלִיפָא וּמְחַוְיָא לַחֲבֶרְתָּהּ:

בִּזְמַן שֶׁאֵינָן תְּפוּרִין. בַּשְּׁבָכָה שֶׁבְּרֹאשָׁהּ, אֲבָל תְּפוּרִים לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לַאֲתוּיֵי, שֶׁאֵינָהּ נוֹטֶלֶת הַשְּׁבָכָה מֵרֹאשָׁהּ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, שֶׁהֲרֵי הִיא מְגֻלָּה שְׁעָרָהּ:

בְּכָבוֹל. חֲתִיכָה שֶׁל בֶּגֶד כְּמוֹ מִצְנֶפֶת קְטַנָּה שֶׁקּוֹשְׁרִין אוֹתָהּ עַל הַמֵּצַח, וְנוֹתְנִין הַצִּיץ עָלֶיהָ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק הַצִּיץ בַּמֵּצַח, וּפְעָמִים שֶׁהָאִשָּׁה מִתְקַשֶּׁטֶת בּוֹ בְּלֹא צִיץ:

לִרְשׁוּת הָרַבִּים. אֲבָל לֶחָצֵר שָׁרֵי. וְכָל הַנִּזְכָּר לְמַעְלָה אֲסוּרִים אַף בֶּחָצֵר, דְּנָזוּר בָּהוּ שֶׁלֹּא תִתְקַשֵּׁט בְּשַׁבָּת כְּלָל, לֹא בֶּחָצֵר וְלֹא בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּבְכָבוֹל הִתִּירוּ, שֶׁלֹּא לֶאֱסֹר אֶת כָּל תַּכְשִׁיטֶיהָ וְתִתְגַּנֶּה עַל בַּעֲלָהּ. וְרַמַּב"ם פֵּרֵשׁ דְּלִרְשׁוּת הָרַבִּים קָאֵי אַכֻּלְּהוּ תַּכְשִׁיטִין הָאֲמוּרִין בְּמַתְנִיתִין, דְּכֻלְּהוּ לֹא אֲסִירִי אֶלָּא גְּזֵרָה שֶׁמָּא תַּעֲבִירֵם הָאִשָּׁה אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים:

עִיר שֶׁל זָהָב. עֲטֶרֶת זָהָב עֲשׂוּיָה כְּמִין עִיר צוּרַת יְרוּשָׁלַיִם:

וְלֹא בְּקַטְלָא. תַּכְשִׁיט שֶׁנָּתוּן בַּצַּוָּאר בְּדוֹחַק וְהָאִשָּׁה חוֹנֶקֶת עַצְמָהּ בּוֹ כְּדֵי שֶׁתֵּרָאֶה בַּעֲלַת בָּשָׂר, וּבְעַרְבֵי מכנק"א:

וְלֹא בִּנְזָמִים. נִזְמֵי הָאַף, אֲבָל נִזְמֵי הָאֹזֶן יוֹצְאִין בָּהֶם:

חוֹתָם. צוּרָה לַחְתּוֹם בָּהּ אִגְּרוֹת אוֹ כָּל דָּבָר סָתֻר, וְאַף עַל גַּב דְּתַכְשִׁיט הוּא לָהּ אָסוּר, דִּלְמָא שָׁלְפָא וּמְחַוְיָא, אֲבָל יֵשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם, דְּלִמָּא תַּכְשִׁיט הוּא לָהּ, אָמְרִינַן לְקַמָּן דְּחַיֶּבֶת חַטָּאת, וְאַף עַל פִּי שֶׁמּוֹצִיאָתוֹ בְּאֶצְבָּעָהּ דֶּרֶךְ מַלְבּוּשׁ, לְפִי שֶׁפְּעָמִים שֶׁהַבַּעַל מֵסִיר אוֹתוֹ מֵאֶצְבָּעוֹ וְנוֹתֵן אוֹתוֹ לְאִשְׁתּוֹ לְהַצְנִיעוֹ, וְהִיא נוֹתַנְתּוֹ בְּאֶצְבָּעָהּ וְהוֹלֶכֶת בּוֹ, וְנִמְצָא שֶׁדֶּרֶךְ הוֹצָאָתוֹ בְּכָךְ. וְכֵן טַבַּעַת שֶׁאֵין עָלֶיהָ חוֹתָם דְּלֹא הֲוֵי תַּכְשִׁיט לָאִישׁ, חַיָּב חַטָּאת אַף עַל פִּי שֶׁמּוֹצִיאוֹ בְּאֶצְבָּעוֹ דֶּרֶךְ מַלְבּוּשׁ, שֶׁפְּעָמִים שֶׁהָאִשָּׁה נוֹתַנְתּוֹ לוֹ שֶׁיּוֹלִיכֶנּוּ לָאֻמָּן, וְהוּא מוֹצִיאוֹ בְּאֶצְבָּעוֹ:

וְאִם יָצָאת. הָאִשָּׁה בְּכָל הַנָּךְ דְּאָסְרִינַן עַד הָכָא בְּמַתְנִיתִין, אֵינָהּ חַיֶּבֶת חַטָּאת, דְּכֻלְּהוּ תַּכְשִׁיטִין נִינְהוּ, וְרַבָּנָן הוּא דְּגָזוּר בָּהוּ דִּלְמָא שָׁלְפָא וּמְחַוְיָא:

משנה ב

בְּסַנְדָּל הַמְסֻמָּר. שֶׁל עֵץ הוּא, וְתוֹחֲבִים בּוֹ מַסְמְרוֹת לְחַזְּקוֹ, וַאֲסָרוּהוּ בְּשַׁבָּת וּבְיוֹם טוֹב מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, שֶׁפַּעַם אַחַת הָיוּ נֶחְבָּאִים בַּמְּעָרָה מִפְּנֵי הַגְּזֵרָה, וְשָׁמְעוּ קוֹל מֵעַל גַּבֵּי הַמְּעָרָה, כִּסְבוּרִין שֶׁעֲלֵיהֶן הֵן בָּאִים, דָּחֲקוּ זֶה אֶת זֶה וְהָרְגוּ זֶה אֶת זֶה בַּמַּסְמְרִים שֶׁבְּסַנְדְּלֵיהֶן, וּמִפְּנֵי שֶׁמַּעֲשֶׂה זֶה בְּשַׁבָּת הָיָה אֲסָרוּהוּ בְּשַׁבָּת וּבְיוֹם טוֹב שֶׁהוּא יוֹם שֶׁל כְּנוּפְיָא כְּמוֹ שַׁבָּת:

וְלֹא בְיָחִיד. וְלֹא בְּסַנְדָּל יָחִיד:

בִּזְמַן שֶׁאֵין בְּרַגְלוֹ מַכָּה. אִית דְּאָמְרֵי טַעְמָא שֶׁמָּא יַחְשְׁדוּהוּ שֶׁהַסַּנְדָּל הַשֵּׁנִי טָמוּן לוֹ תַּחַת כְּנָפָיו וּמוֹצִיאוֹ בְּשַׁבָּת, וְאִית דְּאָמְרֵי דִּלְמָא מְחַיְכֵי עֲלֵיהּ וְשָׁלֵיף לֵיהּ לְזֶה שֶׁבְּרַגְלוֹ וּמַיְתֵי

לֵיהּ בְּיָדֵיהּ. וּמֵיהוּ בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ בְּרַגְלוֹ מַכָּה שֶׁרֵי לָצֵאת בְּסַנְדָּל יְחִידִי בָּרֶגֶל שֶׁאֵין בּוֹ מַכָּה, מִפְּנֵי שֶׁמַּכָּתוֹ מוֹכַחַת עָלָיו:

וְלֹא בְקָמֵעַ. שֶׁתּוֹלִין לִרְפוּאָה:

שֶׁאֵינוֹ מִן הַמֻּמְחֶה. מֵאָדָם מֻמְחֶה שֶׁרִפֵּא שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם, אֲבָל קָמֵעַ הַנִּלְקָח מֵאָדָם מֻמְחֶה שֶׁרִפֵּא שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם בִּשְׁאָר קְמֵעוֹת, אַף עַל גַּב דְּלָאו אִיתְמַחֵי קְמֵעָא שָׁרֵי, דְּתַכְשִׁיט הוּא לַחוֹלֶה כְּאֶחָד מִמַּלְבּוּשָׁיו:

בְּקַסְדָּא. כּוֹבַע שֶׁל בַּרְזֶל:

מַגִּיפִין. כְּמִין בָּתֵּי שׁוֹקַיִם שֶׁל בַּרְזֶל שֶׁלּוֹבְשִׁים בַּמִּלְחָמָה, וּלְפִי שֶׁאֵין לוֹבְשִׁין אוֹתָן אֶלָּא בִּשְׁעַת מִלְחָמָה, אָסוּר לְלָבְשָׁן בְּשַׁבָּת:

משנה ג

בְּמַחַט נְקוּבָה. שֶׁתּוֹפְרִים בָּהּ, דְּלָאו תַּכְשִׁיט הוּא, וְחָיֶבֶת חַטָּאת אַף עַל פִּי שֶׁמּוֹצִיאָה אוֹתָהּ בְּמַלְבּוּשֶׁיהָ וְלֹא בְּיָדָהּ, שֶׁאֻמָּן שֶׁהוֹצִיא דֶּרֶךְ אֻמָּנוּתוֹ חַיָּב חַטָּאת:

בְּכוֹלְיָאר. כְּלִי שֶׁהָאִשָּׁה מְעַגֶּלֶת בְּרֹאשָׁהּ כְּמִין טַבַּעַת שֶׁמְּסַבֵּב הָרֹאשׁ, וְהוּא מַשְׁאוֹי, לְפִי שֶׁאֵין רֹב הַנָּשִׁים יוֹצְאוֹת בּוֹ:

בְּכוּבָלָּת. קֶשֶׁר שֶׁל כֶּסֶף אוֹ שֶׁל זָהָב שֶׁקְּשׁוּר בְּתוֹכוֹ בֹּשֶׂם לְהַעֲבִיר רֵיחַ רַע שֶׁבָּאִשָּׁה:

שֶׁל פַּלְיָטוֹן. מֹר, שֶׁקּוֹרִין מוסק"ו:

וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. דְּסָבְרֵי תַּכְשִׁיטִין נִינְהוּ, וּלְכַתְּחִלָּה לֹא רַשָּׁאָה דִּלְמָא שָׁלְפָא וּמְחַוְיָא. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ד

לֹא יֵצֵא. אִם לֹא לְצֹרֶךְ מִלְחָמָה:

תְּרִיס. מָגֵן עָשׂוּי כְּתַבְנִית מְשֻׁלָּשׁ:

אַלָּה. מָגֵן עָגֹל, וּשְׁנֵיהֶם שֶׁל עֵץ. וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי אַלָּה מצ"א בְּלַעַ"ז, וּבָעֲרָבִי דסו"ס:

וְכִתְּתוּ חֲרְבוֹתָם לְאִתִּים. וְאִי תַּכְשִׁיטִין נִינְהוּ לֹא יִהְיוּ בְּטֵלִים לֶעָתִיד:

בִּירִית. אֲצֻעָדָה עַל הַשּׁוֹק לְהַחְזִיק בָּתֵּי שׁוֹקַיִם שֶׁלֹּא יִפָּלוּ וְיֵרָאוּ שׁוֹקֶיהָ, הִלְכָּךְ טְהוֹרָה דְּלָאו תַּכְשִׁיט לְנוֹי הוּא, וּכְלִי תַּשְׁמִישׁ נַמִּי לֹא הֲוֵי אֶלָּא כְּלִי הַמְּשַׁמֵּשׁ כְּלִי, דּוּמְיָא דְּטַבָּעוֹת הַכֵּלִים שֶׁהֵן טְהוֹרִים:

יוֹצְאִין בָּהּ. דְּדֶרֶךְ לְבִישָׁה הִיא, וְלֵיכָּא לְמֵימַשׁ דִּלְמָא שָׁלְפָא וּמְחַוְיָא דִּלֹא מְגַלְיָא שׁוֹקָהּ:

כְּבָלִים טְמֵאִין. מִשְׁפָּחָה אַחַת הָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁהָיוּ פְּסִיעוֹתֵיהֶן גַּסּוֹת וְהָיוּ בְּתוּלֵיהֶן נוֹשְׁרִים, וְהֵטִילוּ שַׁלְשֶׁלֶת בֵּין בִּירִית לְבִירִית שֶׁבְּשׁוֹקֶיהָ, וְנַעֲשָׂה כְּבָלִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ

פְּסִיעוֹתֶיהָן גַּסּוֹת וְלֹא יִהְיוּ בְּתוּלֵיהֶן נוֹשְׁרִים, הִלְכָךְ שַׁלְשֶׁלֶת תַּשְׁמִישׁ דְּאָדָם הוּא וְלֹא תַּשְׁמִישׁ כְּלִי, לְפִיכָךְ הִיא מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה:

וְאֵין יוֹצְאִין בָּהֶם. דִּלְמָא שַׁלְפָא לַשַּׁלְשֶׁלֶת שֶׁהִיא שֶׁל זָהָב וּמְחַוְיָא, דְּכִי שָׁקְלָא לַשַּׁלְשֶׁלֶת לֹא מְגַלְיָא שׁוֹקָהּ, שֶׁהֲרֵי בִּירִית בִּמְקוֹמָהּ עוֹמֶדֶת:

משנה ה

חוּטֵי שֵׂעָר. שֵׂעָר תְּלוּשׁ שֶׁעִשְׂתָּה אוֹתוֹ כְּמִין חוּטִין וְקוֹלַעַת בָּהֶן שַׂעֲרָהּ, אוֹ אֲפִלּוּ קְשָׁרָה אוֹתָן עַל פַּדַּחְתָּהּ קֶשֶׁר מְהֻדָּק, יוֹצְאָה בָּהֶן, דְּלֹא דָּמֵי לְחוּטֵי צֶמֶר וְחוּטֵי פִּשְׁתָּן דִּלְעֵיל, לְפִי שֶׁהַמַּיִם נִכְנָסִים בָּהֶם, וְאִי מִיתַּרְמְיָא לַהּ טְבִילָה אֵינָהּ צְרִיכָה שֶׁתַּתִּירֵם וְלֹא אָתְיָא לְאָתוֹיֵינְהוּ:

בֵּין מִשֶּׁלָּהּ בֵּין מִשֶּׁל חֲבֶרְתָּהּ בֵּין מִשֶּׁל בְּהֵמָה. צְרִיכִי, דְּאִי תְּנָא מִשֶּׁלָּהּ, מִשּׁוּם דְּלֹא מָאִיס לַהּ, אֲבָל חֲבֶרְתָּהּ דְּמָאִיס לַהּ אֵימָא נֵחוּשׁ דִּלְמָא שַׁלְפָא לְהוּ וְאָתְיָא לְאָתוֹיֵינְהוּ, וְאִי תָּנָא שֶׁל חֲבֶרְתָּהּ, מִשּׁוּם דְּבַת מִינַהּ הִיא לֹא מִינְכַּר וְלֹא מְחַיְּכֵי עֲלַהּ, וּמִשּׁוּם הָכִי לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ דִּלְמָא שַׁלְפָא וְאָתְיָא לְאָתוֹיֵיהּ, אֲבָל דִּבְהֵמָה דְּלָאו בַּת מִינַהּ הִיא וּמִינְכַּר אֵימָא נֵחוּשׁ דִּלְמָא שַׁלְפָא לַהּ וְאָתְיָא לְאָתוֹיֵיהּ, צְרִיכָא:

בִּזְמַן שֶׁהֵן תְּפוּרִין. לַשְּׁבָכָה שֶׁבְּרֹאשָׁהּ, דְּתוּ לֹא שַׁלְפָא לְהוּ לְאַחֲווּיֵי:

לֶחָצֵר. אַכְבּוּל וְאַפֵּאָה נָכְרִית קָאֵי, דַּאֲסַרוּהָ לְעֵיל לְמֵיפַק בֵּיהּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְהַשְׁתָּא אַשְׁמְעִינַן דְּלֶחָצֵר מֻתָּר:

פֵּאָה נָכְרִית. אִשָּׁה שֶׁאֵין לָהּ רֹב שֵׂעָר, לוֹקַחַת שְׂעַר נָשִׁים אֲחֵרוֹת וּמְשִׂימָה בְּרֹאשָׁהּ, וְנִרְאֶה כְּאִלּוּ הוּא שְׂעָרָהּ:

בְּמוֹךְ שֶׁבְּאָזְנֶיהָ. שֶׁנּוֹתֶנֶת לִבְלֹעַ לֵחָה שֶׁל צוֹאַת הָאָזֶן:

שֶׁבִּסַּנְדָּלָהּ. שֶׁלֹּא יַזִּיק הַסַּנְדָּל לְכַף רַגְלָהּ:

לְנַדָּתָהּ. בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, שֶׁיִּבָּלַע בּוֹ הַדָּם וְלֹא יִטַּנֵּף בְּגָדֶיהָ, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ קָשׁוּר, דְּאִי נָפַל לֹא אָתְיָא לַאֲתוֹיֵי מִפְּנֵי מְאִיסוּתוֹ. אֲבָל מוֹךְ שֶׁבְּאָזְנָהּ וְשֶׁבְּסַנְדָּלָהּ לֹא תֵּצֵא בּוֹ אֶלָּא אִם כֵּן קָשׁוּר וּמְהֻדָּק:

בְּכִלְכֵּל. שֶׁנּוֹתֶנֶת בְּפִיהָ מִפְּנֵי רֵיחַ הַפֶּה:

וּבְגַרְגִּיר מָלַח. שֶׁנּוֹתֶנֶת לִרְפוּאַת חֹלִי הַשִּׁנַּיִם:

שֵׁן תּוֹתָבֶת. נוֹשֶׂבֶת בַּלְּחָיַיִם בְּמָקוֹם הַשֵּׁן שֶׁנָּפַל לָהּ:

וְשֵׁן שֶׁל זָהָב. שֵׁן שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מֵרְאִיתוֹ מֵחֲמַת עִפּוּשׁ, מְכַסָּה אוֹתוֹ בְּזָהָב:

רַבִּי מַתִּיר. לְצֵאת בָּהּ, דְּלֹא שָׁלְפָה וּמְחַוְיָא, שֶׁלֹּא לְגַלּוֹת מוּמָהּ:

וַחֲכָמִים אוֹסְרִים. כֵּיוָן שֶׁהוּא מְשֻׁנֶּה מִשְּׁאָר שִׁנָּיָה, דִּלְמָא מְחַיְכִי עֲלַהּ וְשָׁלְפָא לַהּ וְאָתְיָא לְאָתוֹיֵיהּ. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ו

בְּסֶלַע. מַטְבֵּעַ שֶׁיֵּשׁ עָלָיו צוּרָה:

שֶׁעַל הַצִּינִית. מַכָּה שֶׁתַּחַת פַּרְסוֹת הָרֶגֶל, וְקוֹשְׁרִים בָּהּ מַטְבֵּעַ שֶׁיֵּשׁ עָלָיו צוּרָה לִרְפוּאָה:

הַבָּנוֹת יוֹצְאוֹת בְּחוּטִין. הַקְּטַנּוֹת מְנַקְּבוֹת אֶת אָזְנֵיהֶן וְאֵין עוֹשִׂין לָהֶן נְזָמִין עַד שֶׁיִּגְדְּלוּ, וְנוֹתְנִין חוּטִין אוֹ קְסָמִים בְּאָזְנֵיהֶן שֶׁלֹּא יִסָּתְמוּ אָזְנֵיהֶן:

וַאֲפִלּוּ בְּקְסָמִים. רְבוּתָא קָאָמַר, אַף עַל גַּב דְּלָאו תַּכְשִׁיט שֶׁל נוֹי הוּא, אוֹרְחַיְהוּ בְּהָכִי וְלָאו מַשְּׂאוֹי הוּא:

עֲרַבִיּוֹת. בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּעַרְבְיָא:

יוֹצְאוֹת רְעוּלוֹת. מְעֻטָּפוֹת בְּרֹאשָׁן וּפְנֵיהֶן מְכֻסּוֹת חוּץ מִן הָעֵינַיִם, כְּדֶרֶךְ הָעַרְבִיּוֹת:

מָדִיּוֹת. בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּמָדַי:

פְּרוּפוֹת. שֶׁמִּתְעַטְּפוֹת בְּטַלִּית, וְתוֹלוֹת רְצוּעָה בְּשִׂפָתָהּ אַחַת כְּנֶגֶד צַוָּארָהּ, וּבְשִׂפָתָהּ הַשֵּׁנִית כּוֹרֶכֶת אֶבֶן אוֹ אֱגוֹז, וְקוֹשֶׁרֶת הָרְצוּעָה בְּכָרֶךְ וְאֵין הַטַּלִּית נוֹפֶלֶת מֵעָלֶיהָ:

משנה ז

פּוֹרָפֶת. מְחַבֶּרֶת. תַּרְגּוּם קְרָסִים, פּוּרְפִּין:

וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תִּפְרֹךְ לְכַתְּחִלָּה. אַמַּטְבֵּעַ לְחוּדֵיהּ קָאֵי, שֶׁלֹּא תִּפְרֹךְ לְכַתְּחִלָּה עַל הַמַּטְבֵּעַ מִפְּנֵי שֶׁאָסוּר לְטַלְטְלוֹ:

משנה ח

הַקִּטֵּעַ. שֶׁנִּקְטְעָה רַגְלוֹ:

יוֹצֵא בְקַב שֶׁלּוֹ. עוֹשִׂים לוֹ כְּמִין דְּפוּס רֶגֶל וְחוֹקֵק בּוֹ מְעַט לְשׂוּם רֹאשׁ שׁוּקוֹ בְּתוֹכוֹ, וְאֵינוֹ נִסְמָךְ עָלָיו. וּמֻתָּר לָצֵאת בּוֹ, דְּמִנְעָל דִּידֵיהּ הֲוֵי. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר, דְּלָאו תַּכְשִׁיט הוּא. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

וְאִם יֶשׁ לוֹ בֵּית קִבּוּל כְּתִיתִין. שֶׁנֶּחְקַק בּוֹ כְּדֵי קִבּוּל שֶׁל כְּתִיתִין דַּקִּין וּמוֹכִין לְהָנִיחַ רֹאשׁ שׁוּקוֹ עֲלֵיהֶן, מִקַּבֵּל טֻמְאַת מַגָּע. אֲבָל אִם אֵין לוֹ אֶלָּא בֵּית קִבּוּל שׁוּקוֹ בִּלְבַד בִּלֹּא כְּתִיתִין, לָאו בֵּית קִבּוּל הוּא לְטֻמְאָה וַהֲוָה לֵיהּ כִּפְשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ, דִּדּוּמְיָא דְּשֵׂק בָּעִינַן, דְּקִבּוּל שֶׁלּוֹ עֲשׂוּי לְטַלְטֵל עַל יָדוֹ מַה שֶּׁנּוֹתְנִין בּוֹ, אֲבָל שׁוּקוֹ אֵינוֹ מְטַלְטֵל עַל גַּבֵּי הַכְּלִי:

סְמוֹכוֹת שֶׁלּוֹ. יֵשׁ קְטֵעַ שְׁתֵּי רַגְלָיו וְהוֹלֵךְ עַל שׁוּקָיו וְעַל אַרְכֻּבּוֹתָיו, וְעוֹשֶׂה סְמוֹכוֹת שֶׁל עוֹר בְּשׁוּקָיו:

טְמֵאִים מִדְּרָס. אִם זָב הוּא, דְּהָא לִסְמִיכוּת גּוּפוֹ עֲבִידִי וּמִדְּרָס הֵן וְנַעֲשׂוּ אַב הַטֻּמְאָה:

וְיוֹצְאִין בָּהֶם בְּשַׁבָּת. דְּתַכְשִׁיט דִּידֵיהּ הֲן:
וְנִכְנָסִין בָּהֶן לָעֲזָרָה. וְאַף עַל גַּב דִּתְנַן לֹא יִכָּנֵס לְהַר הַבַּיִת בְּמַקְלוֹ, הָנֵי לָאו מִנְעָל נִינְהוּ, דְּלָאו בְּרֹאשׁ רַגְלַיִו הֵן:
כִּסֵּא. יֵשׁ קִטֵּעַ שֶׁיָּבְשׁוּ וְנִכְוְצוּ גִּידֵי שׁוֹקָיו וְאַף עַל אַרְכֻּבוֹתָיו אֵינוֹ יָכוֹל לֵילֵךְ, וְעוֹשֶׂה כְּמִין כִּסֵּא נָמוּךְ וְיוֹשֵׁב עָלָיו, וּכְשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ נִסְמָךְ עַל יָדָיו בְּסַפְסָלִים קְטַנִּים וְעוֹקֵר גּוּפוֹ מִן הָאָרֶץ וְנִדְחָף לְפָנָיו וְחוֹזֵר וְנָח עַל אֲחוֹרָיו, וְהַכִּסֵּא קָשׁוּר לַאֲחוֹרָיו:
סְמוֹכוֹת. שֶׁל אוֹתוֹ קִטֵּעַ, עוֹשֶׂה לוֹ סְמוֹכוֹת שֶׁל עוֹר אוֹ שֶׁל עֵץ לְרֹאשֵׁי שׁוֹקָיו אוֹ רַגְלָיו הַתְּלוּיִין, וּכְשֶׁהוּא נִשְׁעָן עַל יָדָיו וְהוּא עוֹקֵר עַצְמוֹ נִשְׁעָן גַּם עַל רַגְלָיו קְצָת:
וְאֵין יוֹצְאִין בָּהֶם בְּשַׁבָּת. דְּאַיְדֵי דְּתָלוּ וְלֹא מֵאֲרֵגֵי, זְמָנִין דְּמִשְׁתַּלְפֵי וְאָתֵי לְאָתוּיֵינְהוּ. וְאִית דְּאָמְרֵי מִפְּנֵי שֶׁאֵין צְרִיכִין לוֹ כָּל כָּךְ וַהֲווּ מַשְׁאוֹי:
וְאֵין נִכְנָסִין בָּהֶן לָעֲזָרָה. דְּמִנְעָל נִינְהוּ:
אַנְקָטְמִין. כְּמִין פַּרְצוּף אָדָם מְשֻׁנֶּה שֶׁמְּשִׂימִין עַל הַפָּנִים לְהַבְעִית בּוֹ הַתִּינוֹקוֹת. פֵּרוּשׁ אַחֵר, חֲמוֹר שֶׁהַלֵּיצָנִים עוֹשִׂין וְנוֹשְׂאִין אוֹתוֹ עַל כִּתְפֵיהֶן:
טְהוֹרִים. מִלְּקַבֵּל טֻמְאָה, דְּלֹא כְּלִי תַּשְׁמִישׁ וְלֹא תַּכְשִׁיט הוּא:

משנה ט

בִּקְשָׁרִים. בֵּן שֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּעְגּוּעִים עַל אָבִיו, נוֹטֵל הָאָב רְצוּעָה שֶׁל מִנְעָל יָמִין וְקוֹשְׁרָהּ לוֹ לַבֵּן בְּשִׂמְאֹלוֹ, וְכָל זְמַן שֶׁאוֹתוֹ קֶשֶׁר עָלָיו סָרִים הַגַּעְגּוּעִים מֵעָלָיו, בִּסְגֻלָּה. וּלְהָכִי תְּנֵי הַבָּנִים, שֶׁאֵין לַבָּנוֹת גַּעְגּוּעִים עַל אֲבִיהֶן כְּמוֹ הַבָּנִים:
בְּזוֹגִין. כְּמִין פַּעֲמוֹנִים קְטַנִּים. תַּרְגּוּם פַּעֲמוֹן זָהָב, זַגָּא דְּדַהֲבָא:

משנה י

הַחַרְגּוֹל. מִין חָגָב, כְּדִכְתִיב (ויקרא יא) אֶת הַחַרְגֹּל לְמִינֵהוּ, וְתוֹלִין אוֹתוֹ בְּאֹזֶן וּמְרַפְּאִים בּוֹ כְּאֵב הָאֹזֶן:
וּבְשֶׁן שֶׁל שׁוּעָל. דְּעָבְדֵי לְשֵׁינְתָא. לְמַאן דְּנָיֵים לְהַקִּיצוֹ, תּוֹלִין עָלָיו שֶׁן שֶׁל שׁוּעָל חַי. וּלְמַאן דְּלֹא נָיֵים כְּדֵי שֶׁיִּישַׁן, תּוֹלִין עָלָיו שֶׁן שֶׁל שׁוּעָל מֵת:
וּבְמִסְמֵר הַצָּלוּב. מַסְמֵר שֶׁבְּעֵץ הַתָּלוּי, אִם יְנִיחוּהוּ עַל נָפַח שֶׁבַּמַּכָּה יָסִיר הַנֶּפַח. וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ שֶׁמְּשִׂימִין אוֹתוֹ בְּצַוָּאר מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַדַּחַת שְׁלִישִׁית וִירַפְּאֶנּוּ:
וְרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אַף בְּחֹל אָסוּר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּקַיְמָא לָן כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מְשׁוּם רְפוּאָה אֵין בּוֹ מְשׁוּם דַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי, וְלֹא קָרִינַן בֵּהּ וּבְחֻקּוֹתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ:

פרק ז

משנה א

כְּלָל גָּדוֹל. הַשּׁוֹכֵחַ עִקַּר שַׁבָּת. כַּסַּבּוּר אֵין שַׁבָּת בַּתּוֹרָה, וְאַף עַל גַּב דְּמֵעִקָּרָא שָׁמַע וְעַכְשָׁיו שְׁכָחוֹ:

אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא חַטָּאת אֶחָת. עַל כָּל הַשַּׁבָּתוֹת שֶׁחִלֵּל, דְּכֻלְּהוּ שְׁגָגָה חֲדָא הִיא דִּכְתִיב (שמות לא) אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ, וּמַשְׁמַע שְׁמִירָה אַחַת לְשַׁבָּתוֹת הַרְבֵּה:

הַיּוֹדֵעַ עִקַּר שַׁבָּת. שֶׁיֵּשׁ שַׁבָּת בַּתּוֹרָה וְנֶאֱסְרוּ בּוֹ מְלָאכוֹת, וְעָשָׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה בְּשַׁבָּתוֹת הַרְבֵּה עַל יְדֵי שִׁגְגַת שַׁבָּת, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁשַּׁבָּת הַיּוֹם, חַיָּב עַל כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת חַטָּאת אַחַת, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (שם) וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת, דְּמַשְׁמַע שְׁמִירָה לְכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת, כְּלוֹמַר שֶׁחַיָּב חַטָּאת עַל כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נוֹדַע לוֹ בֵּינְתַיִם וְהֶעְלֵם אֶחָד הוּא, אָמְרִינַן יָמִים שֶׁבֵּינְתַיִם הַוָּיִן יְדִיעָה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא שָׁמַע בֵּינְתַיִם שֶׁאוֹתוֹ הַיּוֹם שַׁבָּת הָיָה, אֶלָּא שֶׁלֹּא נִזְכַּר בַּמְּלָאכוֹת שֶׁעָשָׂה בּוֹ, הִלְכָךְ כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת שְׁגָגָה אַחַת הִיא:

הַיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת וְעָשָׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה. שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁמְּלָאכוֹת הַלָּלוּ אֲסוּרוֹת, וַעֲשָׂאָן כַּמָּה פְּעָמִים בְּכַמָּה שַׁבָּתוֹת, חַיָּב עַל כָּל אַב מְלָאכָה חַטָּאת אַחַת, וְאַף עַל פִּי שֶׁחָזַר וּכְפָלָן בְּכַמָּה שַׁבָּתוֹת, כָּל אַב מֵהֶן חֲדָא שְׁגָגָה הִיא, דְּהָא לֹא נוֹדַע לוֹ בֵּינְתַיִם. וְהָכָא לֵיכָּא לְמֵימַר יָמִים שֶׁבֵּינְתַיִם הַוָּיִן יְדִיעָה לְחַלֵּק, דְּמִשּׁוּם יָמִים שֶׁבֵּינְתַיִם אֵין לוֹ לְדַעַת אֵיזוֹ מְלָאכָה אֲסוּרָה וְאֵיזוֹ מְלָאכָה מֻתֶּרֶת, אֶלָּא אִם כֵּן יָשַׁב וְעָסַק לִפְנֵי חֲכָמִים בְּהִלְכוֹת שַׁבָּת. וְהוּא הַדִּין שֶׁחַיָּב עַל שְׁתֵּי תּוֹלָדוֹת שֶׁל שְׁתֵּי אָבוֹת חֲלוּקוֹת עַל כָּל אַחַת חַטָּאת אַחַת, אֲבָל אִי עָבֵיד אָב וְתוֹלָדָה דִּידֵיהּ, אוֹ שְׁתֵּי תּוֹלָדוֹת שֶׁל אָב אֶחָד, לֹא מְחַיַּב אֶלָּא חֲדָא, כִּדְקָתָנֵי סֵיפָא הָעוֹשֶׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה מֵעֵין מְלָאכָה אַחַת אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת, כְּגוֹן שְׁתֵּי תּוֹלְדוֹת שֶׁל אָב אֶחָד, מְשׁוּם דַּהֲוֵי כְּעוֹשֶׂה וְחוֹזֵר וְעוֹשֶׂה בְּהֶעְלֵם אַחַת, וְאֵין חִלּוּק חַטָּאוֹת בְּהֶעְלֵם אַחַת אֶלָּא בִּגְוּפֵי עֲבֵרָה שֶׁאֵינָן דּוֹמִים, אוֹ בְּחִלּוּק שַׁבָּתוֹת לְעִנְיַן שְׁגָגַת שַׁבָּת:

משנה ב

הַזּוֹרֵעַ וְהַחוֹרֵשׁ. הָא דְּלֹא תָּנָא הַחוֹרֵשׁ בְּרִישָׁא וַהֲדַר הַזּוֹרֵעַ כְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ, לְאַשְׁמוּעִינַן שֶׁאִם הָיָה קַרְקַע קָשָׁה וַחֲרָשׁוֹ וּזְרָעוֹ וְאַחַר כָּךְ חָזַר וַחֲרָשׁוֹ, מְחַיַּב אַחֲרִישָׁה שְׁנִיָּה מְשׁוּם חוֹרֵשׁ:

הַקּוֹצֵר. בַּזְּרָעִים, וְהַמְלַקֵּט בָּאִילָנוֹת, חַיָּב מְשׁוּם קוֹצֵר:

הַמְעַמֵּר. אוֹסֵף זְרָעִים תְּלוּשִׁים וְצוֹבְרָם אֶל מָקוֹם אֶחָד:

הַזּוֹרֶה. בָּרַחַת לָרוּחַ:

הַבּוֹרֵר. פְּסֹלֶת, בְּיָדָיו אוֹ בִּכְבָרָה:

וְהַמְרַקֵּד. בַּנָּפָה, וְאַף עַל גַּב דְּהָנֵי כֻּלְּהוּ חֲדָא נִינְהוּ דִּלְהַפְרִישׁ פְּסֹלֶת מִתּוֹךְ אֹכֶל נַעֲשׂוּ שְׁלָשְׁתָּן, מִשּׁוּם דִּשְׁלָשְׁתָּן הָווּ בַּמִּשְׁכָּן אַף עַל גַּב דְּדָמוּ לַהֲדָדֵי חָשֵׁיב לְהוּ כָּל חֲדָא בְּאַנְפֵי נַפְשַׁהּ. אִי נַמִּי לְפִי שֶׁאֵינָן בְּבַת אַחַת אֶלָּא זֶה אַחַר זֶה:

הָאוֹפֶה. לֹא הַוְיָא בַּמִּשְׁכָּן, דְּאֵין אֲפִיָּה אֶלָּא בַּפַּת, וּפַת לֹא שַׁיְכָא בְּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, אֶלָּא תַּנָּא סְדוּרָא דְּפַת נָקֵט, וּמִיהוּ מְבַשֵּׁל שֶׁהוּא מֵעֵין מְלֶאכֶת אוֹפֶה הָוֶה בַּמִּשְׁכָּן, בַּסַּמְמָנִין שֶׁל צֶבַע תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי. וְהַמַּגִּיס בְּקֻדָּרָה, וְהַנּוֹתֵן כִּסּוּי עַל גַּבֵּי קֻדָּרָה הָעוֹמֶדֶת עַל הָאֵשׁ, חַיָּב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל, וְכָל הָנָךְ קַמְאֵי דְּחָשֵׁיב בְּמַתְנִיתִין הַזּוֹרֵעַ הַקּוֹצֵר הַדָּשׁ וְכוּ', כֻּלְּהוּ הָווּ בַּסַּמְמָנִין בַּצֶּבַע שֶׁל מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן:

הַגּוֹזֵז צֶמֶר. וְכָל שְׁאָר מְלֶאכוֹתֶיהָ שֶׁיְּכֵי בְּצֶמֶר תְּכֵלֶת שֶׁל מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן:

הַמְלַבְּנוֹ. מְכַבְּסוֹ בַּנָּהָר:

הַמְנַפְּצוֹ. חוֹבְטוֹ בְּשֶׁבֶט, אִי נַמִּי סוֹרְקוֹ בְּמַסְרֵק:

הַמַּסֵּךְ. אורדי"ר בְּלַ"ז:

בָּתֵּי נִירִין. שְׁנוֹתַן שְׁנֵי חוּטִין בְּתוֹךְ הַבַּיִת נִיר:

הַפּוֹצֵעַ. מֵסִיר חוּטֵי הָעֵרֶב מֵעַל הַשְּׁתִי אוֹ הַשְּׁתִי מֵעַל הָעֵרֶב, לְצוֹרֶךְ אֲרִיגָה:

וְהַקּוֹשֵׁר וְהַמַּתִּיר. שֶׁכֵּן צְדֵי חֶלְזוֹן שֶׁמְּמֻנּוּ עוֹשִׂין הַתְּכֵלֶת קוֹשְׁרִין וּמַתִּירִין, שֶׁפְּעָמִים צָרִיךְ לִטֹּל חוּטִין מֵרֶשֶׁת זוֹ לְהוֹסִיף עַל זוֹ, וּמַתִּיר מִכָּאן וְקוֹשֵׁר כָּאן:

וְהַתּוֹפֵר וְקוֹרֵעַ. נַמִּי הֲוֵי בַּיְרִיעוֹת, שֶׁכֵּן יְרִיעָה שֶׁאָכְלָהּ עָשׁ וְנִקְּבָה בּוֹ נָקֵב קָטָן וְעָגֹל, צָרִיךְ לִקְרֹעַ לְמַטָּה וּלְמַעְלָה אֶת הַנָּקֵב, שֶׁלֹּא תְּהֵא הַתְּפִירָה עֲשׂוּיָה קְמָטִין קְמָטִין:

וְהַתּוֹפֵר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת. וְהוּא שֶׁקְּשָׁרָן, דְּאִי לֹא קְשָׁרָן לֹא קַיְימִי. וּמְחַיֵּב תַּרְתֵּי, מִשּׁוּם קוֹשֵׁר וּמִשּׁוּם תּוֹפֵר:

הַצָּד צְבִי. וְכָל מְלֶאכֶת עוֹרוֹ נוֹהֶגֶת בַּתְּחָשִׁים בְּעוֹרוֹתֵיהֶן:

הַמּוֹלְחוֹ וְהַמְעַבְּדוֹ. בַּגְּמָרָא מַקְשֶׁה דְּהַיְנוּ מוֹלֵחַ הַיְנוּ מְעַבֵּד, אֶלָּא אַפֵּיק חַד מִנַּיְהוּ וְעַיֵּל שְׁרִטּוּט בְּמָקוֹמוֹ, שֶׁמְּשַׁרְטֵט מֵאֵבוֹת מְלָאכוֹת הוּא:

הַמְמַחְקוֹ. מְגָרֵד שְׂעָרוֹ:

מְחַתְּכוֹ. מַקְצִיעוֹ וּמְחַתְּכוֹ לִרְצוּעוֹת וְסַנְדָּלִים:

וְכוֹתֵב וּמוֹחֵק. הָווּ בַּמִּשְׁכָּן, שֶׁכֵּן רוֹשְׁמִים בַּקְּרָשִׁים לֵידַע אֵיזֶה בֶּן זוּגוֹ, וְכוֹתֵב אוֹת בָּזֶה וְאוֹת בָּזֶה, וּפְעָמִים שֶׁטָּעָה וּמוֹחֵק:

מְכַבֶּה וּמַבְעִיר. בָּאֵשׁ שֶׁתַּחַת דּוּד הַסַּמְמָנִין:

מַכֶּה בַּפַּטִּישׁ. הוּא גְּמַר מְלָאכָה, שֶׁכֵּן אֻמָּן מַכֶּה בַּסַּדָּן בִּגְמַר מְלָאכָה, וְאֵין מַכֶּה בַּפַּטִּישׁ חַיָּב אֶלָּא בִּגְמַר מְלָאכָה. וּמִנְיָנָא דְּרֵישָׁא דְּמָנָה אָבוֹת מְלָאכוֹת אַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת, אַף עַל גַּב דַּהֲדַר חָשֵׁיב לְהוּ חֲדָא חֲדָא, אָתָא לְאַשְׁמְעִינַן דַּאֲפִלּוּ עָבֵיד אֱינַשׁ כָּל מְלָאכוֹת שֶׁבָּעוֹלָם

בְּשַׁבָּת אַחַת, בְּהֶעְלֵם אַחַת, אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְחַיֵּב יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים חֲטָאוֹת, דְּכֻלְּהוּ שְׁאָר מְלָאכוֹת תּוֹלְדוֹת לְהָנָךְ אָבוֹת, וְאִשְׁתַּכַּח דְּעָבֵיד אָב וְתוֹלְדָה דִּילֵיהּ וְלֹא מִחַיַּב אֶלָּא חָדָא:

משנה ג

כָּל הַכָּשֵׁר לְהַצְנִיעַ. שֶׁהוּא דָּבָר הֶעָשׂוּי לְצֹרֶךְ הָאָדָם:

וּמַצְנִיעִין כָּמוֹהוּ. שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׁעוּר הָרָאוּי לְהַצְנִיעוֹ:

אֵין חַיָּב אֶלָּא הַמַּצְנִיעוֹ. אִם נַעֲשָׂה חָבִיב עַל אָדָם אֶחָד וְהִצְנִיעוֹ, חַיָּב עַל הוֹצָאָתוֹ אִם הוֹצִיאוֹ, אֲבָל אָדָם אַחֵר אֵינוֹ חַיָּב עָלָיו, דִּלְגַבֵּיהּ לָאו מְלָאכָה הִיא:

משנה ד

עָצָה. תֶּבֶן שֶׁל מִינֵי קִטְנִיּוֹת:

כְּמִלֹּא פִי גָמָל. שִׁעוּרוֹ גָּדוֹל מִמְּלֹא פִי פָּרָה, וְכִמְלֹא פִי פָּרָה לֹא מִחַיַּב בְּעָצָה, דְּהָא לֹא חָזְיָא לְפָרָה:

עָמִיר. קַשִּׁין שֶׁל שִׁבֹּלִין:

פִּי טָלֶה. נָפִישׁ מִפִּי גְּדִי, הִלְכָךְ עָמִיר דִּלֹּא חָזֵי לִגְדִי לֹא מִחַיַּב כִּמְלֹא פִי גְּדִי עַד דְּאִיכָּא מִלֹּא פִי טָלֶה, אֲבָל עֲשָׂבִים הוֹאִיל וְחָזֵי לִגְדִי וּלְטָלֶה מִחַיַּב אֲפִלּוּ כִּמְלֹא פִי גְּדִי:

לַחִין. הָרְאוּיִין לָאָדָם:

כִּגְרוֹגֶרֶת. דְּזֶה שִׁעוּר לְכָל מַאֲכַל אָדָם בְּשַׁבָּת, אֲבָל כִּמְלֹא פִי גְּדִי לֹא, דְּלַחִים לֹא חָזוּ לִגְדִי:

וּמִצְטָרְפִין. כָּל אָכְלֵי אָדָם זֶה עִם זֶה:

חוּץ מִקִּלְפֵּיהֶן. שֶׁאֵינָן אֹכֶל וְאֵין מַשְׁלִימִין הַשִּׁעוּר:

וְעַקְצֵיהֶן. זְנַב הַפְּרִי דְּהוּא עֵץ בְּעַלְמָא:

וְסָבָן. קְלִפַּת הַחִטִּים הַנּוֹשֶׁרֶת מֵחֲמַת הַכְּתִישָׁה:

וּמַרְסָנָן. הַנִּשְׁאָר בַּנָּפָה. וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ אִיפְּכָא, דְּמַרְסָן הוּא עָבֶה וְגָרוּעַ מִסֹּבִין:

חוּץ מִקִּלְפֵּי עֲדָשִׁים. [שֶׁמִּצְטָרְפִין]:

שֶׁהֵן מִתְבַּשְּׁלוֹת עִמָּהֶן. לַאֲפוּקֵי הַקְּלִפּוֹת הַחִיצוֹנוֹת שֶׁהֵן נוֹשְׁרוֹת כְּשֶׁעוֹשֶׂה מֵהֶם גֹּרֶן. וּקְלִפֵּי הַפּוֹלִין בִּזְמַן שֶׁהֵן לַחִים וּמִתְבַּשְּׁלִין עִם קְלִפָּתָן, לְרַבִּי יְהוּדָה מִצְטָרְפִין עִם הָאֲכָלִין לְשִׁעוּר גְּרוֹגֶרֶת, אֲבָל יְבֵשִׁים לֹא, שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין בִּקְלִפָּתָן לְפִי שֶׁהֵן נִרְאִין כִּזְבוּבִין בַּקַּעֲרָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

פרק ח

משנה א

הַמּוֹצִיא יַיִן כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס. שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, שֶׁהוּא רֹבַע רְבִיעִית יַיִן חַי, כְּדֵי שֶׁיִּמָּזֵגוּ לְחֶשְׁבּוֹן עַל חַד שֶׁל יַיִן תְּלָתָא מַמַּיִם וְיַעֲמֹד עַל רְבִיעִית הַלֹּג שֶׁהוּא שִׁעוּר כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה:

כְּדֵי נְמִיעָה. מַה שֶּׁאָדָם בּוֹלֵעַ בְּבַת אַחַת, וַחֲלֵב בְּהֵמָה טְמֵאָה דִּלֹּא חָזֵי לִשְׁתִיָּה שִׁעוּרוֹ כְּדֵי לִכְחֹל עַיִן אַחַת:

עַל הַכְּתִית. מַכָּה שֶׁעַל גַּבֵּי הַסּוּסִים וְהַחֲמוֹרִים מֵחֲמַת הַמַּשְׂאוֹי. וּמָצָאתִי כָּתוּב שֶׁשְּׁחִין הַיּוֹצֵא בְּעוֹר הַבָּשָׂר, כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְהִתְבַּשֵּׁל הוּא עוֹשֶׂה רֹאשׁ לְמַעְלָה וְקָרוּי פִּי כְּתִית. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַדָּבָשׁ עִקָּרוֹ לָאֲכִילָה, כֵּיוָן שֶׁרְפוּאָתוֹ מְצוּיָה, וְהוּא מַשֶּׁהוּ, אָזְלִינַן בָּתַר שִׁעוּרָא זוּטָרָא לְחֻמְרָא:

אֵבֶר קָטָן. שֶׁל תִּינוֹק בֶּן יוֹמוֹ, וְהוּא אֶצְבַּע קְטַנָּה שֶׁבָּרֶגֶל:

לָשׁוּף. לְשַׁפְשֵׁף וּלְמָחוֹת בָּהֶן:

קִילּוֹר. שֶׁנּוֹתְנִין עַל הָעַיִן:

וּשְׁאָר כָּל הַמַּשְׁקִין. שֶׁאֵין עוֹשִׂין מֵהֶם רְפוּאָה:

שׁוֹפָכִין. מַיִם סְרוּחִין, וַחֲזוּ לְגַבֵּל בָּהֶן אֶת הַטִּיט:

כֻּלָּן בִּרְבִיעִית. אַף הַיַּיִן וְהֶחָלָב וְהַדְּבַשׁ, דְּלֹא נֶאֶמְרוּ שִׁעוּרִין בַּמִּשְׁנָה אֶלָּא לְמַצְנִיעֵיהֶן, אֲבָל שְׁאָר כָּל אָדָם אֵין חַיָּבִין אֶלָּא בִּרְבִיעִית. וּסְבִירָא לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּמַצְנִיעַ עַצְמוֹ בָּעֵי שִׁעוּרָא זוּטָא, וּבְבָצִיר מֵהַאי שִׁעוּרָא לֹא מְחַיֵּב, דְּלֵית לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן כָּל שֶׁאֵין כָּשֵׁר לְהַצְנִיעַ וְאֵין מַצְנִיעִין כְּמוֹהוּ שֶׁיִּתְחַיֵּב עָלָיו מַצְנִיעוֹ בְּכָל שֶׁהוּא, וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

משנה ב

אֹזֶן לְקַפָּה. לְאוֹחֲזָהּ בָּהּ:

תְּלַאי. לְתָלוֹתוֹ בּוֹ, וּבָצִיר מִשִּׁעוּר אֹזֶן לְקַפָּה:

מִדַּת מִנָּעָל. לְהַרְאוֹת לָאֻמָּן כְּמִדָּה זוֹ אֲנִי צָרִיךְ, וְשִׁעוּרֵיהּ בָּצִיר מִתְּלַאי:

נֵיר. מֵעֲשָׂבִים עוֹשִׂין אוֹתוֹ:

קֶשֶׁר שֶׁל מוֹכְסִין. פְּעָמִים שֶׁאָדָם נוֹתֵן מֶכֶס בְּרֹאשׁ הַנָּהָר מִזֶּה, וְהוּא מוֹסֵר לוֹ חוֹתָם לְהַרְאוֹת לַמּוֹכֵס שֶׁבָּעֶבֶר הָאַחֵר מִן הַנָּהָר לְהַרְאוֹתוֹ שֶׁכְּבָר פָּרַע הַמֶּכֶס, וְדַרְכּוֹ לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת לְסִימָן, וְהֵן גְּדוֹלוֹת מִשְּׁתֵּי אוֹתִיּוֹת שֶׁלָּנוּ:

נֵיר מָחוּק. שׁוּב אֵינוֹ רָאוּי לִכְתֹּב, לְפִיכָךְ צָרִיךְ שֶׁעוֹר גָּדוֹל לִכְרֹךְ עַל פִּי צְלוֹחִית:

משנה ג

לַעֲשׂוֹת בּוֹ קֻמְצָא. לְכַסּוֹת בּוֹ אֶת הַקֻּמְצָא:

קְלָף כְּדֵי לִכְתֹּב עָלָיו פָּרָשָׁה קְטַנָּה. דְּאַיְדֵי דְּדָמְיוּ יְקָרִין לֹא עָבַד מִנַּיהּ קֶשֶׁר מִכְּסִין אֶלָּא תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת, וְלֹא מְחַיֵּב בְּשַׁעוּרָא זוּטָא:

דְּיוֹ כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. לִרְשֹׁם עַל שְׁתֵּי חֲלִיּוֹת שֶׁל כְּלִי אוֹ עַל שְׁנֵי קְרָשִׁים לְזַוְּגָן:

כְּדֵי לִכְחֹל עַיִן אֶחָת. שֶׁכֵּן צְנוּעוֹת הַהוֹלְכוֹת מְעֻטָּפוֹת אֵין מְגַלּוֹת אֶלָּא עַיִן אַחַת וְכוֹחֲלוֹת אוֹתָהּ:

משנה ד

הַשַּׁבָּשֶׁבֶת. הַצַּיְדִין מוֹשִׁיבִין נָסָר קָטָן בְּרֹאשׁ הַקָּנֶה וְנוֹתְנִים עָלָיו דֶּבֶק, וְהָעוֹף יוֹשֵׁב עָלָיו וְנִדְבַּק בּוֹ, וְצָרִיךְ לְתֵת עָלָיו דֶּבֶק הַרְבֵּה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא הָעוֹף נִדְבָּק בּוֹ:

[כְּדֵי] **לַעֲשׂוֹת בּוֹ נָקָב קָטָן**. כְּלֵי שֶׁמְּשִׁימִין בּוֹ כֻּסָּף חַי וְסוֹתֵם פִּיו בְּזֶפֶת אוֹ בְּגֶפְרִית, וְעוֹשֶׂה בַּסְּתִימָה נָקָב קָטָן לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַכֻּסָּף חַי:

חַרְסִית. לְבֵנָה כְּתוּשָׁה:

לַעֲשׂוֹת פִּי כּוּר. שֶׁהַמַּפּוּחַ נִכְנָס בּוֹ:

פִּטְפּוּט. רֶגֶל לִמְקוֹם מוֹשַׁב הַכּוּר, שֶׁמּוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ עַל כֵּן וּבָסִיס הֶעָשׂוּי לְכָךְ:

סַבִּין כְּדֵי לִתֵּן עַל פִּי הַכּוּר שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב. בְּמָקוֹם שֶׁאֵין פֶּחָמִין צוֹרְפִין הַזָּהָב בְּאֵשׁ שֶׁל סַבִּין. פֵּרוּשׁ אַחֵר שֶׁרְגִילִים לָתֵת סַבִּין עַל פִּי הַכּוּר כְּשֶׁמַּתִּיכִים הַזָּהָב:

לְסוּד קְטַנָּה שֶׁבַּבָּנוֹת. בָּנוֹת שֶׁהִגִּיעוּ לְפִרְקָן וְלֹא בָּא לָהֶן הָאֹרַח, בָּנוֹת עֲנִיִּים טוֹפְלוֹת אוֹתָן בְּסִיד וְהָאֹרַח מְמַהֵר לָבֹא וּמַשִּׁיר נַמִּי אֶת הַשֵּׂעָר, וּבָנוֹת עֲשִׁירִים טוֹפְלוֹת בְּסֹלֶת, וּבָנוֹת מְלָכִים בְּשֶׁמֶן זַיִת שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁלִישׁ:

כִּלְכּוּל. הַצְּדָעִין, וְסָדִין אוֹתָן בְּסִיד לְהַשְׁכִּיב אֶת הַשֵּׂעָר:

אַנְדִּיפֵי. לְמַטָּה מִן הַצְּדָעִין מְעַט, שֶׁקּוֹרִין בַּת צְדָעָה. וְאֵין הֲלָכָה לֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה וְלֹא כְּרַבִּי נְחֶמְיָה:

משנה ה

אֲדָמָה. טִיט אָדֹם:

מַרְצוּפִין. שֶׁקִּין גְּדוֹלוֹת שֶׁנּוֹשְׁאִין בָּהֶם פְּרַקְמַטְיָא בַּסְּפִינוֹת, וְחוֹתְמִין אוֹתָם כְּדֶרֶךְ שֶׁחוֹתְמִים הָאִגְּרוֹת. וְשַׁעוּרֵיהּ דְּרַבָּנָן זוּטָר מִדְּרַבִּי עֲקִיבָא. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

כְּדֵי לְזַבֵּל כָּרְשָׁא. כַּרְתִּי. וְשַׁעוּרֵיהּ זוּטָר מְקֻלָּח שֶׁל כְּרוּב. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

מְלֹא כַף סִיד. כַּף שֶׁל סַיָּדִין:

כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קֶלְמוֹס. הַמַּגִּיעַ לַקְּשָׁרִין שֶׁל אֶמְצַע אֶצְבְּעוֹתָיו:

עֵב. שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לִכְתִיבָה:

מְרֻסָּס. מְרֻצָּץ וְשָׁבוּר:

בֵּיצָה קַלָּה. בֵּיצַת תַּרְנְגֹלֶת. וְאַמַּאי קָרֵי לַהּ בֵּיצָה קַלָּה, שֶׁקַּלָּה לְהִתְבַּשֵּׁל יוֹתֵר מִשְּׁאָר בֵּיצִים. וְהַשְּׁעוּר הוּא כְּדֵי לְבַשֵּׁל כִּגְרוֹגֶרֶת מִמֶּנָּה:

טְרוּפָה. מְעֹרֶבֶת בְּשֶׁמֶן:

וּנְתוּנָה בָּאַלְפָּס. שֶׁהוּחַם כְּבָר, שֶׁהִיא מְמַהֶרֶת לְהִתְבַּשֵּׁל:

משנה ו

תַּרְוָד. כַּף:

חָף. שֵׁן מִשְּׁנֵי הַמַּפְתֵּחַ שֶׁפּוֹתְחִים בָּהּ הַדְּלָתוֹת. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

כִּרְכָּר. שֶׁל אוֹרְגִין, וּמַעֲבִירוֹ עַל הַשְּׁתִי כְּשֶׁהוּא מָתוּחַ לְפָנָיו וְשׁוֹבֵט בּוֹ הַחוּטִין:

כְּדֵי לִזְרֹק בִּבְהֵמָה. דִּלֹּא טָרַח אֱינַשׁ לְמִשְׁקַל צְרוֹר מִשּׁוּם עוֹף לְהַבְרִיחוֹ, דִּבְקַלָּא בְּעָלְמָא סַגִּי לֵיהּ:

משנה ז

בֵּין פַּצִּים לַחֲבֵרוֹ. כְּשֶׁמְּסַדְּרִין פַּצִּימִין וְעַמּוּדִין וְקוֹרוֹת וְעוֹשִׂין שׁוּרוֹת שֶׁל קוֹרוֹת עַל הָאָרֶץ וְיֵשׁ חָלָל בֵּין זוֹ לְזוֹ סוֹמְכוֹ תַּחְתָּיו שֶׁלֹּא יִתְעַקֵּם:

זֶכֶר לַדָּבָר. דְּחָשִׁיב חֶרֶס בַּחֲתִיַּת הָאוּר:

לַחְשׁף. לִדְלוֹת:

מִגֶּבָּא. גַּמָּא קְטַנָּה שֶׁהַמַּיִם נִקְבָּצִים בָּהּ, אַלְמָא חָשִׁיב חֶרֶס נַמִּי בְּקַבָּלַת הַמַּיִם. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

פרק ט

משנה א

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא מִנַּיִן לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁמִּטְמְאָה בְּמַשָּׂא. אַיְדֵי דְּאָיְרֵי לְעֵיל בְּאַסְמַכְתָּא גַּבֵּי חֶרֶס, נָקֵט נַמִּי לְהֲנֵי קָרְאֵי דְּאַסְמַכְתָּא. וּקְרָא דְּתִזְרֶם כְּמוֹ דָּוָה הוּא סָמוּךְ לִקְרָא דְּלֹא יִמָּצֵא בְּמִכְתָּתוֹ חֶרֶס דְּאַיְתֵי לְעֵיל. אִי נַמִּי מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנָא מִנַּיִן שֶׁמַּרְחִיצִין אֶת הַמִּילָה וְכוּ' תָּנָא לְהָנָךְ מִנַּיִן דְּדָמוּ לַהּ:

מִטַּמְּאָה בְּמַשָּׂא. הַנּוֹשֵׂא אוֹתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וַאֲפִלּוּ לֹא נָגַע בָּהּ, כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה בְּקֻפָּה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ. וְאִיפְּלִיגוּ רַבָּנָן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָא וְאָמְרֵי אֵינוֹ מִטַּמֵּא אֶלָּא בְּמַגָּע כְּשֶׁרֶץ. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

תִּזְרֶם כְּמוֹ (אשה) דָּוָה. כְּלוֹמַר יְהִי בְּעֵינֶיךָ כְּזָרִים, כְּמוֹ דָּוָה, כְּאִשָּׁה נִדָּה, כִּדְכְתִיב (ויקרא טו) וְהַדָּוָה בְּנִדָּתָהּ, וּבַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים מִשְׁתַּעֵי קְרָא:

משנה ב

שֶׁהִיא טְהוֹרָה. שֶׁאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה:

בְּלֵב יָם. וּפְשִׁיטָא דְּאֲנִיָּה בְּלֵב יָם הִיא, אֶלָּא לְאַשְׁמוֹעִינַן דִּסְפִינָה הֲרֵי הִיא כְּיָם, מַה יָּם טָהוֹר, אַף סְפִינָה טְהוֹרָה, וַאֲפִלּוּ הִיא שֶׁל חֶרֶס, וַאֲפִלּוּ טְעָנוּהָ בַּיְבָשָׁה וְהוֹרִידוּהָ לַיָּם:

שֶׁזּוֹרְעִים בָּהּ חֲמִשָּׁה זְרָעוֹנִים. וְיֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהַפְרִישׁ בֵּינֵיהֶן הֶפְרֵשׁ הָרָאוּי וְלֹא הֲוֵי עֵרְבּוּב:

אַרְבָּעָה בְאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם. מְמַלֵּא אֶת כָּל הָרוּחַ עַד סְמוּךְ לַקֶּרֶן, וּבָאֶמְצַע אֵינוֹ זוֹרֵעַ אֶלָּא גַּרְעִין אֶחָד, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַגַּרְעִין שֶׁבְּאֶמְצַע רָחוֹק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים מִן הַזְּרוּעַ שֶׁבְּכָל רוּחַ, דְּשִׁעּוּר יְנִיקַת כָּל זֶרַע טֶפַח וּמֶחֱצָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵצֶל הַקְּרָנוֹת שֶׁבָּרוּחוֹת הַזְּרָעִים קְרוֹבִים זֶה לָזֶה וְאֵין בֵּינֵיהֶם הַרְחָקָה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְיוֹנְקִין זֶה מִזֶּה, אֵין כָּאן בֵּית מֵחוֹשׁ, דְּאַכְלְאֵים בְּלֵבַד קָפִיד קְרָא דְּלֹא לֵיהֱוֵי עֵרְבּוּב, וְלִינִיקָה לֹא חָיְשִׁינַן, כְּדִתְנַן (בבא בתרא פ"ב מי"ב) הָיָה גָּדֵר בֵּינָתַיִם זֶה סוֹמֵךְ לַגָּדֵר מִכָּאן וְזֶה סוֹמֵךְ לַגָּדֵר מִכָּאן, וַאֲפִלּוּ עַל גַּב דְּיָנְקֵי מִתַּתָּאֵי. וְכָאן יֵשׁ הֶכֵר גָּדוֹל, שֶׁרוּחַ זוֹ זְרוּעָה צָפוֹן וְדָרוֹם, וְרוּחַ זוֹ זְרוּעָה מִזְרָח וּמַעֲרָב, אֲבָל בֵּין זֶרַע הָאֶמְצָעִי לְזֶרַע הָרוּחוֹת אֵין הֶכֵר, וְאִי מִקָּרֵבִי הֲוֵי עֵרְבּוּב, הִלְכָךְ צָרִיךְ הֶרְחֵק כְּדֵי יְנִיקָה:

שֶׁנֶּאֱמַר כִּי כָאָרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָהּ. תּוֹצִיא חַד, צִמְחָהּ חַד, זֶרוּעֶיהָ תְּרֵי, תַּצְמִיחַ חַד, הֲרֵי חֲמִשָּׁה. וְשִׁשָּׁה טְפָחִים לֵיכָּא לְמֵילַף מִקְּרָא, אֶלָּא קִים לְהוּ לְרַבָּנָן דַּחֲמִשָּׁה זְרָעוֹנִים בְּשִׁשָּׁה טְפָחִים לֹא יָנְקֵי הָרוּחוֹת מִן הָאֶמְצָעִי, וְלֹא הָאֶמְצָעִי מִן הָרוּחוֹת, דְּשִׁעּוּר יְנִיקַת כָּל זֶרַע טֶפַח וּמֶחֱצָה, הִלְכָךְ כִּי רָמִיז לִקְרָא חֲמִשָּׁה זְרָעוֹנִים, בַּעֲרוּגָה בַּת שִׁשָּׁה טְפָחִים קָאָמַר. וּבְמַסֶּכֶת כִּלְאַיִם פֵּרַשְׁתִּי הִלְכוֹת עֲרוּגָה וּפְרָטוֹתֶיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ, וְכָאן קִצַּרְתִּי:

משנה ג

שֶׁהִיא טְמֵאָה. דְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי אַכַּתִּי לֹא מַסְרְחָא שִׁכְבַת זֶרַע, וּרְאוּיָה לְקַלֹּט וְלִהְיוֹת וָלָד נוֹצָר מִמֶּנָּה, וְקָרִינַן בָּהּ שִׁכְבַת זֶרַע הָרָאוּי לְהַזְרִיעַ:

לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים. דְּהַקְפִּיד הַכָּתוּב עַל טְמֵאֵי קֶרִי בְּמַתַּן תּוֹרָה, לְכָךְ הִפְרִישָׁן שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְלֹא חָשׁ אִם יַפְלִיטוּ אַחַר כָּךְ בְּיוֹם רְבִיעִי לַהַפְרָשָׁה, דְּמַסְרִיחַ וְאֵינוֹ רָאוּי לְהַזְרִיעַ. וּפְסַק הַהֲלָכָה שֶׁהַפּוֹלֶטֶת בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי טְהוֹרָה, וּמַתְנִיתִין מְשַׁבַּשְׁתָּא הִיא, וְתָנֵי מְנַיִן לְפוֹלֶטֶת שִׁכְבַת זֶרַע בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהִיא טְהוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר הֶיוּ נְכוֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים, וְלִשְׁלֹשֶׁת יָמִים דְּאָמַר קְרָא הַיְנוּ לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, דְּבְיוֹם שְׁלִישִׁי לַהַפְרָשָׁה נִתְּנָה תּוֹרָה. אִי נַמִי לֹא מְשַׁבַּשְׁתָּא הִיא אֶלָּא [רַבָּנָן דְּרַבִּי] אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הִיא, דְּסָבִירָא [לְהוּ] הַפּוֹלֶטֶת בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי טְמֵאָה, וְלֵית הִלְכְתָא [כְּוָתַיְהוּ]:

מִנַּיִן שֶׁמַּרְחִיצִין וְכוּ'. אֲפִלּוּ בְּחַמִּין שֶׁהוּחְמוּ בְּשַׁבָּת, דְּאַף בְּיוֹם שְׁלִישִׁי מְסֻכָּן הוּא, וְכָל שֶׁכֵּן רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי. וְהַמַּיִם חַמִּין מַחְזִיקִין לְגוּף הַתִּינוֹק וּמַבְרִיאִין אוֹתוֹ:

לָשׁוֹן שֶׁל זְהוֹרִית. כְּמִין לָשׁוֹן שֶׁל צֶמֶר אָדֹם, הָיוּ קוֹשְׁרִין חֻצְיוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַמְשֻׁתַּלֵּחַ לַעֲזָאזֵל וְחֻצְיוֹ בַּצּוּק, וּכְשֶׁהָיָה דּוֹחֶה הַשָּׂעִיר לְמַטָּה הָיָה הַלָּשׁוֹן הַהוּא מַלְבִּין וְיוֹדְעִין שֶׁנִּתְכַּפְּרוּ עֲוֹנוֹתֵיהֶם:

משנה ד

מִנַּיִן לְסִיכָה שֶׁהִיא כַּשְּׁתִיָּה. לֹא כִּשְׁתִיָּה מַמָּשׁ לְחִיּוּבֵי עֲלַהּ כָּרֵת, אֶלָּא שֶׁהִיא אֲסוּרָה:

משנה ה

בֵּיצָה קָלָה. בֵּיצַת תַּרְנְגֹלֶת שֶׁהִיא קָלָה לְבַשֵּׁל יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר בֵּיצִים, וְלֹא כְּדֵי לְבַשֵּׁל כֻּלָּהּ אֶלָּא כִּגְרוֹגֶרֶת מִמֶּנָּה, טְרוּפָה וּנְתוּנָה בָּאִלְפָּס:

וּמִצְטָרְפִין. כָּל מִינֵי תְּבָלִין זֶה עִם זֶה:

אִסְטִיס. ני"ל בִּלְשׁוֹן עֲרָבִי, וְצִבְעוֹ דּוֹמֶה לִתְכֵלֶת:

וּפוּאָה. שְׁרָשֵׁי עֵשֶׂב שֶׁצּוֹבְעִין בָּהֶם אָדֹם, וּבָעֲרָבִי אלפו"ה:

בַּסְבָכָה. בְּרֹאשׁ הַסְּבָכָה שֶׁעֲשׂוּיָה כִּקְלִיעָה נוֹתְנִים מְעַט בֶּגֶד:

נָתָר. מִין אֲדָמָה הוּא, וּמַזְהִיר, וְקוֹרְאִים לוֹ אלו"ם בְּלַעַ"ז:

בּוֹרִית. מִין צֶמַח שֶׁמְּנַקֶּה וּמְטַהֵר:

קְמוֹנְיָא. עֵשֶׂב שֶׁמְּנַקִּים בַּעֲפָרוֹ אֶת הַיָּדַיִם לְהַעֲבִיר אֶת הַזֻּהֲמָא, וּבִלְשׁוֹן תַּלְמוּד קָרוּי שְׁלוֹף דּוּץ, וּבָעֲרָבִי קוֹרִין לוֹ אלקל"י:

וְאַשְׁלָג. לֹא אִתְפָּרַשׁ לִי מַה הוּא:

עַל הַכָּתָם. הַנִּמְצָא בַּבֶּגֶד, וְאֵין יָדוּעַ אִם דַּם נִדָּה הוּא אִם לָאו, מַעֲבִירִין עָלָיו שִׁבְעָה דְּבָרִים לִבְדֹּק אוֹתוֹ בָּהֶם. וּמִכְּלָלָם אַרְבָּעָה סַמָּנִין הַלָּלוּ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ו

פִּלְפֶּלֶת כָּל שֶׁהוּא. דְּחַזְיָא לְרֵיחַ הַפֶּה, וְאֵין זֶה פִּלְפֵּל הַמָּצוּי בֵּינֵינוּ:

עִטְרָן כָּל שֶׁהוּא. שֶׁמְּרַפְּאִים בּוֹ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּאֵב חֻצִּי הָרֹאשׁ:

מִינֵי בְּשָׂמִים כָּל שֶׁהֵן. לְרֵיחַ טוֹב:

מִינֵי מַתָּכוֹת כָּל שֶׁהֵן. שֶׁרָאוּי לַעֲשׂוֹת מֵהֶן דַּרְבָּן קָטָן:

מֶקֶק. רֶקֶב הַנּוֹפֵל מִסְּפָרִים אוֹ מִמִּטְפָּחוֹת שֶׁבָּלוּ, לְשׁוֹן הָמֵק בְּשָׂרוֹ (זכריה יד):

שֶׁמַּצְנִיעִים אוֹתוֹ לְגָנְזוֹ. שֶׁכָּל דָּבָר קָדוֹשׁ טָעוּן גְּנִיזָה:

מְאוּמָה. אַלְמָא אַחֲשְׁבֵיהּ קְרָא לְאִסּוּרֵיהּ. וְתִקּוּן גָּדוֹל הוּא עוֹשֶׂה כְּשֶׁמּוֹצִיא עֲבוֹדָה זָרָה מִבֵּיתוֹ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ז

הָרוֹכְלִין. מוֹכְרֵי בְּשָׂמִים לְקִשּׁוּטֵי נָשִׁים, וְיֵשׁ לָהֶם קֻפּוֹת קְטַנּוֹת לִצְרוֹרוֹת הַבְּשָׂמִים:

אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא חַטָּאת אֶחָת. דְּכֻלָּן חֲדָא הוֹצָאָה הִיא:

פְּחוֹת מִכַּגְּרוֹגֶרֶת. אַף עַל גַּב דְּכֹל הָאֻכְלִין שִׁעוּרָן כִּגְרוֹגֶרֶת, הָנֵי כֵּיוָן דִּלְזָרִיעָה קַיְמֵי, אֲפִלּוּ בְּפָחוֹת מִכַּגְּרוֹגֶרֶת נַמִּי מְחַיֵּב. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא שֶׁאוֹמֵר חֲמִשָּׁה:

זֶרַע קִשּׁוּאִין. חֲשׁוּב מִשְׁאָר זֵרְעוֹנֵי גִּנָּה, וְכֵן זֶרַע דְּלוּעִין, וְזֶרַע פּוֹל הַמִּצְרִי, וְהוּא שֶׁקּוֹרִין לוֹ פאסל"י בְּלַעַ"ז:

חָגָב חַי כָּל שֶׁהוּא. שֶׁמַּצְנִיעִין אוֹתוֹ לְקָטָן לְשַׂחֵק בּוֹ:

מֵת כַּגְּרוֹגֶרֶת. כְּדִין שְׁאָר אֻכָלִין:

צִפֹּרֶת כְּרִמִּים. עוֹף שֶׁמְּצוּי בֵּין הַדְּקָלִין הַבַּחוּרִים:

בֵּין חַיָּה בֵּין מֵתָה כָּל שֶׁהוּא. שֶׁעוֹשִׂים מִמֶּנּוּ רְפוּאָה לִפְקֹקַח וּלְהַחְכִּים:

חָגָב חַי טָמֵא כָּל שֶׁהוּא. וְתַנָּא קַמָּא סָבַר טָמֵא אֵין מַצְנִיעִין אוֹתוֹ לַתִּינוֹק, דִּלְמָא מֵיֵת וְאָכֵיל לֵיהּ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

פרק י

משנה א

הַמַּצְנִיעַ. קֹדֶם הַשַּׁבָּת:

לְזֶרַע וּלְדֶגֶמָא. לְהַרְאוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ סַמְמָנִים וְיִקְנוּ מִמֶּנּוּ:

וְלִרְפוּאָה. וְשָׁכַח בְּשַׁבָּת לְמַה הִצְנִיעַ, וְהוֹצִיאוֹ סְתָם, חַיָּב עָלָיו בְּכָל שֶׁהוּא, שֶׁעַל דַּעַת הָרִאשׁוֹנָה הוֹצִיאוֹ, וְהָא אַחְשְׁבֵיהּ:

אֶלָּא כְּשִׁעוּרוֹ. כָּל אֶחָד שִׁעוּר הַמִּפְרָשׁ בּוֹ:

חָזַר וְהִכְנִיסוֹ. זֶה שֶׁהִצְנִיעַ פָּחוֹת מִכְּשִׁעוּר וְהוֹצִיאוֹ, אִם נִמְלַךְ בּוֹ שֶׁלֹּא לְזָרְעוֹ וְחָזַר וְהִכְנִיסוֹ:

אֵינוֹ חַיָּב. בְּהַכְנָסָה זוֹ אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ בּוֹ שִׁעוּר שָׁלֵם, דְּכֵיוָן דְּנִמְלַךְ שֶׁלֹּא לְזָרְעוֹ בָּטְלָה מַחְשַׁבְתּוֹ וַהֲרֵי הוּא כְּכָל אָדָם:

משנה ב

עַל הָאַסְקֻפָּה. שֶׁהִיא כַּרְמְלִית, כְּגוֹן שֶׁגְּבוֹהָה מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד תִּשְׁעָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה:

שֶׁלֹּא עָשָׂה מְלַאכְתּוֹ בְּבַת אֶחָת. לֹא עָשָׂה עֲקִירָה מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד וַהֲנָחָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁהֵם מָקוֹם חִיּוּב, דְּבַהֲכִי הַוְיָא מְלָאכָה גְּמוּרָה. אֶלָּא עָקַר מִמָּקוֹם חִיּוּב וְהִנִּיחַ בַּכַּרְמְלִית, שֶׁהוּא פָּטוּר בְּאוֹתָהּ הֲנָחָה, וַהֲדַר עָקַר לַהּ מִכַּרְמְלִית שֶׁאֵינוֹ מָקוֹם חִיּוּב וְהִנִּיחַ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית עֲקִירָה מִמָּקוֹם חִיּוּב וַהֲנָחָה בְּמָקוֹם חִיּוּב בְּפַעַם אַחַת:

אַסְקֻפָּה הַחִיצוֹנָה. אִצְטַבָּא שֶׁלִּפְנֵי פֶּתַח הַבַּיִת לְצַד רְשׁוּת הָרַבִּים:

עַד שֶׁיּוֹצִיא. כְּלוֹמַר אֶלָּא אִם כֵּן הוֹצִיא בָּרִאשׁוֹנָה כָּל הַקֻּפָּה. וְלֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּקֻפָּה מְלֵאָה קִשּׁוּאִין וּדְלוּעִין שֶׁהֵן אֲרֻכִּין וַעֲדַיִן יֵשׁ מֵהֶם לִפְנִים, אֲבָל מְלֵאָה חַרְדָּל שֶׁהֲרֵי יֵשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ כֻּלּוֹ מִבַּחוּץ, נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁהוֹצִיא אֶת כָּל הַקֻּפָּה וְחַיָּב:

משנה ג

שֶׁכֵּן מַשָּׂא בְּנֵי קְהָת. בַּכְּתֵף יְשָׂאוּ, וִימִין וּשְׂמֹאל וְחֵיק אוֹרְחָא דְּאַרְעָא:

מַרְפְּקוֹ. הַפֶּרֶק הָאֶמְצָעִי שֶׁבַּזְּרוֹעַ, וּבָעֲרָבִי כַּף שְׁמוֹ מרפ"ק:

בַּאֲפוּנְדְּתוֹ. אֵזוֹר חָלוּל:

פִּיהָ לְמַטָּה. אֵין דֶּרֶךְ הוֹצָאָה בְּכָךְ. אֲבָל פִּיהָ לְמַעְלָה דֶּרֶךְ הוֹצָאָה בְּכָךְ. פֵּרוּשׁ אַחֵר, אֲפוּנְדְּתוֹ בֶּגֶד שָׁלוֹבֵשׁ סָמוּךְ לִבְשָׂרוֹ לְקַבֵּל הַזֵּעָה, וּרְגִילִין לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּעֵין כִּיסִין, וּכְשֶׁמַּהַפְּכִים אוֹתוֹ מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה נִמְצָא פִּי הַכִּיס לְמַטָּה:

שְׂפַת חֲלוּקוֹ. הַשָּׂפָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל חָלוּק:

משנה ד

לְפָנָיו וּבָא לוֹ לְאַחֲרָיו פָּטוּר. דְּנִתְכַּוֵּן לִשְׁמִירָה מְעֻלָּה וְעָלְתָה בְּיָדוֹ שְׁמִירָה פְּחוּתָה:

לְאַחֲרָיו וּבָא לוֹ לְפָנָיו חַיָּב. דְּנִתְכַּוֵּן לִשְׁמִירָה פְּחוּתָה וְעָלְתָה בְּיָדוֹ שְׁמִירָה מְעֻלָּה:

סִינָר. כְּעֵין מִכְנָסַיִם קְטַנִּים חוֹגְרוֹת אוֹתָן לְצָנִיעוּת, וְאִם תָּלְתָה בָּהֶן שׁוּם דָּבָר לְהוֹצִיא וּבָא לָהּ לְצַד אַחֵר חַיֶּבֶת:

שֶׁכֵּן רָאוּי לְהְיוֹת חוֹזֵר. דַּרְכּוֹ לִהְיוֹת חוֹזֵר וְסוֹבֵב סְבִיבוֹתֶיהָ, וּמִתְּחִלָּה יָדְעָה שֶׁסּוֹפוֹ לְהִתְהַפֵּךְ:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף מְקַבְּלֵי פְּתָקִין. שֶׁל מֶלֶךְ. הָרְצִים הַנּוֹשְׂאִים אִגְּרוֹת נוֹתְנִים אוֹתָם בְּעֵצִים חֲלוּלִים כִּדְמוּת קָנִים וְתוֹלִים בְּצַוָּארָם, וְדֶרֶךְ אוֹתוֹ קָנֶה לִהְיוֹת חוֹזֵר וְסוֹבֵב מִלְּפָנָיו וּמֵאַחֲרָיו סָבִיב לְצַוָּארוֹ, וְיוֹדֵעַ הָיָה שֶׁסּוֹפוֹ לְהִתְהַפֵּךְ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ה

הוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם פְּטוּרִים. כִּדְיָלְפִינַן (ויקרא ד) בַּעֲשׂוֹתָהּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה', הָעוֹשֶׂה אֶת כֻּלָּהּ וְלֹא הָעוֹשֶׂה מִקְצָתָהּ:

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. דְּסָבַר אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵין יָחִיד יָכוֹל לַעֲשׂוֹתָהּ אִם עֲשָׂאוּהָ שְׁנַיִם פְּטוּרִים. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

אֶת הַחַי בַּמִּטָּה. עַל הַחַי לֹא מְחַיֵּב בְּהוֹצָאָתוֹ אִם אֵינוֹ כָּפוּת, לְפִי שֶׁהוּא נוֹשֵׂא אֶת עַצְמוֹ. וְהָנֵי מִלֵּי אָדָם, אֲבָל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף לֹא, דִּכְמַאן דִּכְפוּתִין דָּמוּ:

וְכֵן כַּזַּיִת מִן הַמֵּת. חַיָּב אִם הוֹצִיאוֹ, דְּהוֹאִיל וּמְטַמֵּא, הוֹצָאָה חֲשׁוּבָה הִיא לְהַצִּיל עַצְמוֹ מִן הַטֻּמְאָה. וְכֵן כַּזַּיִת מִן הַנְּבֵלָה וְכָעֲדָשָׁה מִן הַשֶּׁרֶץ, דְּהָכִי הֲוֵי שִׁעוּרָן לְטַמְאָה:

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. אֲפִלּוּ בְּמֵת שֶׁלֹּם, דַּהֲוֵי מְלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ, דְּכָל שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא לְסַלְּקוֹ מֵעָלָיו הַוְיָא מְלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ וְלָאו מְלֶאכֶת מַחֲשֶׁבֶת הִיא. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

משנה ו

וְכֵן שְׁעָרוֹ. הַתּוֹלֵשׁ שְׂעַר רֹאשׁוֹ בְּיָדוֹ:

וְכֵן הַגּוֹזֵלֶת. שְׂעַר רֹאשָׁהּ וְקוֹלַעַת אוֹתוֹ, תַּרְגּוּם עֲבוֹת (שמות כח) גְּדִילוֹ:

הַפּוֹחֶלֶת. נוֹתֶנֶת כְּחָל בְּעֵינֶיהָ:

הַפּוֹקֶסֶת. מְחַלֶּקֶת שֵׂעָר שֶׁבְּאֶמְצַע הָרֹאשׁ מִכָּאן וּמִכָּאן אֶצֶל הַצְּדָעַיִם:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב חַטָּאת. כּוֹחֶלֶת מִשּׁוּם כּוֹתֶבֶת, גּוֹדֶלֶת וּפוֹקֶסֶת מִשּׁוּם בּוֹנָה:

וַחֲכָמִים אוֹסְרִים מִשּׁוּם שְׁבוּת. דְּסָבְרֵי אֵין דֶּרֶךְ כְּתִיבָה בְּכָךְ וְאֵין דֶּרֶךְ בְּנָיָן בְּכָךְ, וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים. וְדַוְקָא הַנּוֹטֵל צִפָּרְנָיו וּשְׂעָרוֹ בְּיָדָיו הוּא דְּפָטְרִי רַבָּנָן מֵחַטָּאת וּמִסְקִילָה, אֲבָל הַנּוֹטֵל שְׂעָרוֹ אוֹ צִפָּרְנָיו בִּכְלִי מוֹדִים חֲכָמִים דְּחַיָּב חַטָּאת. וּמִכִּי נָטַל שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת חַיָּב. וְהַנּוֹטֵל שְׂעַר רֹאשׁ חֲבֵרוֹ אֲפִלּוּ בַּיָּד חַיָּב. וְצִפָּרֶן שֶׁפְּרָשָׁה רַבָּה אוֹ שֵׂעָר שֶׁנִּתְלַשׁ רֻבּוֹ וּמְצַעֵר אוֹתוֹ, מֻתָּר לִטְּלוֹ בַּיָּד לְכַתְּחִלָּה:

הַתּוֹלֵשׁ מֵעָצִיץ נָקוּב חַיָּב. דַּהֲוֵי כִּמְחֻבָּר, דְּיוֹנֵק מִן הַקַּרְקַע עַל יְדֵי הַנֶּקֶב, שֶׁמֵּרִיחַ לַחְלוּחִית הַקַּרְקַע, וַאֲפִלּוּ הַנֶּקֶב בְּצִדּוֹ. וְשִׁעוּר הַנֶּקֶב כְּדֵי שֹׁרֶשׁ קָטָן:

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בָּזֶה וּבָזֶה. דְּלֹא חָשֵׁיב לֵיהּ כִּמְחֻבָּר לְחַיְּבוֹ סְקִילָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

פרק יא

משנה א

הַזּוֹרֵק מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים. רְשׁוּת הַיָּחִיד הוּא מָקוֹם שֶׁהַקַּף אַרְבַּע מְחִצּוֹת גְּבוֹהוֹת עֲשָׂרָה טְפָחִים וּבֵינֵיהֶן אַרְבָּעָה טְפָחִים עַל אַרְבָּעָה טְפָחִים אוֹ יוֹתֵר, עַל כֵּן אֲפִלּוּ יֵשׁ בּוֹ כַּמָּה מִילִין, אִם הַקַּף לְדִירָה, כְּגוֹן מְדִינָה שֶׁמַּקֶּפֶת חוֹמָה וְדַלְתוֹתֶיהָ נְעוּלוֹת בַּלַּיְלָה, וּמְבוֹאוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶן שָׁלֹשׁ כְּתָלִין וְלֶחִי בְּרוּחַ רְבִיעִית, וְכֵן תֵּל גָּבֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, אוֹ חָרִיץ שֶׁהוּא עָמֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, וַאֲפִלּוּ כֵּלִים, כְּגוֹן סְפִינָה וּמִגְדָּל שֶׁל עֵץ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, אִם יֵשׁ בָּהֶם אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה בְּגֹבַהּ עֲשָׂרָה, כָּל אֵלּוּ רְשׁוּת הַיָּחִיד הֵן. וְאֲוִיר רְשׁוּת הַיָּחִיד כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד עַד לָרָקִיעַ. וְעֻבִּי הַכְּתָלִים שֶׁל רְשׁוּת הַיָּחִיד נִדּוֹן כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד. וּרְשׁוּת הָרַבִּים הוּא כְּגוֹן הַשְּׁוָקִים וְהָרְחוֹבוֹת, הַמִּדְבָּרוֹת וְהַדְּרָכִים הַמַּפְלְשִׁים לָהֶם, וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה רֹחַב הַדֶּרֶךְ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וְלֹא יִהְיֶה עָלָיו תִּקָּרָה, וְאִיכָּא לְמֵאן דְּאָמַר שֶׁצָּרִיךְ

נַמִּי שֶׁיִּהְיוּ בּוֹקְעִים בָּהֶם שִׁשִּׁים רִבּוֹא בְּכָל יוֹם כְּדִגְלֵי מִדְבָּר. וַאֲוִיר רְשׁוּת הָרַבִּים אֵינוֹ כִּרְשׁוּת הָרַבִּים אֶלָּא עַד עֲשָׂרָה טְפָחִים, וּלְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מְקוֹם פְּטוֹר הוּא. וּמָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה וְגָבוֹהַּ מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים וּלְמַעְלָה הוּא מְקוֹם פְּטוֹר, אֲפִלּוּ קוֹצִים וּבַרְקָנִים וּגְלָלִין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים גְּבוֹהִים מִשְּׁלֹשָׁה וּלְמַעְלָה וְאֵין בָּהֶם אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה הֲרֵי הֵן מְקוֹם פְּטוֹר, וְכֵן מָקוֹם הַמֻּקָּף מְחִצּוֹת וְאֵין בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, אוֹ חָרִיץ שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה וְעָמְקוֹ מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד הַתְּהוֹם הֲרֵי זֶה מְקוֹם פְּטוֹר. וּמָקוֹם שֶׁהַקֶּף אַרְבַּע מְחִצּוֹת גָּבְהָן מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד עֲשָׂרָה וְיֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה אוֹ יוֹתֵר, אוֹ תֵּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה אוֹ יוֹתֵר, גָּבוֹהַּ מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד עֲשָׂרָה, אוֹ חָרִיץ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, עָמֹק מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד עֲשָׂרָה, וּמָבוֹי סָתוּם מִשָּׁלֹשׁ רוּחוֹתָיו שֶׁאֵין לוֹ לֶחִי אוֹ קוֹרָה בְּרוּחַ רְבִיעִית, וְהַיָּם, וְהַבִּקְעָה, כָּל אֵלּוּ כַּרְמְלִית הֵן. וּפֵרוּשׁ כַּרְמְלִית, כְּאַרְמְלִית, כְּלוֹמַר כְּמוֹ אַלְמָנָה שֶׁאֵינָהּ בְּתוּלָה וְלֹא נְשׂוּאָה לְבַעַל, כָּךְ רְשׁוּת זוֹ אֵינָהּ לֹא רְשׁוּת הַיָּחִיד וְלֹא רְשׁוּת הָרַבִּים. וַאֲוִיר כַּרְמְלִית כְּכַרְמְלִית עַד עֲשָׂרָה, וּמֵעֲשָׂרָה וּלְמַעְלָה בְּכַרְמְלִית הֲוֵי מְקוֹם פְּטוֹר. וְהַמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ הַמַּכְנִיס מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, חַיָּב חַטָּאת. מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לְכַרְמְלִית, אוֹ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְכַרְמְלִית, וּמִכַּרְמְלִית לִשְׁתֵּיהֶן, פָּטוּר אֲבָל אָסוּר. מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד אוֹ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִמְקוֹם פְּטוֹר אוֹ מִמְּקוֹם פְּטוֹר לִשְׁנֵיהֶן, מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִכַּרְמְלִית לִמְקוֹם פְּטוֹר, אוֹ מִמְּקוֹם פְּטוֹר לְכַרְמְלִית, שֶׁהוּא מֻתָּר. וְהַמַּעֲבִיר מִתְּחִלַּת אַרְבַּע אַמּוֹת לְסוֹף אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, חַיָּב חַטָּאת. בְּכַרְמְלִית, פָּטוּר אֲבָל אָסוּר. בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וּבְמָקוֹם פְּטוֹר, מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה לְטַלְטֵל וּלְהַעֲבִיר בְּכָל הָרְשׁוּת כֻּלּוֹ, וַאֲפִלּוּ הוּא כַּמָּה מִילִין:

רַבִּי עֲקִיבָא מְחַיֵּב. דִּסְבִירָא לֵיהּ מִכִּי עָבַר הַחֵפֶץ בַּאֲוִיר רְשׁוּת הָרַבִּים בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה הֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ נָח. וְרַבָּנָן סָבְרֵי קְלוּטָה בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה בַּאֲוִיר רְשׁוּת הָרַבִּים לָאו כְּמִי שֶׁהֻנְּחָה דָּמְיָא. אֲבָל לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה שֶׁהוּא מְקוֹם פְּטוֹר כֵּלֵי עַלְמָא לֹא פְּלִיגִי דְּפָטוּר. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ב

כֵּיצַד. רַבָּנָן קָאָמְרֵי לֵיהּ:

שְׁתֵּי גְּזָזְטְרָאוֹת. וְהֵן נְסָרִים יוֹצְאִים מִכֹּתֶל הָעֲלִיָּה וְלַחוּץ עַל רְשׁוּת הָרַבִּים, וְהַגְּזוּזְטְרָאוֹת עַצְמָן הֵן רְשׁוּת הַיָּחִיד, וּכְשֶׁהֵן זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ בִּשְׁנֵי צַדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים הַמּוֹשִׁיט וְהַזּוֹרֵק מִזּוֹ לְזוֹ פָּטוּר, שֶׁלֹּא מָצִינוּ זְרִיקָה וְהוֹשָׁטָה בִּמְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הַיָּחִיד וְרוֹחַב רְשׁוּת הָרַבִּים מַפְסִיק בֵּינֵיהֶן:

הָיוּ שְׁתֵּיהֶן בִּדְיוֹטָא אַחַת. כְּלוֹמַר בָּעֲלִיָּה אַחַת בְּאֹרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים, וְיֵשׁ הֶפְסֵק רְשׁוּת הָרַבִּים בֵּינֵיהֶן:

הַזּוֹרֵק פָּטוּר. הוֹאִיל וּלְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה הוּא, וְלֹא מָצִינוּ זְרִיקָה מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הַיָּחִיד דֶּרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים בַּמִּשְׁכָּן, וְהַמּוֹשִׁיט חַיָּב, וְאַף עַל פִּי שֶׁמּוֹשִׁיט לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה, שֶׁמָּצִינוּ הוֹשָׁטָה כַּיּוֹצֵא בָּהּ בַּמִּשְׁכָּן מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הַיָּחִיד וְאֹרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים מַפְסִיק בֵּינֵיהֶן:

שֶׁכֵּן הָיְתָה עֲבוֹדַת הַלְוִיִּם. מוֹשִׁיטִים מִזֶּה לָזֶה לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה וְאֹרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים בֶּאֱמְצַע, כֵּיצַד, [שְׁתֵּי] עֲגָלוֹת זוֹ אַחַר זוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּפוֹרְקֵי הַמִּשְׁכָּן הָיוּ מוֹשִׁיטִין לְאוֹתָם שֶׁעַל הָעֲגָלוֹת שֶׁאֲצְלָן הֵן סְמוּכוֹת וּקְרוֹבוֹת, וְהֵן מוֹשִׁיטִין לְאֵלּוּ שֶׁלִּפְנֵיהֶם, וְכָל אַחַת מֵהָעֲגָלוֹת רְשׁוּת הַיָּחִיד הֵן:

אֲבָל לֹא זוֹרְקִים. שֶׁאֵין הַקְּרָשִׁים נִזְרָקִין מִפְּנֵי כָּבְדָן:

חֲלִית הַבּוֹר. עָפָר שֶׁמּוֹצִיאִין מֵחֲפִירַת הַבּוֹר רְגִילִין לִתֵּן סְבִיבוֹת פִּי הַבּוֹר כְּמִין חוֹמָה לְהֶקֵף, וְאַשְׁמְעִינַן דְּבוֹר וְחֵלְיָתוֹ מִצְטָרְפִין לַעֲשָׂרָה, וְתָנֵי בּוֹר לְעָמְקוֹ וְתָנֵי סֶלַע לְגָבְהוֹ:

הַנּוֹטֵל מֵהֶן. וּמֵנִיחַ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ הַנּוֹטֵל מֵרְשׁוּת הָרַבִּים וְנוֹתֵן עַל גַּבָּן, חַיָּב:

משנה ג

הַזּוֹרֵק אַרְבַּע אַמּוֹת בַּכֹּתֶל. מִתְּחִלַּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע וְנָח בַּכֹּתֶל הַסָּמוּךְ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה דְּבֵלָה שְׁמֵנָה וְנִדְבָּקָה בַּכֹּתֶל לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה בָּאֲוִיר רְשׁוּת הָרַבִּים, פָּטוּר, דְּכָל לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מָקוֹם פָּטוּר הוּא:

לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה כָּזוֹרֵק בָּאָרֶץ. מִתְּחִלַּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְחַיָּב אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מִמְּקוֹם עֲקִירַת הַחֵפֶץ לַכֹּתֶל אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת מִצַּמְצָמוֹת, לֹא אָמְרִינַן דְּעֹבִי הַדְּבֵלָה מְמַעֵט בְּאַרְבַּע אַמּוֹת וְאֵין כָּאן מִתְּחִלַּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע, דְּכֵיוָן שֶׁאֵינוֹ מְבַטֵּל אֶת הַדְּבֵלָה בַּכֹּתֶל אֵין עָבְיָהּ מְמַעֵט כְּלוּם:

וְנִתְגַּלְגֵּל חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת פָּטוּר. שֶׁהֲרֵי לֹא נִתְכַּוֵּן לְזֶרִיקָה שֶׁל חִיּוּב:

וְנִתְגַּלְגֵּל לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת חַיָּב. וְהוּא דְּנָח מַשֶּׁהוּ חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת קֹדֶם שֶׁנִּתְגַּלְגֵּל לִפְנִים:

משנה ד

הַזּוֹרֵק בַּיָּם. מִתְּחִלַּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע פָּטוּר, דְּכַרְמְלִית הוּא:

רֶקֶק מַיִם. שֶׁאֵינָם גְּבוֹהִים מִן הָאָרֶץ וְיֵשׁ בָּהֶם רֶפֶשׁ וְטִיט נִקְרָאִים רֶקֶק:

וּרְשׁוּת הָרַבִּים מְהַלֶּכֶת בּוֹ. שֶׁרַבִּים מְהַלְּכִים בּוֹ:

וְכַמָּה הוּא רֶקֶק. כַּמָּה הוּא עָמְקוֹ דְּנֵימָא אַכַּתְּי רְשׁוּת הָרַבִּים הוּא וְלֹא נַעֲשָׂה כַּרְמְלִית:

וּרְקָק מַיִם וּרְשׁוּת הָרַבִּים מְהַלֶּכֶת בּוֹ. הַאי דְּכַפְלֵיהּ תַּנָּא לְמִלְּתֵיהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן דַּאֲפִלּוּ רְקָק רָחָב אַרְבָּעָה הוֹאִיל וְהוּא פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה נִדּוֹן כִּרְשׁוּת הָרַבִּים. וְכָפַל נַמִּי וּרְשׁוּת הָרַבִּים מְהַלֶּכֶת בּוֹ, לְאַשְׁמְעִינַן דְּאַף עַל גַּב דְּאֵין מְהַלְּכִים בּוֹ רַבִּים אֶלָּא עַל יְדֵי הַדְּחַק, הִלּוּךְ עַל יְדֵי הַדְּחַק שְׁמֵיהּ הִלּוּךְ:

משנה ה

מִן הַיָּם לַיַּבָּשָׁה. מִכַּרְמְלִית לִרְשׁוּת הָרַבִּים:

מִן הַיָּם לַסְּפִינָה. מִכַּרְמְלִית לִרְשׁוּת הַיָּחִיד:

מְטַלְטְלִין מִזּוֹ לָזוֹ. אִם הֵן שֶׁל שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם מְטַלְטְלִים עַל יְדֵי עֵרוּב דַּהֲוֵי לְהוּ כִּשְׁתֵּי חֲצֵרוֹת:

מַקְפּוֹת. סְמוּכוֹת זוֹ לָזוֹ, כְּמוֹ אֵין מַקִּיפִין בְּבוּעֲי (חלין מ"ו ע"ב):

אֵין מְטַלְטְלִין מִזּוֹ לָזוֹ. דְּכִי מַפְרְשִׁי מְהַדְּדֵי, כַּרְמְלִית מַפְסֶקֶת בֵּינֵיהֶן וּבָטֵל הָעֵרוּב:

משנה ו

הַזּוֹרֵק. בְּשַׁבָּת בְּשׁוֹגֵג, וְנִזְכָּר שֶׁהוּא שַׁבָּת לְאַחַר שֶׁיָּצְאַת הָאֶבֶן מִתַּחַת יָדוֹ קֹדֶם שֶׁתְּנוּחַ, אֲפִלּוּ לֹא קְלָטָהּ אַחֵר אֶלָּא שֶׁנָּחָה כְּדַרְכָּהּ פָּטוּר, דְּהָכִי תְּנַן לְקַמָּן עַד שֶׁתְּהֵא תְּחִלָּתָן וְסוֹפָן בְּשִׁגְגָה, וְהַאי תְּחִלָּתוֹ בְּשִׁגְגָה וְסוֹפוֹ מֵזִיד, הוֹאִיל וְנִזְכַּר שֶׁהוּא שַׁבָּת קֹדֶם שֶׁתָּנוּחַ. וּמַתְנִיתִין הָכִי מִפְרְשָׁא, הַזּוֹרֵק וְנִזְכַּר לְאַחַר שֶׁיָּצְאָה מִתַּחַת יָדוֹ, אִי נַמִּי לֹא נִזְכַּר אֶלָּא שֶׁקְּלָטָהּ אַחֵר וְכוּ' פָּטוּר, דַּהֲוָה לֵיהּ שְׁנַיִם שֶׁעָשָׂאוּהָ פְּטוּרִים, הָא נָחָה חַיָּב חַטָּאת, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁחָזַר וְשָׁכַח, אֲבָל לֹא חָזַר וְשָׁכַח פָּטוּר, שֶׁכָּל חַיָּבֵי וְכוּ':

זֶה הַכְּלָל. לַאֲתוֹיֵי נַמִּי מַעֲבִיר חֵפֶץ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, שֶׁאִם עָקַר בִּשְׁגָגָה וְנִזְכַּר שֶׁהוּא שַׁבָּת קֹדֶם שֶׁיָּנִיחַ, פָּטוּר:

פרק יב

משנה א

הַבּוֹנֶה. שֶׁאָמְרוּ בַּאֲבוֹת מְלָאכוֹת:

כַּמָּה יִבְנֶה וְיִהְיֶה חַיָּב. כָּל שֶׁהוּא:

מְסַתֵּת. מְרַבֵּעַ אֶת הָאֶבֶן אוֹ מַחְלִיקָהּ וּמְתַקְּנָהּ, הַכֹּל לְפִי מִנְהַג הַמָּקוֹם. וְהֵיא תּוֹלָדָה דְּמַכֶּה בַּפַּטִּישׁ:

וְהַמַּכֶּה בַּפַּטִּישׁ. הֵיא גְּמַר מְלָאכָה שֶׁל חוֹצְבֵי אֶבֶן, לְאַחַר שֶׁחָצַב הָאֶבֶן מִן הָהָר סָבִיב וְהִבְדִּילָהּ מַכָּה עָלֶיהָ בַּפַּטִּישׁ מַכָּה גְּדוֹלָה וְהֵיא מִתְפָּרֶקֶת וְנוֹפֶלֶת. וְכָל הַגּוֹמֵר מְלָאכָה בְּשַׁבָּת תּוֹלָדָה דְּמַכֶּה בַּפַּטִּישׁ הֵיא:

מַעֲצֵד. קוֹפִיץ קָטָן:

וְהַקּוֹדֵחַ. הַנּוֹקֵב:

כָּל שֶׁהוּא. אַכַּלְהוּ קָאֵי, אַמְסַתֵּת וְאַמַּכָּה בַּפַּטִּישׁ וּבַמַּעֲצָד, וְהַקּוֹדֵחַ:

וּמְלַאכְתּוֹ מִתְקַיֶּמֶת. שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהוֹסִיף עָלֶיהָ:

קַרְנָס. מרטי"ל:

סַדָּן. אנקודינ"א בְּלַעַ"ז:

מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִתַּקֵּן מְלָאכָה. אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַכֶּה עַל הַמְּלָאכָה אֶלָּא עַל הַסַּדָּן, מְתַקֵּן הוּא, שֶׁכֵּן מְרַדְּדֵי טַסֵּי מִשְׁכָּן הָיוּ עוֹשִׂין, מַכִּין עַל הַטַּס שָׁלֹשׁ הַכָּאוֹת וְעַל הַסַּדָּן הַכָּאָה אַחַת, לְהַחְלִיק הַקֶּרֶנָס שֶׁלֹּא יְבַקֵּעַ הַטַּס שֶׁהוּא דַּק. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

משנה ב

הַמְנַכֵּשׁ. תּוֹלֵשׁ עֲשָׂבִים רָעִים מִתּוֹךְ טוֹבִים. פֵּרוּשׁ אַחֵר חוֹפֵר סְבִיב עִקְּרֵי הַצְּמָחִים, וְהִיא מְלָאכָה מֵעֵין חֲרִישָׁה:

מְקַרְסֵם. קוֹצֵץ עֲנָפִים יְבֵשִׁים מִן הָאִילָן לְתַקְּנוֹ:

מְזָרֵד. זְרָדִים לַחִים חֲדָשִׁים שֶׁל שָׁנָה זוֹ, וּפְעָמִים שֶׁהֵן מְרֻבִּים וּמִתְגַּדְּלִים וּמַכְחִישִׁים כֹּחַ הָאִילָן, וְקוֹצְצִין אוֹתָן מִמֶּנּוּ:

אִם לְתַקֵּן. אֶת הָאִילָן אוֹ אֶת הַקַּרְקַע, וּקְצָצוֹ מִן הַמְּחֻבָּר:

בֵּיצָה קַלָּה. כִּגְרוֹגֶרֶת מְבֻיֶּצֶת תַּרְנְגֹלֶת, שֶׁהִיא קַלָּה לְהִתְבַּשֵּׁל יוֹתֵר מִשְּׁאָר בֵּיצִים:

משנה ג

בֵּין בִּימִינוֹ בֵּין בִּשְׂמֹאלוֹ. בְּאָדָם שֶׁהוּא שׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי יָדָיו, דְּאִלּוּ בִּשְׂאָר כָּל אָדָם כְּתִיבַת שְׂמֹאל אֵינָהּ כְּתִיבָה:

בֵּין מִשֵּׁם אֶחָד. שְׁתֵּיהֶן אַלְפִּין:

מִשְּׁנֵי שֵׁמוֹת. אָלֶף בֵּית:

מִשְּׁנֵי סַמְמָנִיּוֹת. אֶחָד בִּדְיוֹ וְאֶחָד בְּסִיקְרָא. וְאֵית סְפָרִים דְּגָרְסֵי מִשְּׁנֵי סַמָּנִיּוֹת, כְּלוֹמַר מִשְּׁנֵי סִימָנִים, כְּגוֹן שֶׁכּוֹתְבִים א' לְסִימָן אֶחָד וּב' לְסִימָן שְׁנַיִם:

בְּכָל לָשׁוֹן. וּכְתַב שֶׁל כָּל אֻמָּה וְאֻמָּה:

מְשׁוּם רַשָּׁם. סִימָן שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בְּקַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן, מִפְּנֵי שֶׁמְּפָרְקִים אוֹתָן, וְלִכְשֶׁיְּקִימוּהוּ לֹא יַחְלִיפוּ סֵדֶר הַקְּרָשִׁים. וְאָתָא רַבִּי יוֹסֵי לְמֵימַר דַּאֲפִלּוּ לֹא כָּתַב אֶלָּא שֶׁרְשָׁם שְׁנֵי רְשִׁימוֹת בְּעִלְמָא לְסִימָן, חַיָּב. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

מָצִינוּ שֵׁם קָטָן. כְּלוֹמַר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגְמַר מְלַאכְתּוֹ, שֶׁנִּתְכַּוֵּן לִכְתֹּב תֵּבָה גְּדוֹלָה וְכָתַב מִקְצָתָהּ, הוֹאִיל וְאוֹתוֹ מִקְצָת הַוְיָא תֵּבָה וּמִתְקַיֶּמֶת בְּמָקוֹם אַחֵר חַיָּב, וְכֵן הֲלָכָה:

משנה ד

בְּסַם. אורפימנ"ט בְּלַעַ"ז:

בְּסִקְרָא. מִין אֶבֶן שֶׁצּוֹבֵעַ אָדוֹם:

בְּקוֹמוֹס. מִין עֵפָר וְצִבְעוֹ שָׁחֹר. פֵּרוּשׁ אַחֵר שְׂרַף אִילָן, גומ"א בְּלַעַ"ז:

בְּקַנְקַנְתּוֹם. זא"ג בַּעֲרַבִי, וּבְלַעַ"ז ודריאו"לי:

וּבְכָל דָּבָר שֶׁהוּא רִשָּׁם. לַאֲתוֹיֵי מַיִם שֶׁשָּׂרוּ בָּהֶם עֲפָצִים, גאלי"ש בְּלַעַ"ז, שֶׁהוּא רִשָּׁם שֶׁרִשּׁוּמוֹ מִתְקַיֵּם:

עַל שְׁנֵי כְתָלֵי זָוִיּוֹת. אַחַת בַּמִּזְרָח וְאַחַת בַּצָּפוֹן, סְמוּכוֹת זוֹ לָזוֹ בַּמִּקְצוֹעַ:

עַל שְׁנֵי לוּחֵי פִּנָּקָס. סֵפֶר שֶׁהַחֲנָנִי כּוֹתֵב בּוֹ חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו. וְאַף עַל גַּב דְּלָאו עַל לוּחַ אֶחָד הֵם, אִם נֶהֱגִין וְנִקְרָאִין זֶה עִם זֶה, כְּגוֹן שֶׁכּוֹתְבִין עַל שְׁנֵי שִׁפְתֵי הַלּוּחִין הַסְּמוּכִין זֶה לָזֶה, חַיָּב:

הַכּוֹתֵב עַל בְּשָׂרוֹ. בְּדִיּוֹ:

וְהַמְסָרֵט עַל בְּשָׂרוֹ. בְּבַרְזֶל עוֹשֶׂה צוּרַת אוֹתִיּוֹת בִּבְשָׂרוֹ:

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. וַאֲפִלּוּ הוֹצִיא דָּם, לְפִי שֶׁאֵין דֶּרֶךְ כְּתִיבָה בְּכָךְ. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:

משנה ה

בְּמַשְׁקִין. שֶׁמַּשְׁחִירִין, כְּמוֹ מֵי תּוּתִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן:

בְּמֵי פֵּרוֹת. שֶׁל כָּל שְׁאָר פֵּרוֹת:

בַּאֲבַק דְּרָכִים. כְּגוֹן שֶׁסָּרַט בְּאֶצְבָּעוֹ צוּרַת אוֹתִיּוֹת עַל הַחֹל וְהָאָבָק שֶׁבַּדְּרָכִים:

בַּאֲבַק סוֹפְרִים. עַפְרוּרִית שֶׁל קֶסֶת הַסּוֹפֵר:

לְאַחַר יָדוֹ. עַל גַּב יָדוֹ, שֶׁאָחַז הַקֶּלְמוֹס בְּאֶצְבְּעוֹתָיו וְהָפַךְ יָדוֹ וְכָתַב:

וּבְמַרְפְּקוֹ. הַפֶּרֶק הָאֶמְצָעִי שֶׁבַּזְּרוֹעַ:

אוֹת אַחַת סָמוּךְ לְכָתְבָהּ. אֵצֶל אוֹת כְּתוּבָה זוֹג לָהּ אַחַת וְהִשְׁלִימָהּ לִשְׁתַּיִם:

כָּתַב עַל גַּבֵּי כָּתְבָהּ. הֶעֱבִיר קֶלְמוֹס עַל אוֹתִיּוֹת הַכְּתוּבִים כְּבָר וְחִדְּשָׁם:

וְכָתַב שְׁנֵי זַיְנִין. שֶׁלֹּא נִרְאֶה הַגַּג שֶׁל חי"ת אֶלָּא שְׁנֵי הָרַגְלַיִם נִרְאֶה כְּאִלּוּ הֵם שְׁנֵי זַיְנִי"ן:

עַל שְׁנֵי כָתְלֵי הַבַּיִת. שֶׁאֵינָן בַּמִּקְצוֹעַ:

עַל שְׁנֵי דַּפֵּי פִּנָּקָס. שֶׁעֲשׂוּיִין עַמּוּדִים עַמּוּדִים, כָּתַב אוֹת אַחַת בְּעַמּוּד זֶה וְאוֹת אַחַת בְּעַמּוּד זֶה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְקָרְבָן אֶלָּא אִם כֵּן יַחְתּוֹךְ מַה שֶּׁמַּפְסִיק בֵּינֵיהֶן. וְתָנָא בָּרִישָׁא כָּתְלֵי הַבַּיִת הַמְרֻחָקִים זֶה מִזֶּה וַהֲדַר תָּנֵי דַּפֵּי פִּנָּקָס, וְלֹא זוֹ אַף זוֹ קָתָנֵי:

אוֹת אַחַת עַל שֵׁם נוֹטָרִיקוֹן. שֶׁעוֹשֶׂה סִימָן נָקֻדָּה עָלֶיהָ וּמְבִינִים מֵאוֹתָהּ הָאוֹת תֵּבָה שְׁלֵמָה, כְּגוֹן קו"ף קָרְבָּן, מ"ם מַעֲשֵׂר, ת"ו תְּרוּמָה:

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר חַיָּב. כֵּיוָן שֶׁהַכֹּל מְבִינִים מֵאוֹתָהּ הָאוֹת תֵּבָה שְׁלֵמָה, כְּאִלּוּ כָּתַב אוֹתִיּוֹת שֶׁל כָּל הַתֵּבָה:

וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. שֶׁהֲרֵי לֹא כָּתַב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ו

בִּשְׁתֵּי הֶעָלְמוֹת. לְאַחַר שֶׁכְּתָב אוֹת אַחַת בְּשׁוֹגֵג נוֹדַע לוֹ שֶׁעָבַר, וְחָזַר וְנֶעֱלַם מִמֶּנּוּ וְשָׁגַג וְכָתַב אוֹת שְׁנִיָּה בְּצִדָּהּ:

אַחַת בְּשַׁחֲרִית וְאַחַת בֵּין הָעַרְבַּיִם. כֵּיוָן דַּהֲוֵי לֵיהּ שְׁהוּת בֵּינְתַיִם כְּדֵי לֵידַע הֲוָה לֵיהּ כִּשְׁתֵּי הַעֲלָמוֹת:

רַבָּן גַּמְלִיאֵל מְחַיֵּב. דְּסָבַר אֵין יְדִיעָה לַחֲצִי שִׁעוּר לְחַלֵּק שֶׁלֹּא יִצְטָרֵף עִמּוֹ הַחֵצִי הָאַחֵר:

וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. דְּסָבְרֵי הַיְדִיעָה שֶׁבֵּין שְׁנֵי חֲצָאֵי שִׁעוּר מְחַלֶּקֶת בֵּינֵיהֶם, וְלֹא נַעֲשָׂה כְּאִלּוּ הָיוּ שְׁנֵי חֲצָאֵי שִׁעוּר בְּהֶעְלֵם אֶחָד. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

פרק יג

משנה א

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הָאוֹרֵג שְׁלֹשָׁה חוּטִין בַּתְּחִלָּה. אִם זוֹ תְּחִלַּת אֲרִיגָתוֹ שֶׁל בֶּגֶד אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיֶּאֱרֹג שְׁלֹשָׁה חוּטִין, וְאִם מוֹסִיף הוּא עַל הָאָרִיג שֶׁעִוּרוֹ בְּאֶחָד, דְּמִצְטָרֵף עִם הַשְּׁאָר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

משנה ב

שְׁתֵּי בָתֵּי נִירִין. שְׁנֵתַן שְׁנֵי חוּטִין שֶׁל שְׁתִי בַּנִּיר שֶׁקּוֹרִין לִיצ"ש:

בַּנִּירִין. מְפֹרָשׁ בַּגְּמָרָא שֶׁמַּרְכִּיב שְׁנֵי פְּעָמִים [כָּל] חוּט שֶׁל שְׁתִי בַּנִּיר וּבַפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית מַרְכִּיבוֹ עַל חוּט הַמֻּרְכָּב עַל הַקָּנֶה:

בַּקְּרוֹס. יְרִיעָה אֲרוּגָה מִסְּיב שֶׁל דֶּקֶל:

משנה ג

הַקּוֹרֵעַ עַל מֵתוֹ וְכוּ'. בְּמֵת שֶׁאֵינוֹ חַיָּב לִקְרֹעַ עָלָיו הוּא דַּהֲוֵי מְקַלְקֵל וּפָטוּר, אֲבָל עַל מֵת שֶׁחַיָּב לִקְרֹעַ עָלָיו, מִתַּקֵּן הוּא וְחַיָּב:

וּבַחֲמָתוֹ. וְכָל הַמְקַלְקְלִים פְּטוּרִין. הָא מַתְנִיתִין אַדַּחְיָא לַהּ, וַהֲלָכָה שֶׁהַקּוֹרֵעַ בַּחֲמָתוֹ חַיָּב, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמְּקַלְקֵל הוּא אֵצֶל הַבֶּגֶד, מְתַקֵּן הוּא אֵצֶל יְצָרוֹ וְדַעְתּוֹ מִתְיַשֶּׁבֶת עָלָיו בְּכָךְ:

משנה ד

הַמְלַבֵּן. אֶת הַצֶּמֶר, וְהַמְנַפֵּץ וְהַצּוֹבֵעַ וְהַטּוֹוֶה מִמֶּנּוּ, שֶׁהֵן כֻּלָּן אָבוֹת מְלָאכוֹת, שֶׁעוֹרְן כְּדֵי שֶׁיִּטְוֶה מֵאוֹתוֹ הַצֶּמֶר חוּט אֹרֶךְ כְּמִלְא רֹחַב הַסִּיט כָּפוּל. וְהַסִּיט הוּא כְּדֵי הֶפְסֵק שֶׁיֵּשׁ בֵּין אַמָּה לְאֶצְבַּע כָּל מַה שֶׁיּוּכַל אָדָם לְהַרְחִיבוֹ, וּכְשֶׁעוֹר הָרֶוַח הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים הוּא הַסִּיט

כָּפוּל. וְרֶוַח שֶׁבֵּין גֶּדֶל לָאֶצְבַּע פַּעַם אַחַת הוּא גַּם כֵּן כִּמְלֹא רֹחַב הַסִּיט כָּפוּל, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כִּפָּלַיִם כְּאוֹתוֹ שֶׁיֵּשׁ בֵּין אַמָּה לָאֶצְבַּע:

הָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין. שְׁעוּרָן בְּרֹחַב הַבֶּגֶד כִּמְלֹא הַסִּיט, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אֲרָגָן עַל פְּנֵי כָּל רֹחַב הַבֶּגֶד, חַיָּב:

משנה ה

הַצָּד צְפוֹר. עַד שֶׁהִכְנִיסוֹ לְמִגְדָּל שֶׁל עֵץ, ארמאריא"ו בְּלַעַ"ז, חַיָּב, שֶׁזּוֹ הִיא צֵידָתוֹ, אֲבָל אִם הִכְנִיסוֹ לַבַּיִת אֵינוֹ נִצּוֹד בְּכָךְ:

וּצְבִי. נִצּוֹד מִשֶּׁהִכְנִיסוֹ לַבַּיִת וְנָעַל בְּפָנָיו, אֲבָל אִם הִכְנִיסוֹ לַגִּנָּה אוֹ לֶחָצֵר אֵין זוֹ צֵידָה:

וְלַבִּיבָרִין. קַרְפִּיפוֹת הַמֻּקָּפִים חוֹמָה שֶׁמַּכְנִיסִין שָׁם חַיּוֹת וְנִשְׁמָרִים שָׁם:

כָּל הַמְחֻסָּר צֵידָה. שֶׁקְּשָׁה לְתָפְשׂוֹ שָׁם, כְּגוֹן שֶׁאֵינוֹ מַגִּיעַ לוֹ בִּשְׁחִיָּה אַחַת שֶׁשּׁוֹחֶה לְתָפְשׂוֹ. וַהֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל [דִּמְפָרֵשׁ] לְמִלְתֵּיהוּ דְּרַבָּנָן:

משנה ו

צְבִי שֶׁנִּכְנַס. מֵאֵלָיו לַבַּיִת וְנָעַל אֶחָד בְּפָנָיו, זוֹ הִיא צֵידָתוֹ:

נָעֲלוּ שְׁנַיִם פְּטוּרִים. דַּהֲווּ לְהוּ שְׁנַיִם שֶׁעָשָׂאוּהָ:

לֹא יָכֹל אֶחָד לִנְעֹל. אוֹרְחֵיהּ הוּא לְנוֹעֲלוֹ בִּשְׁנַיִם, וַהֲרֵי לְכָל אֶחָד מְלָאכָה, דִּבְלָאו אִיהוּ לֹא מִתְעַבְּדָה:

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

משנה ז

הַשֵּׁנִי חַיָּב. שֶׁהוּא צָד אוֹתוֹ:

הָא לְמָה זֶּה דּוֹמֶה. מֵאַחַר שֶׁנִּצּוֹד עַל יְדֵי רִאשׁוֹן:

לְנוֹעֵל אֶת בֵּיתוֹ לְשָׁמְרוֹ. וְלֹא לְצוּד:

וְנִמְצָא צְבִי. שֶׁהוּא נִצּוֹד כְּבָר שָׁמוּר בְּתוֹכוֹ, כָּךְ זֶה אַף עַל פִּי שֶׁעִמַּד רִאשׁוֹן אֵין זֶה אֶלָּא כְּשׁוֹמְרוֹ לַצְּבִי שֶׁהָיָה לוֹ מֵאֶתְמוֹל. וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר הָאָמוּר בְּמַתְנִיתִין, פָּטוּר וּמֻתָּר:

פרק יד

משנה א

שְׁמֹנָה. הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר כּוּ' הַמְנוּיִין בְּפָרָשַׁת וְיִהְי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי:

הַצָּדָן חַיָּב. שֶׁיֵּשׁ בְּמִינָן נִצּוֹד:

וְהַחוֹבֵל בָּהֶן חַיָּב. דְּיֵשׁ לָהֶן עוֹר וְהַוְיָא לַהּ חַבּוּרָה שֶׁאֵינָהּ חוֹזֶרֶת, וְחַיָּב מִשּׁוּם מְפָרֵק שֶׁהִיא תּוֹלְדָה דְּדָשׁ. אִי נַמִּי כֵּיוָן דְּיֵשׁ לָהֶן עוֹר נִצְבָּע הָעוֹר בַּדָּם הַנִּצְרָר בּוֹ וְחַיָּב מִשּׁוּם צוֹבֵעַ:

וּשְׁאָר שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים. כְּגוֹן תּוֹלָעִים וְחֶלְזוֹנוֹת וְעַקְרַבִּים, הַחוֹבֵל בָּהֶם פָּטוּר, דְּאֵין לָהֶם עוֹר:

שֶׁלֹּא לְצָרֶךְ פָּטוּר. דְּאֵין בְּמִינָן נִצּוֹד:

חַיָּה וְעוֹף שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ הַצָּדָן פָּטוּר. שֶׁהֲרֵי נִצּוֹדִים וְעוֹמְדִים הֵן:

וְהַחוֹבֵל בָּהֶן חַיָּב. דְּיֵשׁ לָהֶן עוֹר. וְאֵין הַחוֹבֵל חַיָּב בְּכָל הָנֵי דְּתָנֵינַן בְּמַתְנִיתִין אֶלָּא בְּצָרִיךְ לַדָּם, אֲבָל אִם לֹא חָבַל אֶלָּא לְהַזִּיק, הָא קָיְמָא לָן כָּל הַמְקַלְקְלִים פְּטוּרִים:

משנה ב

אֵין עוֹשִׂין הִילְמִי. מֵי מֶלַח מְרֻבִּים שֶׁנּוֹתְנִים לְתוֹךְ יְרָקוֹת שֶׁכּוֹבְשִׁין אוֹתָן לְהִתְקַיֵּם:

אֲבָל עוֹשִׂין. מֵי מֶלַח מְעֻטִים כְּדֵי לִטְבֹּל בָּהֶן פִּתּוֹ אוֹ לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל:

וְהָלֹא הוּא הִילְמִי בֵּין מְרֻבֶּה בֵּין מְעַט. כְּלוֹמַר אִם הַמְרֻבִּים אֲסוּרִים אַף הַמְּעָטִים אֲסוּרִים, דְּיֹאמְרוּ מְלֹאכָה מְרֻבָּה אֲסוּרָה וּמְלֹאכָה מְעֻטֶּת מֻתֶּרֶת, אֶלָּא אֵלּוּ וְאֵלּוּ אֲסוּרִים מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִעֲבֵד וּמְתַקֵּן אֶת הָאֹכֶל הַנִּתָּן בְּתוֹכוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיֵּם:

וְאֵלּוּ הֵן הַמֻּתָּרִים. נוֹתֵן שֶׁמֶן בְּתוֹךְ הַמַּיִם בַּתְּחִלָּה קֹדֶם שֶׁיִּתֵּן הַמֶּלַח, אוֹ נוֹתֵן שֶׁמֶן בַּתְּחִלָּה לְתוֹךְ הַמֶּלַח קֹדֶם שֶׁיִּתֵּן אֶת הַמַּיִם, דְּהַשֶּׁמֶן מְעַכְּבוֹ שֶׁאֵין הַמֶּלַח מִתְעָרֵב יָפֶה עִם הַמַּיִם וּמַתִּישׁ אֶת כֹּחוֹ. אֲבָל לֹא יִתֵּן מַיִם וּמֶלַח בַּתְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ אֶת הַשֶּׁמֶן, דְּמִשְׁעָה שֶׁנּוֹתֵן מַיִם וּמֶלַח יַחַד הוּא נִרְאֶה כְּמִעַבֵּד. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

משנה ג

אֲזוֹב יוֹן. מִין אֲזוֹב שֶׁגָּדֵל בֵּין הַקּוֹצִים וּמֵמִית הַתּוֹלָעִים שֶׁבַּמַּיִם:

שֶׁאֵינוֹ מַאֲכַל בְּרִיאִים. וּמוּכְחָא מִלְּתָא דְּלִרְפוּאָה אָכֵיל לֵיהּ, וְאָסוּר לְאָכְלוֹ בְּשַׁבָּת, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִשְׁחֹק סַמְמָנִים, דַּהֲוֵי תּוֹלְדָה דְּטוֹחֵן:

אֲבָל אוֹכֵל הוּא אֶת יוֹעֲזֶר. דְּהַרְבֵּה אוֹכְלִין אוֹתוֹ כְּשֶׁהֵן בְּרִיאִים. יוֹעֲזֶר, פּוּלִי"ו בְּלַעַ"ז, וְהוּא מְכַלֶּה הַתּוֹלָעִים שֶׁבַּכָּבֵד:

אַבּוּב רוֹעֶה. עֵץ שֶׁגָּדֵל יְחִידִי וְאֵין לוֹ עֲנָפִים, וְקוֹרִין אוֹתוֹ בַּעֲרָבִי עצא"ל רע"י, וְהוּא טוֹב לְמִי שֶׁנּוֹזֵק עַל שֶׁשָּׁתָה מַיִם מְגֻלִּים:

כָּל הָאֲכָלִים אוֹכֵל אָדָם לִרְפוּאָה. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא אֹכֶל וְהַבְּרִיאִים אוֹכְלִים אוֹתוֹ, יָכֹל אָדָם לְאָכְלוֹ בְּשַׁבָּת אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּן לִרְפוּאָה:

חוּץ מִמֵּי דְקָלִים. הֵם שְׁנֵי אֵילָנוֹת מִמִּינֵי הַדְּקָלִים שֶׁהָיוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבֵינֵיהֶם מַעְיָן מַיִם, וְהַשּׁוֹתֶה מֵהֶם כּוֹס רִאשׁוֹן מְרַפֶּה הַגֶּבֶל שֶׁבְּמֵעָיו, וְכוֹס שֵׁנִי מְשַׁלְשֵׁל, וְכוֹס שְׁלִישִׁי מְנַקֶּה אֶת בְּנֵי מֵעַיִם עַד שֶׁאָדָם מוֹצִיאָם צְלוּלִים כְּדֶרֶךְ שֶׁהַכְּנֵיסָם:

וְכוֹס שֶׁל עִקָּרִין. לוֹקְחִין שְׂרַף אִילָן שֶׁקּוֹרִין לוֹ בַּעֲרַבִי זא"ג אלכסנדרי"א, וְעוֹשֶׂה שֶׁקּוֹרִין לוֹ עשב"א אלסדו"ר, פֵּרוּשׁ עֵשֶׂב שֶׁל שִׂמְחָה, וְכַרְכֹּם, וְכוֹתְשִׁין אוֹתָן וְנוֹתְנִין אֶת עֻפָּרָן בְּיַיִן. וְהָאִשָּׁה זָבָה שֶׁתִּשְׁתֶּה מֵהֶן שִׁלְשָׁה כּוֹסוֹת תֵּרָפֵא:

מִפְּנֵי שֶׁהֵן לַיָּרוֹקָה. בַּעַל חֹלִי הַנִּקְרָא יֶרָקוֹן, אִם יִשְׁתֶּה מֵהֶן יֵרָפֵא מֵחֹלִי הַיֶּרָקוֹן, אֲבָל יִשָּׁאֵר עָקָר וְלֹא יוֹלִיד, וּלְכָךְ נִקְרָא כּוֹס עִקָּרִין:

לְצָמְאוֹ. אִם אֵינוֹ חוֹלֶה:

משנה ד

לֹא יִגְמַע אֶת הַחֹמֶץ. וְיִפָּלֵט, דְּמוּכְחָא מִלְּתָא דְּלִרְפוּאָה הוּא. וְאִם מְגַמֵּעַ וּבוֹלֵעַ שַׁפִּיר דָּמֵי:

לֹא יָסוּךְ בָּהֶם יַיִן וְחֹמֶץ. דְּאֵין אָדָם סָךְ מֵהֶן אֶלָּא לִרְפוּאָה:

אֲבָל לֹא שֶׁמֶן וָרֶד. לְפִי שֶׁדָּמְיוּ יְקָרִים וּמוּכְחָא מִלְּתָא דְּלִרְפוּאָה קָעָבֵיד:

שֶׁכֵּן דַּרְכָּן לְסוּךְ. בְּלֹא מַכָּה:

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כו'. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

פרק טו

משנה א

אֵלּוּ קְשָׁרִים. קֶשֶׁר הַגַּמָּלִים. שֶׁנּוֹקְבִים לַגָּמָל בְּחַטְמוֹ וְנוֹתְנִין בּוֹ רְצוּעָה וְקוֹשְׁרִים אוֹתָהּ קֶשֶׁר עוֹלָם. וּכְמוֹ כֵן נוֹקְבִים בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה נֶקֶב וְנוֹתְנִין בּוֹ חֶבֶל וְקוֹשְׁרִין אוֹתוֹ קֶשֶׁר שֶׁל קַיְמָא שֶׁאֵינוֹ מַתִּירוֹ לְעוֹלָם. וַהֲוֵי דּוּמְיָא דְּקוֹשְׁרֵי חוּטֵי יְרִיעוֹת הַנִּפְסָקִים בַּמִּשְׁכָּן. וְקֶשֶׁר שֶׁל קַיְמָא וְאֵינוֹ מַעֲשֶׂה אֻמָּן, אוֹ מַעֲשֶׂה אֻמָּן וְאֵינוֹ שֶׁל קַיְמָא, פָּטוּר אֲבָל אָסוּר, וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיְּהֵא שֶׁל קַיְמָא וּמַעֲשֶׂה אֻמָּן. וְשֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיְמָא וְלֹא מַעֲשֶׂה אֻמָּן מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה:

וּכְשֵׁם שֶׁחַיָּב עַל קְשׁוּרָן כָּךְ חַיָּב עַל הֶתֵּרָן. שֶׁכֵּן צַיָּדֵי חַלְּזוֹן הָיוּ נִצְרָכִין לִפְרָקִים לְהַתִּיר קְשָׁרֵי רְשָׁתוֹת הַקַּיְמִים כְּדֵי לְקַצְּרָן אוֹ לְהַרְחִיבָן:

שֶׁיָּכוֹל לְהַתִּירוֹ. דְּלֹא הַדְּקִיהּ:

אֵין חַיָּבִין עָלָיו. וְאֻפְּלוּ עָשָׂאוֹ לְקַיְמָא. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר:

משנה ב

יֵשׁ לְךָ קְשָׁרִים שֶׁאֵין חַיָּבִים עֲלֵיהֶם. חַטָּאת, כְּמוֹ שֶׁחַיָּבִים עַל קֶשֶׁר גַּמָּלִים וְקֶשֶׁר שֶׁל סַפָּנִים, אֶלָּא פָּטוּר אֲבָל אָסוּר. וְלֹא נִזְכְּרוּ קְשָׁרִים הַלָּלוּ בַּמִּשְׁנָה. וּבַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ כְּגוֹן רְצוּעָה אֲרֻכָּה שֶׁקּוֹשְׁרִים בַּטַּבַּעַת שֶׁבְּחֹטֶם הַנָּאקָה, וּכְמוֹ כֵן חֶבֶל אָרֹךְ שֶׁקּוֹשְׁרִים בְּחֶבֶל הָעֲשׂוּי כְּמִין טַבַּעַת הַתְּלוּי בְּנֶקֶב שֶׁבְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה, וּפְעָמִים מְנִיחָהּ שָׁם שָׁבוּעַ וּשְׁבוּעַיִם

וּמַתִּירָהּ. וְכֵן כָּל קֶשֶׁר שֶׁקּוֹשְׁרִים אוֹתוֹ לַעֲמֹד כָּךְ זְמַן יָדוּעַ, לֹא שֶׁיִּהְיֶה קַיָּם לְעוֹלָם, אֵין חַיָּבִין עָלָיו:

קוֹשֶׁרֶת אִשָּׁה מִפְּתְחֵי חֲלוּקָהּ. כְּעֵין לְשׁוֹנוֹת לְכָאן וּלְכָאן, וְקוֹשְׁרִים שֶׁל יָמִין בְּכֶתֶף שְׂמֹאל וְשֶׁל שְׂמֹאל בְּכֶתֶף יָמִין, דְּכֵיוָן דְּכָל יוֹמָא שָׁרֵי לֵיהּ לֹא דָּמִי לְקֶשֶׁר שֶׁל קַיְמָא וּמֻתָּר לְכַתְּחִלָּה:

סְבָכָה. מִגְבַּעַת שֶׁעַל הָרֹאשׁ עֲשׂוּיָה כְּעֵין רֶשֶׁת:

פְּסִיקְיָא. אֵזוֹר רָחָב וְחוּטִין תְּלוּיִין בְּרֹאשׁוֹ לְקָשְׁרוֹ בָּהֶן:

וְנוֹדוֹת יַיִן. שֶׁל עוֹר שֶׁכּוֹפְפִין פִּיהֶם וְקוֹשְׁרִין אוֹתָן. וְאַף עַל גַּב דְּאִית לַהּ תַּרְתֵּי אִיפָּרֵי, וְלֹא אָמְרִינַן חַד מִנַּיְהוּ בַּטּוֹלֵי מְבַטֵּל לַהּ וַהֲוֵי קֶשֶׁר שֶׁל קַיְמָא:

וּקְדָרָה שֶׁל בָּשָׂר. פְּעָמִים שֶׁקּוֹשֵׁר בָּהּ בֶּגֶד סָבִיב לְפִיהָ. וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ דַּדִּין שֶׁיְּכוֹלִין לְהוֹצִיא הַמָּרָק מֵהֶן בְּלֹא הֶתֵּר הַקֶּשֶׁר, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא הֲוֵי קֶשֶׁר:

קוֹשְׁרִין לִפְנֵי בְּהֵמָה. חֶבֶל בְּרֹחַב הַפֶּתַח לִנְעֹל בְּפָנֶיהָ שֶׁלֹּא תֵּצֵא. וְכֵן הֲלָכָה:

קוֹשְׁרִין דְּלִי בִּפְסִיקְיָא. עַל פִּי הַבּוֹר, שֶׁיִּהְיֶה קָשׁוּר וְתָלוּי שָׁם, דִּפְסִיקְיָא לֹא מְבַטֵּל לֵיהּ הָתָם:

אֲבָל לֹא בְּחֶבֶל. דִּמְבַטֵּל לֵיהּ הָתָם וַהֲוֵי קֶשֶׁר שֶׁל קַיְמָא:

רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר. לֹא הִתִּיר רַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא בְּחֶבֶל שֶׁל גַּרְדִּי שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לְמִלַּאכְתּוֹ וְלֹא מְבַטֵּל לֵיהּ הָתָם, וְרַבָּנָן סָבְרֵי אִי שָׁרִית לֵיהּ חֶבֶל שֶׁל גַּרְדִּי יִקְשׁוֹר נַמִּי בִּשְׁאָר חֲבָלִים, דְּחֶבֶל בְּחֶבֶל מִיחְלַף. וְהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ג

מְקַפְּלִין אֶת הַכֵּלִים. בְּגָדִים שֶׁפּוֹשְׁטָן מִקַּפְּלָן אֲפִלּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים כְּדֵי לַחְזֹר וּלְלָבְשָׁם בּוֹ בַּיּוֹם, וְלֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּאָדָם אֶחָד, אֲבָל בִּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם לֹא, שֶׁנִּרְאִים כִּמְתַקְּנִין. וּבְאָדָם אֶחָד נַמִּי לֹא אָמְרָן אֶלָּא בִּבְגָדִים חֲדָשִׁים שֶׁהֵם קָשִׁים וְאֵינָן מְמַהֲרִים לְקַמֵּט, אֲבָל יְשָׁנִים קִפּוּלָן מְתַקְּנָן טְפֵי וּמַחֲזֵי כִּמְתַקֵּן, וּבַחֲדָשִׁים נַמִּי לֹא אָמְרָן אֶלָּא בִּלְבָנִים, אֲבָל צְבוּעִים לֹא, שֶׁהַצְּבוּעִים קִפּוּלָן מְתַקְּנָן בְּיוֹתֵר. וּבִלְבָנִים נַמִּי לֹא אָמְרָן אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹ בְּגָדִים אֲחֵרִים לְהַחְלִיף, אֲבָל יֵשׁ לוֹ בְּגָדִים אֲחֵרִים לְהַחְלִיף לִכְבוֹד שַׁבָּת אָסוּר לְקַפֵּל:

מִיּוֹם הַכִּפּוּרִים לְשַׁבָּת. כְּשֶׁחָל יוֹם הַכִּפּוּרִים לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, לְפִי שֶׁשַּׁבָּת חָמוּר מִיּוֹם כִּפּוּר:

וְשֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים אֵינָן קְרֵבִין בְּשַׁבָּת. דַּהֲוֵי כְּעוֹלַת חֹל בְּשַׁבָּת:

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר. שְׁוִין הֵן וְאֵין קָרְבָּנוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן קָרֵב בַּחֲבֵרוֹ. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

פרק טז

משנה א

כָּל כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ. אֲפִלּוּ נְבִיאִים וּכְתוּבִים, מַצִּילִין אוֹתָן מֵחָצֵר שֶׁנִּפְלָה בּוֹ הַדְּלֵקָה לְחָצֵר אַחֶרֶת שֶׁבְּאוֹתוֹ מָבוֹי, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עֵרְבוּ. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ כְּתוּבִים בִּכְתָב אַשּׁוּרִי וּבִלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ:

בֵּין שֶׁקּוֹרִין בָּהֶן. כְּגוֹן נְבִיאִים, שֶׁמַּפְטִירִין בָּהֶן בְּשַׁבָּת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת:

בֵּין שֶׁאֵין קוֹרִין בָּהֶן. כְּגוֹן כְּתוּבִים, דְּאַף יְחִידִים אֵין קוֹרִין בָּהֶן בְּשַׁבָּת מִפְּנֵי בִּטּוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ כְּדִלְקַמָּן, שֶׁהָיוּ דּוֹרְשִׁים לָעָם בְּשַׁבָּת וּמוֹרִין לָהֶן הִלְכוֹת אִסּוּר וְהֶתֵּר, לְפִי שֶׁכָּל יְמוֹת הַחֹל הֵם עֲסוּקִים בִּמְלַאכְתָּן, וְאָסְרוּ לִקְרוֹת בִּכְתוּבִים בְּשַׁבָּת בִּשְׁעַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ מִשּׁוּם דְּמָשְׁכֵי לִבָּא וְאָתוּ לְאַמְנוֹעֵי מִלִּשְׁמֹעַ הַדְּרָשָׁה:

וְאַף עַל פִּי שֶׁכְּתוּבִים בְּכָל לָשׁוֹן. וְאִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר דְּלֹא נִתְּנוּ לִקְרוֹת בָּהֶן וְאֵין מַצִּילִין אוֹתָן, אֲפִלּוּ הָכִי טְעוּנִים גְּנִיזָה וְאָסוּר לְהַנִּיחָן בְּמָקוֹם הֶפְקֵר:

לְמָבוֹי שֶׁאֵינוֹ מְפֻלָּשׁ. שֶׁיֵּשׁ לוֹ שָׁלֹשׁ מְחִצּוֹת וְלֶחִי אֶחָד בְּרוּחַ רְבִיעִית, זֶה מָבוֹי שֶׁאֵינוֹ מְפֻלָּשׁ הָאָמוּר כָּאן. שָׁלֹשׁ מְחִצּוֹת בְּלֹא לֶחִי, זֶהוּ מָבוֹי מְפֻלָּשׁ. וְהָכִי מְפָרֵשׁ לַהּ בַּגְּמָרָא. וְאֵין הֲלָכָה כְּבֶן בְּתֵירָא:

משנה ב

מַצִּילִין מָזוֹן שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת. וְאַף עַל גַּב דִּבְהֶתֵּרָא קָא טָרַח דְּהָא לֹא שָׁרוּ לֵיהּ לְאַצּוֹלֵי אֶלָּא לְחָצֵר הַמְעֹרֶבֶת בִּלְבַד, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא שָׁרוּ לֵיהּ לְאַצּוֹלֵי טְפֵי, מִפְּנֵי שֶׁאָדָם בָּהוּל עַל מָמוֹנוֹ וְאִי שָׁרֵית לֵיהּ אָתֵי לְכַבּוּיֵי:

נָפְלָה דְלֵקָה בְּלֵילֵי שַׁבָּת. קֹדֶם אֲכִילָה:

שַׁחֲרִית. קֹדֶם סְעוּדָה:

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לְעוֹלָם הוּא מַצִּיל. הוֹאִיל וְיוֹמָא בַּר הָכִי הוּא וּבְהֶתֵּרָא טָרַח. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

משנה ג

מַצִּילִין סַל מָלֵא כְּפָרוֹת. הוֹאִיל וּבְבַת אַחַת הוּא מַצִּיל מַה לִּי פּוֹרְתָּא מַה לִּי טוֹבָא:

וְעִגּוּל שֶׁל דְּבֵלָה. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא גָּדוֹל וְיֵשׁ בּוֹ סְעוּדוֹת הַרְבֵּה:

וְאִם הָיוּ פְּקָקִים. וְיוֹדְעִים שֶׁאִם יִשְׁאֲלוּ שָׂכָר כְּפוֹעֲלִים לָאו שָׂכָר שַׁבָּת שְׁקָלֵי, כֵּיוָן דְּמַעְקְרָא לָאו אַדַּעְתָּא דִּשְׂכַר פְּעָלָה בָּאוּ, עוֹשִׂין עִמּוֹ חֶשְׁבּוֹן לְאַחַר שַׁבָּת. וּבִירֵא שָׁמַיִם עָסְקִינַן, דְּאַף עַל גַּב דְּמֵהֶפְקֵירָא קָא זָכֵי וּמַה שֶּׁהִצִּיל בִּידֵיהּ הֲוֵי, מִכָּל מָקוֹם לֹא נִיחָא לֵיהּ דִּלְתָהֲנֵי

מֵאֲחֵרִים, דְּיָדַע דְּעַל כָּרְחֵיהּ אַפְקְרֵיהּ, וּבְחִנָּם נַמִּי לֹא נִיחָא לֵיהּ דְּלִטְרַח, הִלְכָךְ שָׁקֵיל אַגָּרֵיהּ:

משנה ד

וּלְשָׁם הוּא מוֹצִיא. לְתַנָּא קַמָּא לְחָצֵר הַמְעֹרֶבֶת, וּלְבֶן בְּתֵירָא אֲפִלּוּ לְחָצֵר שֶׁאֵינָהּ מְעֹרֶבֶת:

כְּלֵי תַּשְׁמִישׁוֹ. שֶׁצְּרִיכִים לוֹ לְאוֹתוֹ הַיּוֹם לְסָעוּדָה:

שְׁמֹנָה עָשָׂר כֵּלִים. שֶׁהוּא רָגִיל לְלָבֵשׁ בְּחֹל בְּבַת אַחַת וְתוּ לֹא. וְאֵלּוּ הֵן, הַסַּרְבָּל הָעֶלְיוֹן, וּמַלְבּוּשׁ שֶׁמְּמַלְּאִין אוֹתוֹ מוֹךְ וְצֶמֶר גָּפָן בֵּין תְּפִירָה לִתְפִירָה שֶׁקּוֹרִין בַּעֲרָבִי מחשי"א, וַחֲגוֹר רָחָב שֶׁחוֹגֵר מִמַּעַל לְמַדָּיו, וּבֶגֶד צַר וְקָצָר שֶׁקּוֹרִין בְּלַע"ז גונ"א, וְחִלּוּק שֶׁלּוֹבֵשׁ עַל בְּשָׂרוֹ שֶׁקּוֹרִין קמיז"א, וַחֲגוֹר שֶׁחוֹגְרִים עֶלְיֶהָ, וְכוֹבַע שֶׁבְּרֹאשׁוֹ, וּמִצְנֶפֶת וּשְׁנֵי מִנְעָלִים שֶׁבְּרַגְלָיו, וּשְׁנֵי בָּתֵּי שׁוֹקַיִם, וּשְׁנֵי בָּתֵּי יָדַיִם שֶׁמַּלְבִּישִׁים אוֹתָם עַל הַיָּדַיִם וּמְכַסִּין בָּהֶן הַזְּרוֹעוֹת עַד הָאֲצִילִים, וּשְׁנֵי רְדִידִים שֶׁמִּתְנַגֵּב בָּהֶן, וְטַלִּית קָטָן שֶׁמְּכַסֶּה בּוֹ רֹאשׁוֹ וּכְתֵפָיו, וְסוּדָר שֶׁבְּצַוָּארוֹ וּתְלוּיִין שְׁנֵי רָאשָׁיו לְפָנָיו וְקוֹרִין לוֹ בַּעֲרָבִי שי"ד:

בֹּאוּ וְהַצִּילוּ עַמִּי. שֶׁכְּשֵׁם שֶׁהוּא מַצִּיל כָּךְ הֵם מַצִּילִים. אֲבָל לְעֵיל אָמַר בֹּאוּ וְהַצִּילוּ לָכֶם, שֶׁפְּעָמִים שֶׁהוּא מַצִּיל יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהֵם יְכוֹלִים לְהַצִּיל, כְּגוֹן שֶׁהוּא לֹא סָעַד וְהֵן סָעֲדוּ, אוֹ אִיפְּכָא:

משנה ה

שִׂדָּה. עֲשׂוּיָה כְּמִין אָרוֹן:

תֵּבָה. קְטַנָּה שֶׁל שֻׁלְחָנִים:

וּמִגְדָּל. ארמאריא"ו בְּלַע"ז, וּבַעֲרָבִי מנשא"ר, וּשְׁלִשְׁתָּן שֶׁל עֵץ:

מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחֻרָךְ. וְאֵין הָאוּר נֶאֱחָזֶת בּוֹ, וּמַצִּיל עַל כְּלֵי עֵץ שֶׁלֹּא יִשָּׂרֵף:

בֵּין מְלֵאִים. מַיִם:

שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְקַבֵּל אֶת הָאוּר. מִפְּנֵי שֶׁחֲדָשִׁים הֵם, וְסָבַר רַבִּי יוֹסֵי גְּרֵם כִּבּוּי אִסּוּר אֲפִלּוּ בִּמְקוֹם הֶפְסֵד מָמוֹן. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

משנה ו

אֵין אוֹמְרִים לוֹ כַּבֵּה. דַּאֲמִירָה לְנָכְרִי שְׁבוּת:

וְאַל תְּכַבֶּה. אֵין צָרִיךְ לִמְחוֹת בְּיָדוֹ, אֶלָּא יַנִּיחֶנּוּ וְיִכְבֶּה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין שְׁבִיתַת הַנָּכְרִי עֲלֵיהֶם, דְּיִשְׂרָאֵל אֵינוֹ מֻזְהָר עַל שְׁבִיתַת הַנָּכְרִי כְּשֶׁאֵינוֹ עוֹבְדוֹ:

משנה ז

כּוֹפִין קְעָרָה. שֶׁל חֶרֶס עַל גַּבֵּי הַנֵּר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְכַבֶּה. וְאַף עַל פִּי שֶׁנּוֹטֵל כְּלִי לְהַצָּלַת קוֹרָה שֶׁאֵינָהּ נִטֶּלֶת בְּשַׁבָּת, הָא אוֹתִיבְנָא מִינַּהּ לְרַבִּי יִצְחָק דְּאָמַר אֵין כְּלִי נִטָּל אֶלָּא לְצֹרֶךְ דָּבָר הַנִּטָּל, וְשָׁנֵי לַהּ בְּצָרִיךְ לִמְקוֹמוֹ שֶׁל כְּלִי, דְּשָׁרֵי לְטַלְטְלוֹ לְצֹרֶךְ מְקוֹמוֹ:

וְעַל צוֹאָה שֶׁל קָטָן. לְאוּ צוֹאָה שֶׁל נַעַר קָטָן קָאָמַר, דְּהָא גָּרֵף שֶׁל רְעִי הוּא וּמֻתָּר לְטַלְטְלוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ לָאַשְׁפָּה, אֶלָּא הָכִי קָאָמַר וְעַל צוֹאָה שֶׁל תַּרְנְגוֹלִים, מִפְּנֵי הַקָּטָן שֶׁלֹּא יְטַפַּח וְיִתְלַכְלֵךְ בָּהּ. וּכְגוֹן שֶׁצּוֹאָה זוֹ מֻנַּחַת בָּאַשְׁפָּה שֶׁבָּחָצֵר דְּלֹא רַמְיָא קַמֵּיהּ וְלָאו גָּרֵף שֶׁל רְעִי הוּא, הִלְכָּךְ אֵין מֻתָּר לְטַלְטְלָהּ וּלְהוֹצִיאָהּ, אֲבָל כּוֹפִין עָלֶיהָ קְעָרָה בִּשְׁבִיל הַקָּטָן שֶׁלֹּא יִתְלַכְלֵךְ:

מַעֲשֶׂה בָּא. כְּפִיַּת כְּלִי עַל עַקְרָב:

בַּעֲרֶב. שֵׁם מָקוֹם:

חוֹשֵׁשׁ אֲנִי לוֹ מֵחַטָּאת. דְּכֵיוָן שֶׁלֹּא הָיָה עַקְרָב רָץ אַחֲרָיו חוֹשֵׁשׁ אֲנִי שֶׁמָּא חַיָּב חַטָּאת מִשּׁוּם צַיָּדְתָּא. וּלְעִנְיַן פְּסַק הַהֲלָכָה אוֹתָן בַּעֲלֵי הָאֶרֶשׁ שֶׁנּוֹשְׁכִין וּמְמִיתִין וַדַּאי, כְּגוֹן הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים וְכֶלֶב שׁוֹטֶה, מֻתָּר לְהַרְגָן מִיָּד כְּשֶׁיִּרְאֶה אוֹתָן וַאֲפִלּוּ שֶׁאֵין רָצִים אַחֲרָיו. וְאוֹתָן שֶׁאֵינָן נוֹשְׁכִים וּמְמִיתִין וַדַּאי, אֶלָּא פְּעָמִים מְמִיתִין וּפְעָמִים אֵין מְמִיתִין, אִם רָצִים אַחֲרָיו מֻתָּר לְהַרְגָן, וְאִם אֵין רָצִים אַחֲרָיו כּוֹפֶה עֲלֵיהֶם כְּלִי, וְאִם דָּרְסָן וַהֲרָגָן לְפִי תֻּמּוֹ מֻתָּר. וְלָצוּד נָחָשׁ מִפְּנֵי שֶׁרוֹצֶה לְצַחֵק בּוֹ, אָסוּר:

משנה ח

מִלֵּא מַיִם. מִבּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים:

כֻּבָּשׁ. עוֹשִׁין בִּסְפִינָה גְּדוֹלָה לֵירֵד בּוֹ מִן הַסְּפִינָה לַיַּבָּשָׁה. וְאִיצְטְרִיךְ תַּנָּא לְאַשְׁמְעִינַן נֵר וּמַיִם, דְּאִי תָּנָא נֵר הֲוָה אָמֵינָא נֵר הוּא דְּשָׁרֵי דְּלֵיכָּא לְמִגְזַר שֶׁמָּא יַרְבֶּה בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, דְּנֵר לְאֶחָד נֵר לְמֵאָה, אֲבָל מַיִם דְּאֵיכָּא לְמִגְזַר אָסוּר. וְאִי אַשְׁמְעִינַן מַיִם הֲוָה אָמֵינָא מַיִם הוּא דְּבִשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל אָסוּר, אֲבָל נֵר אַף עַל גַּב דְּבִשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל כֵּיוָן דְּאִיהוּ נַמִּי צָרִיךְ לֵיהּ שָׁרֵי, דְּנֵר לְאֶחָד נֵר לְמֵאָה, צָרִיכָא. וְכֻבָּשׁ אַף עַל גַּב דְּדָמֵי לְנֵר, דְּכֻבָּשׁ לְאֶחָד כֻּבָּשׁ לְמֵאָה, מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וּזְקֵנִים תָּנָא לֵיהּ, דְּמַעֲשֶׂה רַב:

פרק יז

משנה א

כָּל הַכֵּלִים. שֶׁיֵּשׁ לָהֶן דְּלָתוֹת:

נִטָּלִים בְּשַׁבָּת וְדַלְתוֹתֵיהֶן עִמָּהֶן. וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְפָּרְקוּ הַדְּלָתוֹת מִן הַכֵּלִים קוֹדֶם הַשַּׁבָּת, נִטָּלִים בְּשַׁבָּת אֲגַב הַכֵּלִים:

וְאֵינָן דּוֹמִין לְדַלְתוֹת הַבַּיִת. שֶׁאֲפִלּוּ נִתְפָּרְקוּ בְּשַׁבָּת אֵין נִטָּלִין, לְפִי שֶׁדַּלְתוֹת הַבַּיִת אֵינָן מִן הַמּוּכָן, כְּלוֹמַר לֹא נַעֲשׂוּ לְטִלְטוּל:

משנה ב

קַרְנָס. פַּטִּישׁ:

הַדְּבֵלָה. לְאַחַר שֶׁעֲשָׂאָהּ עִגּוּל הִיא עֲבָה וְקָשָׁה וּצְרִיכָה קֶרֶדֹּם לְחָתְכָהּ:

מְגֵרָה. כְּעֵין סַכִּין אָרֹךְ וְיֵשׁ בּוֹ פְּגִימוֹת הַרְבֵּה:

לְגָרֵר בּוֹ אֶת הַגְּבִינָה. לְחָתְכָהּ וּלְחַלְּקָהּ לַחֲלָקִים, שֶׁעַל יְדֵי פְּגִימוֹתָיו מְמַהֵר וְחוֹתֵךְ הַדָּבָר הֶעָב:

מַגְרָפָה. לִגְרֹף בָּהּ הַגְּרוֹגָרוֹת מִן הֶחָבִית:

רַחַת. לוּחַ שֶׁיֵּשׁ לָהּ בֵּית יָד וּשְׁתֵּי דְּפָנוֹת וְזוֹרִין בָּהּ אֶת הַחִטָּה:

וּמַזְלֵג. כְּלִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שָׁלֹשׁ שִׁנַּיִם וּמְהַפְּכִים בּוֹ אֶת הַקַּשׁ בַּגֹּרֶן:

כּוּשׁ. פֶּלֶךְ שֶׁטְּווֹת בּוֹ הַנָּשִׁים:

כַּרְכָּר. עֵץ שֶׁל אוֹרְגִים וְדוֹמֶה לְמַחַט שֶׁל סַקָּאִין:

לְתָחֵב בּוֹ. לֶאֱכֹל בּוֹ תּוּתִים וְכָל מִינֵי פֵּרִי רַךְ:

מַחַט שֶׁל יָד. מַחַט קְטַנָּה שֶׁתּוֹפְרִים בָּהּ בְּגָדִים:

לִטֹּל בּוֹ אֶת הַקּוֹץ. שֶׁנִּכְנַס בִּבְשָׂרוֹ, שֶׁמֻּתָּר לִטְלוֹ בְּשַׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁמֻּתָּר לְהָפִיס מוּרְסָא לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה לֵחָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת לָהּ פֶּה:

וְשֶׁל סַקָּאִים. מַחַט גְּדוֹלָה שֶׁתּוֹפְרִין בָּהּ שַׂקִּין:

לִפְתֹּחַ בּוֹ אֶת הַדֶּלֶת. מִי שֶׁאָבְדָה לוֹ מַפְתֵּחַ:

משנה ג

קָנֶה שֶׁל זֵיתִים. קָנֶה שֶׁעָשׂוּי לִבְדֹּק הַזֵּיתִים שֶׁבַּמַּעֲטָן אִם נִתְאַסֵּף שַׁמְנָן בְּתוֹכוֹ וְהִגִּיעַ לְהֵיוֹת רְאוּיִין לְבֵית הַבַּד:

אִם יֵשׁ קֶשֶׁר בְּרֹאשׁוֹ. כְּעֵין פְּקָק שֶׁבַּקָּנֶה, מְקַבֵּל טֻמְאָה, לְפִי שֶׁעַל יְדֵי שֶׁהוּא פָּקוּק בְּקֶשֶׁר מִשְׁתַּיֵּר בּוֹ מִן הַשֶּׁמֶן הַזָּב מִן הַזֵּיתִים, וּבוֹדֵק בּוֹ אִם הִגִּיעַ לְעִצּוּר, וַהֲוָה לֵיהּ בֵּית קִבּוּל:

וְאִם לָאו. שֶׁאֵין בּוֹ קֶשֶׁר, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא חָלוּל אֵין חֻלְּוֹ עָשׂוּי לְקַבֵּל כְּלוּם, הִלְכָךְ הֲוָה לֵיהּ פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ וְאֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה:

בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ נִטָּל בְּשַׁבָּת. דְּהָא כְּלִי הוּא וְעָשׂוּי לְהָפֵּךְ בּוֹ אֶת הַזֵּיתִים:

משנה ד

מַסָּר הַגַּדּוֹל. מְגֵרָה גְּדוֹלָה שֶׁנּוֹסְרִים בָּהּ קוֹרוֹת:

וְיָתֵד שֶׁל מַחֲרֵשָׁה. כְּלִי גָּדוֹל הֶעָשׂוּי כְּסַכִּין שֶׁבּוֹ עוֹשִׁין חָרִיץ שֶׁל תֶּלֶם הַמַּעֲנָה, וְהָנָךְ קְפִיד עֲלַיְהוּ וּמְיַחֵד לְהוּ מָקוֹם, דְּלֹא חָזוּ לְמִלְאכָה אַחֲרִיתִי:

כָּל הַכֵּלִים נִטָּלִים לְצֹרֶךְ וְשֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ. הָכִי קָאָמַר, כָּל הַכֵּלִים שֶׁמְּלַאכְתָּן לְהֻתַּר, כְּגוֹן קְעָרוֹת וְכוֹסוֹת, נִטָּלִים לְצֹרֶךְ גּוּפוֹ וּלְצֹרֶךְ מְקוֹמוֹ שֶׁל כְּלִי, וְשֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ, אֲפִלּוּ שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְגוּפוֹ וְלִמְקוֹמוֹ שֶׁל כְּלִי אֶלָּא לְטַלְטְלוֹ מֵחַמָּה לַצֵּל אוֹ שֶׁלֹּא יִגְנְבוּהוּ הַגַּנָּבִים, שָׁרֵי בְּכָל שֶׁמְּלַאכְתּוֹ לְהֻתַּר. וּכְלֵי שֶׁמְּלַאכְתּוֹ לְאִסּוּר, כְּגוֹן מְדוּכוֹת וְרֵחַיִם וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, לְצֹרֶךְ גּוּפוֹ וּלְצֹרֶךְ מְקוֹמוֹ מֻתָּר, מֵחַמָּה לַצֵּל אוֹ מִפְּנֵי הַגַּנָּבִים אָסוּר:

רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר אֵין נִטָּלִים אֶלָּא לְצֹרֶךְ. מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא לְצֹרֶךְ תַּשְׁמִישׁ הַמְיֻחָד לוֹ בִּלְבַד, וְלֹא לְצֹרֶךְ דָּבָר אַחֵר, וַאֲפִלּוּ לְצֹרֶךְ גּוּפוֹ, כְּגוֹן סַכִּין לַחְתֹּךְ בּוֹ בִּלְבַד שָׁרֵי, וְלֹא לִסְמֹךְ בּוֹ אֶת הַקְּעָרָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי נְחֶמְיָה:

משנה ה

מַעֲיַן מִלְאכָה. אֵיזוֹ מְלָאכָה שֶׁתִּהְיֶה, וַאֲפִלּוּ אֵינָהּ מֵעֵין מְלַאכְתָּן הָרִאשׁוֹנָה:

לִצּוֹק לְתוֹכָן מִקְפָּה. עֲבָה, דּוּמְיָא דְּעִסָּה מְעֹרֶבֶת בְּמַיִם. וְלֹא פְּלִיגִי אֶלָּא בִּנְשִׁבְּרוּ בְּשַׁבָּת, אֲבָל נִשְׁבְּרוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת כֻּלֵּי עָלְמָא מוּדִים דְּנִטָּלִים אֲפִלּוּ אֵין עוֹשִׂין מֵעֵין מְלַאכְתָּן הָרִאשׁוֹנָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ו

הָאֶבֶן שֶׁבְּקֵרוּיָה. דְּלַעַת יְבֵשָׁה וּמְמַלְּאִים בָּהּ מַיִם, וּמִתּוֹךְ שֶׁהִיא קַלָּה אֵינָהּ שׁוֹאֶבֶת אֶלָּא צָפָה, וְנוֹתְנִין בָּהּ אֶבֶן לְהַכְבִּידָהּ:

אִם מְמַלְּאִין. בַּקֵּרוּיָה:

וְאֵין הָאֶבֶן נוֹפֶלֶת. שֶׁהַדְּקוּהָ יָפֶה בִּפְנֵי הַקֵּרוּיָה, הֲוָה כְּלִי:

וְאִם לָאו. הֲרֵי הִיא כִּשְׁאָר אֲבָנִים וְאֵין מְטַלְטְלִים אֶת הַקֵּרוּיָה, שֶׁנַּעֲשֵׂית בָּסִיס לָאֶבֶן שֶׁנּוֹשְׁאָתָהּ:

זְמוֹרָה שֶׁהִיא קְשׁוּרָה לְטָפְיחַ. לְפַךְ קָטָן שֶׁשּׁוֹאֲבִין בּוֹ מַיִם מִן הַבּוֹר אוֹ מִן הַמַּעְיָן, מְמַלְּאִים בּוֹ, דְּשַׁוְיָא לְהַהִיא זְמוֹרָה כְּלִי:

משנה ז

פְּקַק הַחַלּוֹן. כְּגוֹן לוּחַ וּמָסָךְ אוֹ שְׁאָר כָּל דָּבָר שֶׁסּוֹתְמִים בּוֹ הַחַלּוֹן:

וְתָלוּי. שֶׁאֵינוֹ נִגָּרר בָּאָרֶץ:

וְאִם לָאו אֵין פּוֹקְקִין בּוֹ. שֶׁאִם נִגְרָר עַל גַּבֵּי קַרְקַע כְּשֶׁהוּא שׁוֹמְטוֹ מֵעַל הָאָרֶץ לְסֹתְמוֹ בּוֹ, מֵחֲזֵי כְּמוֹסִיף עַל הַבִּנְיָן, וְסָבַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֵין מוֹסִיפִין עַל אֹהֶל עֲרַאי בְּשַׁבָּת:

בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ. בֵּין קָשׁוּר בֵּין אֵינוֹ קָשׁוּר פּוֹקְקִין בּוֹ, הוֹאִיל וְהָיָה מוּכָן מֵאֶתְמוֹל לְכָךְ, דְּסָבְרֵי רַבָּנָן מוֹסִיפִין עַל אֹהֶל עֲרַאי בְּשַׁבָּת. וְהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ח

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּכְסוּי קַרְקַע. בַּגְּמָרָא קָאָמַר דִּבְכִסּוּי כֵּלִים כְּלֵי עֶלְמָא לֹא פְּלִיגִי דְּשָׁרֵי אַף עַל גַּב דְּלֵית לְהוּ בֵּית אֲחִיזָה, וּבְכִסּוּיֵי קַרְקָעוֹת כְּגוֹן כְּסוּי שֶׁל בּוֹר וְדוּת כְּלֵי עֶלְמָא לֹא פְּלִיגִי דְּאָסוּר אִי לֵית לְהוּ בֵּית אֲחִיזָה. כִּי פְּלִיגִי בִּכְסוּיֵי כֵּלִים הַמְחֻבָּרִים לַקַּרְקָעוֹת, מַר סָבַר כְּקַרְקָעוֹת דְּמֵי, וּמַר סָבַר לָאו כְּקַרְקָעוֹת דְּמֵי. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים, שֶׁהַמְחֻבָּר לַקַּרְקַע הֲרֵי הוּא כְּקַרְקַע:

פרק יח

משנה א

מְפַנִּין. אִם צָרִיךְ לְמָקוֹמָן לְהוֹשִׁיב שָׁם אוֹרְחִין לְהַסֵּב בַּסְּעוּדָה אוֹ תַּלְמִידִים לִשְׁמֹעַ הַדְּרָשָׁה, וְדַוְקָא לִדְבַר מִצְוָה שָׁרֵי וְלֹא חִישִׁינַן לְטִירְחָא דְּשַׁבָּת:

אַרְבַּע וְחָמֵשׁ. לָאו דַּוְקָא, דְּאִי בָּעֵי אֲפִלּוּ טוּבָא נַמִּי:

אֲבָל לֹא אֶת הָאוֹצָר. כְּלוֹמַר וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִגְמֹר אֶת הָאוֹצָר כֻּלּוֹ עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְקַרְקָעִיתוֹ, דְּלְמָא אָתֵי לְאַשְׁווּיֵי גֻּמּוֹת:

מְפַנִּין תְּרוּמָה טְהוֹרָה. וַאֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל דְּלֹא חָזְיָא לֵיהּ יוּכַל לְטַלְטְלָהּ וּלְפַנּוֹתָהּ, כֵּיוָן דְּחָזְיָא לְכֹהֵן:

וּדְמַאי. דְּחָזֵי לַעֲנִיִּים, כְּדִתְנַן מַאֲכִילִין אֶת הָעֲנִיִּים דְּמַאי, וְאִי בָּעֵי הֲוָה מַפְקִיר לְנִכְסֵיהּ וַהֲוֵי עָנִי וְחָזֵי לֵיהּ, הַשְׁתָּא נַמִּי חָזֵי לֵיהּ:

וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְּרוּמָתוֹ. שֶׁנִּטְלָה מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְלֹא נִטְלָה מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה, כְּגוֹן שֶׁהִקְדִּים בֶּן לֵוִי וְלָקַח הַמַּעֲשֵׂר בְּשֶׁבֶּלִין דַּעֲדַיִן לֹא חָלָה עָלֶיהָ חוֹבַת תְּרוּמָה, שֶׁאֵין הַדָּגָן חַיָּב בִּתְרוּמָה גְּדוֹלָה עַד שֶׁיִּתְמָרֵחַ בַּכְּרִי, וְזֶה שֶׁהִקְדִּים וְלָקַח הַמַּעֲשֵׂר בְּשֶׁבֶּלִין אֵינוֹ מַפְרִישׁ אֶלָּא תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר בִּלְבַד, וּמֻתָּר בַּאֲכִילָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִפְרִישׁוּ מִמֶּנָּה תְּרוּמָה גְּדוֹלָה:

וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּפְדּוּ. שֶׁפָּדוּ אוֹתָן הַבְּעָלִים וְנָתְנוּ אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא נָתְנוּ אֶת הַחֹמֶשׁ, וְשָׁמְעִינַן מֵהָכָא שֶׁהֵם פְּדוּיִין וְהַחֹמֶשׁ הֲוֵי מִלְוֶה גַּבֵּי בְּעָלִים:

אֲבָל לֹא אֶת הַטָּבָל. וַאֲפִלּוּ טֶבֶל דְּרַבָּנָן, כְּגוֹן הַזָּרוּעַ בְּעָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב:

וְלֹא אֶת מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְּלָה תְּרוּמָתוֹ. אִם הִקְדִּים בֶּן לֵוִי וְלָקַח הַמַּעֲשֵׂר אַחַר שֶׁנִּתְמָרְחָה הַתְּבוּאָה בַּכְּרִי קֹדֶם שֶׁהִפְרִישׁוּ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה, וְהִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְלֹא הִפְרִישׁ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה, זֶהוּ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְּלָה תְּרוּמָתוֹ הָאָמוּר כָּאן, שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּתְמָרְחָה בַּכְּרִי וְנִתְחַיְּבָה בִּתְרוּמָה, כְּשֶׁלּוֹקֵחַ הַמַּעֲשֵׂר רִאשׁוֹן אַף עַל פִּי שֶׁמַּפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה טָבֶל הֵוִי וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ בְּשַׁבָּת:

וְלֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ. כְּגוֹן שֶׁנִּפְדּוּ אֲבָל לֹא נִפְדּוּ כַּהֲלָכָה, כְּגוֹן שֶׁפָּדָה הַמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי עַל גְּרוּטָאוֹת שֶׁל כֶּסֶף, וְאֵין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי נִפְדֶּה אֶלָּא בְּמָעוֹת שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם צוּרָה דִּכְתִיב (דברים יד) וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ. וְהֶקְדֵּשׁ אֵינוֹ נִפְדֶּה בְּקַרְקַע דִּכְתִיב (ויקרא כז) וְנָתַן אֶת הָעֶרְכְּךָ בַּיּוֹם הַהוּא, דָּבָר הַנִּתָּן מִיָּד לְיָד:

לוּף. מִין קִטְנִית שֶׁאֵינוֹ רָאוּי חַי אֶפִלּוּ לִבְהֵמָה. וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ מִין מִמִּינֵי הַבְּצָלִים:

לְעוֹרְבִין. כְּגוֹן עֲשִׁירִים שֶׁמְּגַדְּלִים עוֹרְבִים לִגְדֻלָּה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

משנה ב

חֲבִילֵי. אֲגֻדּוֹת:

זְרָדִים. עֲנָפֵי הָאִילָן לַחִים שֶׁמְּזָרְדִין אוֹתָם לְמַאֲכַל בְּהֵמוֹת:

כּוֹפִין אֶת הַסַּל לִפְנֵי הָאֶפְרוֹחִים. וּמְבַטֵּל כְּלִי מֵהֵיכָנוֹ לֹא הֵוִי, שֶׁאֵין הָאֶפְרוֹחִים עוֹמְדִים עָלָיו. וְהָאוֹמֵר אֵין כְּלִי נִטָּל אֶלָּא לְצֹרֶךְ דָּבָר הַנִּטָּל, מוֹקֵי לְמַתְנִיתִין בְּצָרִיךְ לְמָקוֹמוֹ שֶׁל כְּלִי:

שֶׁבָּרְחָה. מִן הַבַּיִת:

דּוֹחִין אוֹתָהּ. בַּיָּדַיִם:

עַד שֶׁתִּכָּנֵס. וְדַוְקָא דּוֹחִין, אֲבָל לֹא מְדַדִּין, לְפִי שֶׁהַתַּרְנְגֹלֶת מַגְבַּהַּת עַצְמָהּ מִן הָאָרֶץ וְנִמְצָא שֶׁהוּא מְטַלְטְלָהּ. אֲבָל אַוְזִין וּשְׁאָר עוֹפוֹת מְדַדִּין:

מְדַדִּין עֲגָלִים. אוֹחֵז בְּצַוָּארוֹ וּבְצָדָדָיו וְגוֹרְרוֹ וּמַסִּיעוֹ וּמְנַעֲנֵעַ לוֹ רַגְלָיו:

וְהָאִשָּׁה מְדַדָּה אֶת בְּנָהּ. אוֹחֶזֶתוּ בִּזְרוֹעָיו מֵאֲחוֹרָיו וְהוּא מֵנִיעַ רַגְלָיו וְהוֹלֵךְ:

שְׁנוֹטֵל אַחַת וּמַנִּיחַ אַחַת. כְּשֶׁהַתִּינוֹק מֵנִיעַ אֶת רַגְלָיו מֵנִיחַ אַחַת וּמַגְבִּיהַּ אַחַת:

אֲבָל גּוֹרֵר אָסוּר. שֶׁנּוֹשְׁאָתוֹ. וְכָל מָקוֹם שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתַי בַּמִּשְׁנָה לֹא בָּא לַחֲלֹק אֶלָּא לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי חֲכָמִים, הִלְכָךְ הִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ:

משנה ג

אֵין מְיַלְּדִין. אֵין מוֹשְׁכִין הַוָּלָד מִן הָרֶחֶם בְּיוֹם טוֹב, דְּאִיכָּא טִרְחָא יְתֵירָא:

אֲבָל מְסַעֲדִין. אוֹחֵז אֶת הַוָּלָד שֶׁלֹּא יִפֹּל לָאָרֶץ:

חֲכָמָה. מְיַלֶּדֶת בְּקִיאָה:

מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְאִסּוּר תְּחוּמִים:
וּמְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת. מִשָּׁעָה שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת עַל הַמַּשְׁבֵּר וּמַתְחִיל הַדָּם לִהְיוֹת שׁוֹתֶת עַד כָּל שִׁלְשָׁה יָמִים אַחַר שֶׁיָּלְדָה, בֵּין אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי בֵּין לֹא אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי מְחַלְּלִין. מִשְּׁלִשָּׁה וְעַד שִׁבְעָה, אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי מְחַלְּלִין, לֹא אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי אֵין מְחַלְּלִין. מִשִּׁבְעָה וְעַד שְׁלֹשִׁים, אֲפִלּוּ אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי אֵין מְחַלְּלִין, אֲבָל עוֹשִׂים צָרְכֶיהָ עַל יְדֵי נָכְרִי מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּחוֹלֶה שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה, וְדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה עוֹשִׂין צָרְכָיו עַל יְדֵי נָכְרִי:
וְקוֹשְׁרִים הַסַּבּוּר. שֶׁל וָלָד שֶׁהוּא אָרֹךְ, וְאִם לֹא יִקְשְׁרוּהוּ וְיִכְרְכוּהוּ יֵצְאוּ מֵעָיו. אֲבָל אֵין כּוֹרְתִין אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת לְדִבְרֵי תְּנָא קַמָּא:
רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף חוֹתְכִין. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי שֶׁחוֹתְכִין אוֹתוֹ וּמְנַקִּים אוֹתוֹ וְנוֹתְנִין עָלָיו אֲבַק הֲדֵס וְכַיּוֹצֵא בּוֹ:
וְכָל צָרְכֵי מִילָה עוֹשִׂין בְּשַׁבָּת. וּלְקַמָּן בְּאֵידָךְ פִּרְקָא מְפָרֵשׁ לְצָרְכֵי מִילָה מַאי נִיהוּ:

פרק יט

משנה א

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִם לֹא הֵבִיא כְּלִי. אִזְמֵל לָמוּל אֶת הַתִּינוֹק:
מְבִיאוֹ בְשַׁבָּת מְגֻלָּה. לְהוֹדִיעַ שֶׁחֲבִיבָה מִצְוָה זוֹ, שֶׁמְּחַלְּלִים עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת:
וּבַסַּכָּנָה. שֶׁגָּזְרוּ גְּזֵרָה עַל הַמִּילָה:
מְכַסֶּהוּ עַל פִּי עֵדִים. שֶׁיְּעִידוּ שֶׁאִזְמֵל שֶׁל מִצְוָה הוּא מֵבִיא, וְלֹא יַחְשְׁדוּהוּ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא שְׂאָר חֻפָּצָיו:
וְלַעֲשׂוֹת בַּרְזֶל. כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אִזְמֵל לְמִילָה:
כָּל מְלָאכָה שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ. כְּגוֹן מַכְשִׁירֵי מִילָה, הוֹאִיל וְאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן מֵעֶרֶב שַׁבָּת אֵין דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, וּפְלִיג אַדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:
שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת. כְּגוֹן מִילָה עַצְמָהּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהּ לֵעָשׂוֹת, דְּזִמְנָהּ בַּשְּׁמִינִי, דּוֹחָה שַׁבָּת. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

משנה ב

מוֹהֲלִין. חוֹתֵךְ אֶת הָעָרְלָה:
וּפוֹרְעִין. הָעוֹר הַמְכַסֶּה רֹאשׁ הַגִּיד:
וּמוֹצְצִים. אֶת הַדָּם, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה חַבּוּרָה, שֶׁאֵין הַדָּם נִתָּק מֵחֲבוּרָתוֹ אֶלָּא עַל יְדֵי מְצִיצָה:
אִסְפְּלָנִית. תַּחְבֹּשֶׁת:
לוֹעֵס בְּשִׁנָּיו. דְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר לְשַׁנּוֹת מְשַׁנֶּה:

אִם לֹא טָרַף יַיִן וְשָׁמָן. רְגִילִים הָיוּ שֶׁהָיוּ טוֹרְפִים בְּקִעָרָה יַיִן וְשֶׁמֶן וּמְעָרְבִין אוֹתָן יַחַד לְרִפּוּאָה עַל הַמַּיָּלָה, כְּדֶרֶךְ שֶׁטּוֹרְפִים בֵּיצִים בַּקְּעָרָה:

חָלוּשׁ. חֲתִיכָה שֶׁל בֶּגֶד נְקוּבָה, וּמַכְנִיסִין הַמַּיָּלָה בְּאוֹתוֹ הַנָּקֵב כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחְזֹר הָעוֹר וְיכַסֶּה אֶת הַגִּיד:

לֹא הִתְקִין. לֹא הִזְמִין:

כּוֹרֵךְ עַל אֶצְבָּעוֹ. דֶּרֶךְ מַלְבּוּשׁ לְשַׁנּוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ הוֹצָאָה בַּחֹל:

אֲפִלּוּ מֵחָצֵר אַחֶרֶת. לֹא מִיבָּעְיָא מִבַּיִת לְבַיִת בְּאוֹתוֹ חָצֵר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עֵרְבוּ, אֶלָּא אֲפִלּוּ לְחָצֵר אַחֶרֶת שֶׁאֵינָהּ מְעֹרֶבֶת עִמָּהֶם:

משנה ג

מַרְחִיצִין אֶת הַקָּטָן. הַאי מַרְחִיצִין לְאוּ כְּדַרְכּוֹ הוּא, דְּתָנָא סֵיפָא לְפָרוֹשֵׁי רֵישָׁא כֵּיצַד מַרְחִיצִין כְּגוֹן לְזַלֵּף בַּיִד, אֲבָל בִּכְלִי אֲפִלּוּ לְזַלֵּף אָסוּר, וְכָל שֶׁכֵּן לִרְחֹץ כְּדַרְכּוֹ:

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה כו'. פְּלִיג אַתַּנָּא קַמָּא וְסָבַר מַרְחִיצִין אֶת הַקָּטָן כְּדַרְכּוֹ בֵּין לִפְנֵי הַמַּיָּלָה בֵּין לְאַחַר הַמַּיָּלָה, וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי לַמַּיָּלָה נַמִּי בֵּין בְּחַמִּין שֶׁהוּחְמוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין בְּחַמִּין שֶׁהוּחְמוּ בְּשַׁבָּת עַצְמוֹ, דְּסַכָּנַת נְפָשׁוֹת הִיא, וַהֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה:

סָפֵק. בֶּן שְׁמֹנָה חֲדָשִׁים סָפֵק בֶּן תִּשְׁעָה. דְּאִי בֶּן שְׁמֹנָה כְּאֶבֶן בְּעָלְמָא הוּא וְאֵין מִילָתוֹ דּוֹחָה שַׁבָּת:

וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס. מִדִּכְתִיב (בראשית טז) הִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר לְרִבּוֹת אַנְדְּרוֹגִינוֹס. וְתַנָּא קַמָּא, עָרְלָתוֹ כְּתִיב, מִי שֶׁהוּא כֻּלּוֹ עָרֵל, יָצָא זֶה שֶׁחֶצְיוֹ נְקֵבָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ד

מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי תִינוֹקוֹת וְכו'. פְּלִיגִי אָמוֹרָאֵי בַּגְּמָרָא בְּגִרְסַת מִשְׁנָה זוֹ, וְהַגִּרְסָא שֶׁתִּפְסוּ רַבּוֹתַי עִקַּר כָּךְ הִיא, מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי תִינוֹקוֹת, אֶחָד לָמוּל אַחַר שַׁבָּת וְאֶחָד לָמוּל בְּשַׁבָּת, וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֶׁל אַחַר שַׁבָּת בְּשַׁבָּת, חַיָּב. אֶחָד לָמוּל בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְאֶחָד לָמוּל בְּשַׁבָּת, וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת בְּשַׁבָּת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב חַטָּאת וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. וְהָכִי פְּרוּשֹׁהּ, שָׁכַח וּמָל אֶת שֶׁל אַחַר הַשַּׁבָּת בְּשַׁבָּת חַיָּב לְדִבְרֵי הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי טָעָה בִּדְבַר מִצְוָה וְלֹא עָשָׂה מִצְוָה כְּשֶׁהִקְדִּים וּמָל אֶת שֶׁל אַחַר הַשַּׁבָּת בְּשַׁבָּת, וּבְהָא אֲפִלּוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מוֹדֶה:

אֶחָד לָמוּל בְּשַׁבָּת וְאֶחָד לָמוּל בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת בְּשַׁבָּת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב חַטָּאת. דְּמִילָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ אֵינָהּ דּוֹחָה שַׁבָּת. וְאַף עַל גַּב דְּטָעָה בִּדְבַר מִצְוָה שֶׁהָיָה טָרוּד בְּאוֹתוֹ שֶׁל שַׁבָּת וּמִתּוֹךְ כָּךְ טָעָה בָּזֶה, וְאַף בָּזֶה עָשָׂה מִצְוָה שֶׁהֲרֵי רָאוּי

הוּא לְמוּל אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ דּוֹחֶה שַׁבָּת, סְבִירָא לֵיהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר טָעָה בִּדְבַר מִצְוָה וְעָשָׂה מִצְוָה שֶׁאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת חַיָּב:

וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. דְּסְבִירָא לֵיהּ טָעָה בִּדְבַר מִצְוָה וְעָשָׂה מִצְוָה שֶׁאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת פָּטוּר, כְּיוָן דְּסָבוּר הָיָה שֶׁבִּרְשׁוּת בֵּית דִּין הוּא עוֹשֶׂה. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:

משנה ה

נוֹלַד בֵּין הַשִּׁמְשׁוֹת נָמוֹל לִתְשִׁעָה. שֶׁהֲרֵי יוֹם שְׁמִינִי שֶׁל מָחָר הוּא נָמוֹל, וְשֶׁמָּא בֵּין הַשִּׁמְשׁוֹת יוֹם הוּא וְנָמוֹל לַתְּשִׁיעִי. הָיָה הַיּוֹם עֶרֶב שַׁבָּת אִי אֶפְשָׁר לְמוּלוֹ בְּשַׁבָּת הַבָּא, דְּשֶׁמָּא תְּשִׁיעִי הוּא וְהַוְיָא לַהּ מִילָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ וְאֵינָהּ דּוֹחָה שַׁבָּת, וְצָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד לְאַחַר הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא עֲשִׁירִי:

חָל יוֹם טוֹב לִהְיוֹת אַחַר הַשַּׁבָּת. אֵין מִילָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ דּוֹחָה אוֹתוֹ, וְנָמוֹל לְאַחַד עָשָׂר:

שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה. דִּקְדֻשָּׁה אַחַת הֵן, וְאֵין מִילָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ דּוֹחָה אֶת יוֹם טוֹב הַשֵּׁנִי שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, נָמוֹל לִשְׁנֵים עָשָׂר:

עַד שֶׁיִּבָּרִיא. וְיַעֲבְרוּ עָלָיו שִׁבְעָה יָמִים שְׁלֵמִים מֵעֵת לְעֵת מִיּוֹם שֶׁהִבְרִיא, וְאַחַר כָּךְ מָלִין אוֹתוֹ:

משנה ו

צִיצִין. כְּמִין נִימִין שֶׁל בָּשָׂר שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מִן הָעָרְלָה:

עֲטָרָה. הִיא שְׂפָה גְּבוֹהָה הַמַּקֶּפֶת אֶת הַגִּיד סָבִיב, וּמִמֶּנָּה מְשַׁפֵּעַ וְיוֹרֵד לְרֹאשׁוֹ. וּבָשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רֹב הָעֲטָרָה דְּקָתָנֵי מַתְנִיתִין, לֹא תֵּימָא רֹב הֶקֵּפָהּ אֶלָּא אֲפִלּוּ רֹב גְּבְהָהּ בְּמָקוֹם אֶחָד:

וְאֵינוֹ אוֹכֵל בַּתְּרוּמָה. אִם כֹּהֵן הוּא, דְּכֹהֵן עָרֵל אָסוּר לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה. נֶאֱמַר בְּפֶסַח (שמות י) תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל בּוֹ, וְנֶאֱמַר בַּתְּרוּמָה (ויקרא כב) תּוֹשָׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל בּוֹ, מַה פֶּסַח אָסוּר לְעָרֵל, אַף תְּרוּמָה אֲסוּרָה לְעָרֵל:

וְאִם הָיָה בַּעַל בָּשָׂר. שֶׁהָיָה שָׁמֵן וְנִרְאֶה בָּשָׂר שֶׁלְּמַעְלָה מֵעָרְלָתוֹ לְאַחַר שֶׁנִּטְלָה הָעָרְלָה כֻּלָּהּ כְּאִלּוּ אוֹתוֹ בָּשָׂר חוֹזֵר וְחוֹפֶה אֶת הַגִּיד:

מְתַקְּנוֹ. וּמְשַׁפֵּעַ בְּאִזְמֵל מֵאוֹתוֹ עֹבִי:

מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. שֶׁלֹּא יְהֵא נִרְאֶה כְּעָרֵל:

וְלֹא פָרַע. לֹא גִּלָּה:

כְּאִלּוּ לֹא מָל. וְיָשׁוּב וְיִפְרַע, וַאֲפִלּוּ סִלֵּק יָדוֹ מִמֶּנָּה. וְכָל זְמַן שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בַּמִּילָה בְּשַׁבָּת חוֹתֵךְ בֵּין צִיצִין הַמַּעֲכְבִין בֵּין צִיצִין שֶׁאֵין מְעַכְּבִין. לְאַחַר שֶׁסִּלֵּק יָדוֹ, עַל צִיצִין הַמְעַכְּבִין חוֹזֵר, עַל צִיצִין שֶׁאֵינָן מְעַכְּבִין אֵינוֹ חוֹזֵר:

פרק כ

משנה א

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תּוֹלִין אֶת הַמְּשַׁמֶּרֶת. שֶׁמְּסַנְּנִים בָּהּ שִׁמְרֵי יַיִן, וּמוֹתֵחַ אֶת פִּיהָ לְכָל צַד בְּעִגּוּל וְנַעֲשֶׂה כְּאֹהֶל עַל חֲלַל הַכְּלִי. וְאַף עַל גַּב דְּעָבֵיד אֹהֶל, שָׁרֵי בְּיוֹם טוֹב, דִּסְבִירָא לֵיהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁירֵי אֹכֶל נֶפֶשׁ שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב מֻתָּר לַעֲשׂוֹתָן בְּיוֹם טוֹב. אֲבָל בְּשַׁבָּת [תּוֹלֶה] לְכַתְּחִלָּה לֹא, אֲבָל אִם תְּלוּיָה הִיא נוֹתְנִין לְתוֹכָהּ שְׁמָרִים וּמְסַנְּנִין, דְּאֵין דֶּרֶךְ בּוֹרֵר בְּכָךְ:

אֵין תּוֹלִין אֶת הַמְּשַׁמֶּרֶת. דְּעָבֵיד אֹהֶל עֲרַאי וּמַחֲזֵי כְּמַעֲשֶׂה חֹל:

וְאֵין נוֹתְנִים לַתְּלוּיָה בְּשַׁבָּת. דַּהֲוָה תּוֹלְדַת בּוֹרֵר אוֹ מְרַקֵּד. וְהָלְכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ב

נוֹתְנִים מַיִם. בְּשַׁבָּת עַל גַּבֵּי שְׁמָרִים הַנְּתוּנִים בַּמְּשַׁמֶּרֶת מִבְּעוֹד יוֹם. כְּדֵי שֶׁיִּצְלוּ שֶׁיִּהְיוּ הַשְּׁמָרִים צְלוּלִים וְיָזוֹב כָּל יֵינָם. פִּרוּשׁ אַחַר עַל גַּבֵּי שְׁמָרִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בֶּחָבִית, וְקוֹלְטִין הַמַּיִם טַעַם הַיַּיִן, וּמוֹצִיאִין אוֹתָן בְּשַׁבָּת וְשׁוֹתִים אוֹתָן, וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם בּוֹרֵר:

אֶת הַיַּיִן. מִפְּנֵי הַקְּמָחִים לְבָנִים שֶׁמִּתְהַוִּים בּוֹ:

בְּסוּדְרִין. הַמְיֻחָדִין לְכָךְ. וְלֵיכָּא לְמִגְזַר דִּלְמָא סָחִיט לְהוּ, הוֹאִיל וַעֲשׂוּיִין לְמִלְאכָה זוֹ. וְהוּא שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה בְּיָדוֹ בַּסּוּדָר כְּמִין גֶּמָא בְּפִי הַכְּלִי כְּדֵי שֶׁיֵּרֵד הַיַּיִן בַּמִּדְרוֹן, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל:

וּבִכְפִיפָה מִצְרִית. סַל הֶעָשׂוּי מִצּוּרֵי הַדֶּקֶל. וְהוּא שֶׁלֹּא תִּהְיֶה הַכְּפִיפָה גְּבוֹהָה מִקַּרְקַעִית הַכְּלִי הַתַּחְתּוֹן טֶפַח, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אֹהֶל עֲרַאי:

וְנוֹתְנִים בֵּיצָה בְּמְסַנֶּנֶת. שֶׁנָּתְנוּ בָּהּ חֲרָדָל לְהַסְתַּנֵּן, שֶׁרְגִילִין לִתֵּן בֵּיצָה טְרוּפָה בַּדְּבָרִים הָעֲכוּרִין וְהֵם מִתְלַבְּנִים וּמִזְדַּכְּכִים עַל יָדָהּ:

אֲנוּמְלִין. יַיִן וּדְבַשׁ וּפִלְפְּלִין:

לָגִין. גָּדוֹל מִכּוֹס וְקָטָן מֵחֲבִית:

הַכֹּל לְפִי הָאוֹרְחִים. אִם יֵשׁ לוֹ אוֹרְחִין מְרֻבִּין עוֹשֶׂה הַרְבֵּה, בֵּין בְּשַׁבָּת בֵּין בְּיוֹם טוֹב בֵּין בַּמּוֹעֵד. וַהֲלָכָה כְּתַנָּא קַמָּא שֶׁעוֹשִׂין יְנוּמוּלִין בְּשַׁבָּת כְּפִי מַה שֶּׁהֵן רוֹצִים:

משנה ג

חַלְתִּית. כָּךְ שְׁמָהּ בַּעֲרָבִי, וְהִיא חֲמָה וְנוֹהֲגִין לְאָכְלָהּ בַּמְּקוֹמוֹת הַקָּרִים, וְאֵין שׁוֹרִין אוֹתָהּ בְּשַׁבָּת, דְּמַחֲזֵי כְּמַעֲשֶׂה חֹל:

אֶת הַכַּרְשִׁינִין. מֵצִיף עֲלֵיהֶם מַיִם בִּכְלִי לִבְרוֹר פְּסָלְתָן, שֶׁהַפְּסֹלֶת צָף לְמַעְלָה:

וְלֹא שָׁפִין אוֹתָן. בַּיָּד לְהַשִּׁיר פְּסָלְתָן, דַּהֲוָה לֵיהּ בּוֹרֵר:

אֲבָל נוֹתֵן בְּתוֹךְ הַכְּבָרָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁפְּסָלְתָן נוֹפֶל לִפְעָמִים דֶּרֶךְ נִקְבֵי הַכְּבָרָה וְנִמְצָא מִתְבָּרֵר מֵאֵלָיו:

הַתֶּבֶן. שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים מִן הַקַּשׁ שֶׁמְּחַתְּכִין אוֹתָן בַּמּוֹרִיגִים וְנַעֲשָׂה כָּל זְנַב הַשִּׁבֳּלִין תֶּבֶן:

מֹץ. הוּא מִזְקַן הַשִּׁבֳּלֶת הָעֶלְיוֹן, וְאֵינוֹ רָאוּי לְמַאֲכַל בְּהֵמָה, וְכוֹבְרִים אוֹתוֹ בִּכְבָרָה שֶׁיִּפֹּל הַמֹּץ:

אֲבָל נוֹטֵל בִּכְבָרָה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הָאֵבוּס. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַמֹּץ נוֹפֵל מֵאֵלָיו, דְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן מֶתֶר כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

משנה ד

גּוֹרְפִין. בְּשַׁבָּת אֵבוּס שֶׁלִּפְנֵי הַשּׁוֹר שֶׁמְּפַטְּמִים אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב הָעַפְרוּרִית שֶׁבָּאֵבוּס בַּתֶּבֶן וּבַשְּׁעוֹרִים שֶׁנּוֹתְנִים לְפָנָיו וְיִקּוֹץ בְּמַאֲכָלוֹ, וּמְסַלְּקִין תֶּבֶן שֶׁלְּפָנָיו לִצְדָדִים כְּשֶׁהוּא רַב כְּדֵי שֶׁלֹּא יִדְרְסֶנּוּ בְּרַגְלָיו וְיִתְלַכְלֵךְ בִּרְעִי:

וַחֲכָמִים אוֹסְרִים. אַתַּרְוַיְהוּ קָאֵי, אֶחָד גְּרִיפַת הָאֵבוּס וְאֶחָד תֶּבֶן שֶׁלְּפָנָיו לֹא יְסַלְּקֶנּוּ לִצְדָדִים. וְלֹא נָחְלְקוּ רַבִּי דּוֹסָא וַחֲכָמִים אֶלָּא בְּאֵבוּס שֶׁל כְּלִי, אֲבָל בְּאֵבוּס שֶׁל קַרְקַע הַכֹּל מוֹדִים שֶׁאֵין גּוֹרְפִים, דְּלְמָא אָתֵי לְאַשְׁווּיֵי גֻּמּוֹת. וְרַבָּנָן גָּזְרוּ אֵבוּס שֶׁל כְּלִי אַטּוּ אֵבוּס שֶׁל קַרְקַע. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

נוֹטְלִים מִלִּפְנֵי בְּהֵמָה זוֹ וְנוֹתְנִים לִפְנֵי זוֹ. וְלֹא אָמְרִינַן טִלְטוּל דְּלֹא חָזֵי הֲוֵי, אֶלָּא וַדַּאי חָזֵי, דְּאֵין בְּהֵמָה קְצָה בְּמַאֲכַל הַנִּטָּל מִלִּפְנֵי חֲבֶרְתָּהּ. וְדָוְקָא מִלִּפְנֵי הַחֲמוֹר וְנוֹתְנִין לִפְנֵי הַשּׁוֹר וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אֲבָל לֹא מִלִּפְנֵי הַשּׁוֹר וְנוֹתְנִים לִפְנֵי הַחֲמוֹר, שֶׁמַּאֲכַל הַשּׁוֹר מָאוּס בְּרִירִין הַיּוֹצְאִים מִפִּיו וְאֵין הַחֲמוֹר אוֹכֵל מִמֶּנּוּ:

משנה ה

הַקַּשׁ שֶׁעַל הַמִּטָּה. סְתָמָא לְהַסָּקָה וּמַקְצָה הוּא, וּבָא לִשְׁכַּב עָלָיו וּמְנַעְנְעוֹ כְּדֵי שֶׁיִּהֵא רַךְ וְצָף לִשְׁכַּב עָלָיו:

לֹא יְנַעְנְעוֹ בְּיָדוֹ. דְּמַקְצֶה הוּא, אֲבָל מְנַעְנְעוֹ בְּגוּפוֹ בִּכְתֵפָיו, דְּטִלְטוּל מִן הַצַּד הוּא וְלָאו שְׁמֵיהּ טִלְטוּל:

אוֹ שֶׁהָיָה עָלָיו כַּר אוֹ סָדִין. דְּגַלֵּי דַּעְתֵּיהּ דְּאַקְצֵיהּ לִשְׁכִיבָה, מֵעַתָּה תּוֹרַת כְּלִי עָלָיו:

מַכֵּבֵּשׁ. שְׁנֵי לוּחוֹת שֶׁמְּשִׁימִין בֵּינֵיהֶן הַבְּגָדִים לְאַחַר כְּבִיסָתָן וּמְהַדְּקִין הַלּוּחַ הָעֶלְיוֹן עַל הַבְּגָדִים הַמֻּנָּחִין בַּלּוּחַ הַתַּחְתּוֹן כְּדֵי שֶׁיִּהֵא קִפּוּלָן נָאֶה:

מַתִּירִין. דְּהַיְנוּ לְצָרְכּוֹ שַׁבָּת לִטֹּל אֶת הַבְּגָדִים, אֲבָל לֹא כּוֹבְשִׁים דְּהַיְנוּ צָרְכּוֹ חֹל:

וְשָׁל כּוֹבְסִים לֹא יִגַּע בּוֹ. מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָשׂוּי לְתַקֵּן בְּגָדִים וּמְהַדֵּק טְפֵי, וְהַתָּרָתוֹ דּוֹמָה לְסִתְירָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

פרק כא

משנה א

נוֹטֵל אָדָם אֶת בְּנוֹ. בֶּחָצֵר וְהָאֶבֶן בְּיָדוֹ וְלֹא אָמְרִינַן דִּמְטַלְטֵל לָאֶבֶן:

כַּלְכָּלָה. סַל:

וְהָאֶבֶן בְּתוֹכָהּ. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ פֵּרוֹת בַּסַּל, שֶׁאִם אֵין בּוֹ פֵּרוֹת נַעֲשֶׂה בָּסִיס לְדָבָר הָאָסוּר וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ. וְצָרִיךְ נַמִּי שֶׁיִּהְיוּ בְּתוֹכוֹ פֵּרוֹת שֶׁאִם יַשְׁלִיכֵם בָּאָרֶץ יִמָּאֲסוּ, כְּגוֹן תּוּתִים וַעֲנָבִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, אֲבָל אִם הָיוּ בּוֹ פֵּרוֹת כְּגוֹן אֱגוֹזִים וּשְׁקֵדִים, מְנַעֵר אֶת הַפֵּרוֹת וְהֵם נוֹפְלִים. וּפֵרוֹת הַנִּמְאָסִים נַמִּי כְּגוֹן תּוּתִים וַעֲנָבִים, אִם אֶפְשָׁר לְסַלְּקָם לְצַדֵּי הַכַּלְכָּלָה וּלְנַעֵר הָאֶבֶן לְבַדָּהּ וּלְהַשְׁלִיכָהּ, אָסוּר לְטַלְטְלָהּ עִם הָאֶבֶן. וּמַתְנִיתִין אֲיֵרֵי כְּגוֹן שֶׁנִּפְחֲתָה מִצַּדֵּי הַכַּלְכָּלָה אוֹ שׁוּלֶיהָ וְהָאֶבֶן דּוֹפֶן לָהּ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּכַּלְכָּלָה בְּלֹא הָאֶבֶן:

תְּרוּמָה טְמֵאָה עִם הַטְּהוֹרָה וְעִם הַחֻלִּין. אַגַּב הַטְּהוֹרָה וְאַגַּב הַחֻלִּין. אֲבָל טְמֵאָה בְּאַנְפֵּי נַפְשַׁהּ לָאו בַּת טְלְטוּל הִיא:

אַף מַעֲלִין אֶת הַמְדֻמָּע בְּאֶחָד וּמֵאָה. סְאָה שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה בְּמֵאָה סְאִים שֶׁל חֻלִּין, מֻתָּר לְהַעֲלוֹתָהּ לִסְאָה שֶׁל תְּרוּמָה מֵהֶן בְּשַׁבָּת וְיִהְיוּ כֻּלָּן חֻלִּין וּמֻתָּרִין לְזָרִים, וְלֹא אָמְרִינַן מְתַקֵּן הוּא, דִּתְרוּמָה שֶׁנִּפְלָה בַּחֻלִּין חֶשְׁבִינַן לַהּ כְּאִלּוּ מֻנַּחַת לְבַדָּהּ וְאֵינָהּ מְעֹרֶבֶת, וּכְשֶׁעוֹלָה בְּאֶחָד וּמֵאָה הַתְּרוּמָה עַצְמָהּ שֶׁנִּפְלָה עוֹלָה, הִלְכָּךְ לָאו מְתַקֵּן הוּא. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ב

מַטָּה עַל צִדָּהּ. מַטֶּה הֶחָבִית עַל צִדָּהּ אִם צָרִיךְ לִטֹּל מִן הַיַּיִן, וְהָאֶבֶן נוֹפֶלֶת, וְלֹא יִטֹּל אוֹתָהּ בַּיָּדַיִם:

הָיְתָה בֵּין הֶחָבִיּוֹת. וּמִתְיָרֵא שֶׁלֹּא תִּפֹּל הָאֶבֶן עַל הֶחָבִיּוֹת וְתִשָּׁבְרֵם, מַגְבִּיהָהּ לְחָבִית כֻּלָּהּ וּמְסַלְּקָהּ מִבֵּין הֶחָבִיּוֹת, וְשָׁם מַטָּה אוֹתָהּ עַל צִדָּהּ:

נוֹעֵר אֶת הַכַּר וְהֵן נוֹפְלוֹת. כְּשֶׁהוּא צָרִיךְ לַכַּר וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְמָקוֹם הַכַּר, אֲבָל אִם צָרִיךְ לְמָקוֹמוֹ מַגְבִּיהַּ הַכַּר עִם הַמָּעוֹת שֶׁעָלָיו. וְלֹא אָמְרָן אֶלָּא כְּשֶׁשָּׁכַח הַמָּעוֹת עַל הַכַּר מֵעֶרֶב שַׁבָּת, אֲבָל הֻנִּיחָן שָׁם בְּמִתְכַּוֵּן נַעֲשָׂה הַכַּר בָּסִיס לְדָבָר הָאָסוּר וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ וְלֹא לְנַעֵר הַמָּעוֹת שֶׁעָלָיו:

לַשְׁלֶשֶׁת. דָּבָר שֶׁל טִנּוּף כְּגוֹן רֹק אוֹ רְעִי אוֹ צוֹאָה:

מְקַנְּחָהּ בְּסַמַּרְטוּט. וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ מַיִם, דִּסְתָם כַּר שֶׁל בֶּגֶד הוּא, וּבֶגֶד שְׂרֵיתוֹ בַּמַּיִם זֶהוּ כִּבּוּסוֹ:

הָיְתָה. עַל כַּר:

שֶׁל עוֹר. דְּלָאו בַּר כִּבּוּס הוּא:
נוֹתֵן עָלֶיהָ מַיִם. עַד שֶׁתִּכָּלֶה וְתֵלֵךְ הַלַּשְׁלֶשֶׁת. אֲבָל כִּבּוּס מַמָּשׁ לֹא, דְּהוֹאִיל וּסְתָם כָּרִים וּכְסָתוֹת רַכִּים נִינְהוּ שַׁיָּךְ בְּהוּ כִּבּוּס בְּעוֹרוֹת רַכִּים, וּמִיהוּ שְׁרִיָּתָן לֹא זָהוּ כִּבּוּסָן:

משנה ג

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מַגְבִּיהִין מֵעַל הַשֻּׁלְחָן עֲצָמוֹת וּקְלִפִּין. בַּגְּמָרָא קָאָמַר שֶׁאֵין אָנוּ סוֹמְכִים עַל מִשְׁנָתֵנוּ כְּמוֹת שֶׁהִיא שְׁנוּיָה, אֶלָּא מַחְלֶפֶת הַשִּׁיטָה, שֶׁבֵּית הִלֵּל אוֹמְרִין מַגְבִּיהִין מֵעַל הַשֻּׁלְחָן עֲצָמוֹת וּקְלִפִּין, וּבֵית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְסַלֵּק אֶת הַטַּבְלָא שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ תּוֹרַת כְּלִי אֲבָל לֹא יְטַלְטֵל הָעֲצָמוֹת וְהַקְּלִפִּין בַּיָּדַיִם, דְּבֵית הִלֵּל כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וּבֵית שַׁמַּאי כְּרַבִּי יְהוּדָה. וּמִיהוּ לֹא שָׁרוּ בֵּית הִלֵּל אֶלָּא בַּעֲצָמוֹת וּקְלִפִּין דְּחָזוּ לְמַאֲכַל בְּהֵמָה אַף עַל גַּב דְּלֹא חָזוּ לְמַאֲכַל אָדָם, אֲבָל אִי לֹא חָזוּ אַף לְמַאֲכַל בְּהֵמָה מוֹדוּ בֵּית הִלֵּל דַּאֲסוּרִים לְטַלְטֵל, דִּבְכָהֵאי גַּוְנָא אֲפִלּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן מוֹדֶה:
מַעֲבִירִין מֵעַל הַשֻּׁלְחָן פֵּרוּרִין פָּחוֹת מִכַּזַּיִת. אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, וְטַעְמָא כְּדִמְפָרֵשׁ בְּסָמוּךְ, שֶׁהֵן רְאוּיִין לְמַאֲכַל בְּהֵמָה:
וְשֹׁעָר שֶׁל פּוֹלִין. שַׁרְבִיטִים שֶׁהַקְּטָנִית גָּדֵל בָּהֶן:
עוֹר בֵּית אֲחִיזָה. בֵּית אֲחִיזָה שֶׁל עוֹר שֶׁיֵּאָחֲזוּ בּוֹ:
אֵין מְקַנְּחִין בּוֹ. שֶׁכְּשֶׁאוֹחֲזוֹ נִסְחָט בֵּין אֶצְבְּעוֹתָיו וַהֲוֵי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ וְלֹא יָמוּת, דְּמוֹדֶה בֵּיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן:
בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ. בֵּין יֵשׁ לוֹ בֵּית אֲחִיזָה בֵּין אֵין לוֹ בֵּית אֲחִיזָה, נִטַּל בְּשַׁבָּת כְּשֶׁהוּא נָגוּב:
וְאֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה. דְּאֵינוֹ לֹא כְּלִי עֵץ וְלֹא בֶּגֶד וְלֹא שַׂק וְלֹא מַתֶּכֶת:

פרק כב

משנה א

מַצִּילִין מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת. וַאֲפִלּוּ בְּכֵלִים הַרְבֵּה, דְּאִלּוּ בִּכְלִי אֶחָד אָמְרוּ בְּפֶרֶק כָּל כִּתְבֵי דְּכַמָּה דְּבָעֵי מַצִּיל:
לָכֶם. כָּל אֶחָד מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת:
וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִסְפֹּג. שֶׁלֹּא יְשִׁים סְפוֹג לִשְׁאֹב הַיַּיִן וְלַחְזֹר וּלְהַטִּיף, וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לַסְּפוֹג בֵּית אֲחִיזָה, דְּלֵיכָא חֲשַׁשׁ סְחִיטָה, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַּחֹל. וַאֲפִלּוּ לִקַּח בְּיָדוֹ שֶׁמָּן וּדְבַשׁ שֶׁהֵן עָבִים וְנִדְבָּקִים וּלְקִנַּח יָדוֹ בִּשְׂפַת הַכְּלִי אָסוּר, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂה חֹל:
אֵין סוֹחֲטִין אֶת הַפֵּרוֹת. דַּהֲוָה לֵיהּ מְפָרֵק תּוֹלָדָה דְּדָשׁ:
אֲסוּרִין. גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִסְחֹט לְכַתְּחִלָּה:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם לָאֳכָלִין. הָיוּ אוֹתָן פֵּרוֹת מְכֻנָּסִים, הַיּוֹצֵא מֵהֶן מֻתָּר, דְּלֹא נִיחָא לֵיהּ בְּמַה שֶׁזָּבוּ וְלֵיכָּא לְמִגְזַר בְּהוּ שֶׁמָּא יִסְחֹט:

וְאִם לְמַשְׁקִין. הָיוּ מְכֻנָּסִין, דְּנִיחָא לֵיהּ בְּמַאי דְּנָפַק מִנַּיְהוּ, הַיּוֹצֵא מֵהֶן אָסוּר, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִסְחֹט. וּבְזֵיתִים וַעֲנָבִים מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה לַחֲכָמִים דְּאַף עַל גַּב דְּכִנְּסָן לָאֳכָלִים הַיּוֹצֵא מֵהֶן אָסוּר, כֵּיוָן דְּדַרְכָּן לִסְחִיטָה קָיְמִי, כִּי אָתוּ לִידֵי מַשְׁקֶה יָהֵיב דַּעְתֵּיהּ בְּהָכִי. וּבִשְׁאָר מִינֵי פֵּרוֹת מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה, כֵּיוָן דְּלָאו דַּרְכָּן לִסְחִיטָה. לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא בְּתוּתִים וְרִמּוֹנִים, דְּרַבִּי יְהוּדָה מְדַמֶּה לְהוּ לִשְׁאָר פֵּרוֹת וַחֲכָמִים מְדַמּוּ לְהוּ לְזֵיתִים וַעֲנָבִים. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

חַלּוֹת דְּבַשׁ. כְּשֶׁהֵן מְרֻסָּקִים זֶב הַדְּבַשׁ מֵעַצְמוֹ מִתּוֹךְ הַשַּׁעֲוָה וְאֵין דֶּרֶךְ לְסָחטוֹ, הִלְכָּךְ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַתִּיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִים, גְּזִרוּ אַטּוּ שֶׁאֵין מְרֻסָּקִין. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

משנה ב

כֹּל שֶׁבָּא בְּחַמִּין. שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל:

מְדִיחִין. דַּהֲדָחָתוֹ אֵינָהּ בִּשּׁוּלוֹ. אֲבָל לֹא שׁוֹרִין:

חוּץ מִן הַמָּלִיחַ הַיָּשָׁן. דַּג מָלִיחַ שֶׁעָבְרָה עָלָיו שָׁנָה מִשֶּׁנִּמְלַח:

וְקוּלְיָס הָאִסְפָּנִין. דְּג שֶׁקִּלְפָּתוֹ דַּקָּה, וַהֲדָחָתוֹ בְּחַמִּין הוּא גְּמַר בִּשּׁוּלוֹ:

משנה ג

שׁוֹבֵר אָדָם אֶת הֶחָבִית. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַלְקֵל:

וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת כְּלִי. לַעֲשׂוֹת לָהּ פֶּה נָאֶה:

אֵין נוֹקְבִים מְגוּפָּה. הַדְּבוּקָה בְּפִי חָבִית, אֶלָּא נוֹטֵל אֶת כֻּלָּהּ, דְּכִי נָקִיב לַהּ מְתַקֵּן פִּתְחָא הוּא:

רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר. דְּאֵין דֶּרֶךְ פֶּתַח חָבִית בְּכָךְ. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

וְלֹא יִקְּבֶנָּה מִצִּדָּהּ. כְּלוֹמַר הָא דְּשָׁרֵי רַבִּי יוֹסֵי לְהֵיוֹת נוֹקֵב אֶת הַמְּגוּפָּה, לֹא שָׁרֵי אֶלָּא לְמַעְלָה בְּרֹאשׁ הַמְּגוּפָּה, דְּלָאו אוֹרְחָא לְמֵעֲבַד פִּתְחָא הָתָם אֶלָּא נוֹטֵל כָּל הַמְּגוּפָּה. אֲבָל מִצִּדָּהּ, זִימְנִין דְּעָבִיד לֵיהּ לַנָּקֵב בְּצַד הַמְּגוּפָּה מִשּׁוּם פִּתְחָא וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְפָתְחָהּ לְמַעְלָה, שֶׁלֹּא יִפָּלוּ צְרוֹרוֹת אוֹ עָפָר בַּיַּיִן:

מְמָרֵחַ. וְיֵשׁ כָּאן מִשּׁוּם מְמַחֵק:

בַּעֲרֵב. שֵׁם מָקוֹם:

חוֹשְׁשָׁנִי לוֹ מֵחֲטָאת. אִם מֵרַח הַשַּׁעֲוָה לְדַבְּקָהּ בְּדָפְנֵי הַכְּלִי סְבִיב הַנָּקֵב:

משנה ד

לְתוֹךְ הַבּוֹר. שֶׁאֵין בּוֹ מַיִם:

שֶׁיִּהֵא שָׁמוּר. שֶׁלֹּא יִסָּרְיחַ מֵחֲמַת הַחֹם. וְהָא קָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא חָיְשִׁינַן דִּלְמָא אָתֵי לְאַשְׁווֹיֵי גֻּמּוֹת שֶׁבְּקַרְקָעִית הַבּוֹר כְּדֵי שֶׁיְּהֵא שָׁוֶה לְהוֹשִׁיב שָׁם הַקְּדֵרָה:

וְאֶת הַמַּיִם הַיָּפִים. הָרְאוּיִים לִשְׁתִיָּה:

בָּרָעִים. בְּתוֹךְ מְקֻוֶה מַיִם רָעִים שֶׁאֵינָן רְאוּיִן לִשְׁתִיָּה. וּמִלְּתָא דְּפִשִׁיטָא הִיא, וּמְשׁוּם סֵיפָא נָקַט לַהּ, דְּתָנַן וְאֶת הַצּוֹנְנִים [בַּחַמָּה] בִּשְׁבִיל שֶׁיֵּחָמוּ, מַהוּ דְּתֵימָא נִגְזֹר דִּלְמָא אָתֵי לְאַטְמוֹנֵי בְּרֶמֶץ, קָא מַשְׁמַע לָן:

מִי שֶׁנָּשְׂרוּ כֵּלָיו. שֶׁנִּפְלוּ בַּמַּיִם בְּשַׁבָּת:

מְהַלֵּךְ עִמָּהֶן וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. שֶׁמָּא יַחְשְׁדוּ אוֹתוֹ שֶׁכִּבְּסָן:

הַגִּיעַ לֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה. הַסְּמוּכָה לְמָבוֹא הָעִיר, שֶׁהוּא מָקוֹם הַמִּשְׁתַּמֵּר:

שׁוֹטְחָן בַּחַמָּה. לְיַבְּשָׁן:

אֲבָל לֹא כְּנֶגֶד הָעָם. שֶׁיַּחְשְׁדוּהוּ שֶׁכִּבְּסָן. וּמִשְׁנָה זוֹ דְּחוּיָה הִיא, שֶׁהֲלָכָה בְּיָדֵינוּ כָּל דָּבָר שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן אֲפִלּוּ בְּחַדְרֵי חֲדָרִים אָסוּר, הִלְכָךְ אָסוּר לְשָׁטְחָן אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הָעָם:

משנה ה

וְנִסְתַּפֵּג. וְקִנֵּחַ:

אֲפִלּוּ בְּעֶשֶׂר אֲלוּנְטִיּוֹת. סְדִינִים שֶׁמְּקַנְּחִים בָּהֶן, וְנִסְתַּפֵּג בָּהֶן זֶה אַחַר זֶה, אַף עַל גַּב דְּלֹא נָפְשֵׁי מַיָּא בְּכָל חַד וְחַד, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא יְבִיאֵם בְּיָדוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֲפִלּוּ עַל יְדֵי עֵרוּב, שֶׁאֵין כָּאן אִסּוּר הוֹצָאָה אֶלָּא גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיִסְחָטֵם בְּבֵאוֹ:

אֲבָל עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם. הוֹאִיל וּמְרֻבִּין הֵם מַדְכְּרֵי אַהֲדֵדֵי. וַאֲפִלּוּ חָדָא אֲלוּנְטִית לַעֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם, דְּהַשְׁתָּא נָפְשֵׁי בָּהּ מַיָּא, אֲפִלּוּ הָכִי מְבִיאִין אוֹתָהּ בְּיָדָם וְלֹא גָּזְרִינַן שֶׁמָּא יִסְחֲטוּהָ הוֹאִיל וּמְרֻבִּים הֵן:

פָּנֶיהָם יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם. אוֹרְחָא דְּמִלְּתָא נָקַט, וְהוּא הַדִּין לְכָל גּוּפָן. וְאֵין הֲלָכָה כְּמִשְׁנָה זוֹ, אֶלָּא אֲפִלּוּ אֶחָד מֵבִיא בְּיָדוֹ אֲלוּנְטִית שֶׁנִּסְתַּפֵּג בָּהּ, וְלֹא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יִסְחֹט:

משנה ו

סָכִין. שֶׁמֶן בְּשַׁבָּת:

וּמְמַשְׁמְשִׁין. בַּיָּד עַל כָּל הַגּוּף לַהֲנָאָה:

אֲבָל לֹא מִתְעַמְּלִין. לְשַׁפְשֵׁף בְּכֹחַ:

וְלֹא מִתְגָּרְדִין. בְּמִגְרֶדֶת, וְדוֹמֶה לוֹ (איוב ב) וַיִּקַּח לוֹ חֶרֶשׂ לְהִתְגָּרֵד בּוֹ, מִשּׁוּם דַּהֲוֵי כְּעֲבָדָא דְּחֹל:

אֵין יוֹרְדִין לְפוֹלִימָא. בְּקִעָה מְלֵאָה מַיִם וְתַחְתֶּיהָ טִיט כְּמוֹ דֶּבֶק, וְיֵשׁ בָּהּ מְקוֹמוֹת שֶׁיִּטְבַּע הָרוֹחֵץ שָׁם בְּאוֹתוֹ טִיט וְיִדְבַּק בּוֹ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת עַד שֶׁיִּתְקַבְּצוּ בְּנֵי אָדָם וְיַעֲלוּהוּ בְּקַשֵּׁי גָּדוֹל וּבְדַחַק. פֵּרוּשׁ אַחֵר, בְּקִעָה שֶׁטִּיט שֶׁלָּהּ מַחְלִיק וְהָרוֹחֵץ שָׁם נוֹפֵל וּבְגָדָיו נִשּׁוֹרִים בַּמַּיִם, וְאָתֵי לִידֵי סְחִיטָה:

אַפִּקְטָוזִין. לְהָקִיא. וּפֵרוּשׁוֹ אַפִּיק טָוִי זָיִן, כְּלוֹמַר לְהוֹצִיא הַמָּזוֹן מִמְּקוֹם בִּשּׁוּלוֹ שֶׁהִיא הָאִצְטוֹמָכָה. אַפִּיק, מוֹצִיא. טָוִי, מִתְבַּשֵּׁל, צְלִי אֵשׁ מִתַּרְגְּמִינַן טָוִי נוּר. זָיִן, מָזוֹן. וְדוֹקָא לִשְׁתּוֹת מַשְׁקֶה שֶׁמְּבִיאוֹ לְהָקִיא הוּא שֶׁאָסוּר בְּשַׁבָּת, אֲבָל לְהַכְנִיס אֶצְבָּעוֹ לְתוֹךְ פִּיו כְּדֵי לְהָקִיא מֻתָּר. וְהֵיכָא דְּאִית לֵיהּ צַעֲרָא וְאִם יָקִיא יִתְרַפֵּא, מֻתָּר אֲפִלּוּ עַל יְדֵי מַשְׁקֶה:

וְאֵין מְעַצְּבִין אֶת הַקָּטָן. לְתַקְּנוֹ וּלְיַשֵּׁב עַצְמוֹתָיו וְחוּלְיוֹת שִׁדְרָתוֹ, מִשּׁוּם דְּמַחֲזֵי כְּבוֹנֶה. וְלֹא אֲמָרָן אֶלָּא לְאַחַר זְמַן, אֲבָל בְּיוֹם לֵידָה שָׁרֵי. מְעַצְּבִין, לְשׁוֹן יְדֵיךְ עִצְּבוּנִי וַיַּעֲשׂוּנִי (שם י):

וְאֵין מַחֲזִירִין אֶת הַשָּׁבָר. עֶצֶם שֶׁנִּשְׁבַּר. וְאֵין הֲלָכָה כְּמִשְׁנָה זוֹ, אֶלָּא הֲלָכָה מַחֲזִירִין אֶת הַשָּׁבָר בְּשַׁבָּת:

שֶׁנִּפְרְקָה יָדוֹ. שֶׁיָּצָא הָעֶצֶם מִן הַפֶּרֶק שֶׁלּוֹ:

לֹא יִטְרְפֶם. לְשׁוֹן בֵּיצִים טְרוּפוֹת בַּקְּעָרָה, שֶׁמִּשְׁתַּטֵּחַ [בְּצוֹנֵן] עַל מְקוֹם הַשָּׁבָר, דְּמֵחֲזֵי דִּלְרִפּוּאָה קָעֲבִיד:

פרק כג

משנה א

שׁוֹאֵל. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֹאמַר הַלְוֵנִי. דְּהַלְוָאָה לִזְמַן מְרֻבֶּה מַשְׁמַע, וְקָיְמָא לַן סְתָם הַלְוָאָה שְׁלֹשִׁים יוֹם, הִלְכָךְ אָתֵי מַלְוֶה לְכָתֹב עַל פִּנְקָסוֹ כָּךְ וְכָךְ הִלְוִיתִי לְפָלוֹנִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח:

מַנִּיחַ טַלִּיתוֹ אֲצָלוֹ. אִם אֵינוֹ מַאֲמִינוֹ וְלוֹקֵחַ אוֹתוֹ וּמַקְדִּישׁוֹ בְּשַׁבָּת, דְּחוֹבוֹת שֶׁקְּבוּעַ לָהֶן זְמַן יְכוֹלִין לְהַקְדִּישׁ בְּשַׁבָּת:

משנה ב

פַּרְפְּרוֹתָיו. מִינֵי מַעֲדָנִים:

אֲבָל לֹא מִן הַכָּתָב. אִם כָּתַב מֵעֶרֶב שַׁבָּת כָּךְ וְכָךְ אוֹרְחִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁכְּחֵם, לֹא יִקְרָא בְּאוֹתוֹ כָּתָב בְּשַׁבָּת, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִמְחֹק. אִי נַמִּי שֶׁמָּא יִקְרָא בְּשִׁטְרֵי הֶדְיוֹטוֹת, וְאֵין מֻתָּר לִקְרוֹת בְּשַׁבָּת אֶלָּא בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וּבַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה לְאַחַר שֶׁכְּתָבוּהָ, וּבְפֵרוּשֵׁיהֶן, אֲבָל בִּשְׁאָר דְּבָרִים אוֹ בְּסִפְרֵי חָכְמוֹת שֶׁאֵינוֹ מִדִּבְרֵי נְבוּאָה אוֹ מִפֵּרוּשֵׁיהֶן, אֲסוּרִים:

מַפִּיס. מֵטִיל גּוֹרָל לְחַלֵּק לְמִי יַגִּיעַ כָּל מָנָה וּמָנָה:

עִם בָּנָיו וְעִם בְּנֵי בֵּיתוֹ. שֶׁהֵן סְמוּכִים עַל שֻׁלְחָנוֹ, שֶׁאֵין כָּאן קְפֵדָא. אֲבָל עִם אַחֵר לֹא, דִּבְנֵי חֲבוּרָה הַמַּקְפִּידִים זֶה עַל זֶה שֶׁאֵינָן מוֹחֲלִין וְאֵינָן מְוַתְּרִים זֶה לָזֶה עוֹבְרִים מִשּׁוּם מִדָּה וּמִשּׁוּם מִשְׁקָל וּמִשּׁוּם מִנְיָן וּמִשּׁוּם לוֹיִן וּפוֹרְעִין דְּגָזְרוּ בְּהוּ רַבָּנָן שֶׁמָּא יִכְתְּבוּ:

וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן וְכוּ'. מַתְנִיתִין חֲסוּרֵי מִחְסְרָא וְהָכִי קָתָנֵי, מֵפִיס אָדָם עִם בָּנָיו וְעִם בְּנֵי בֵּיתוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן, וְאֶפִלּוּ מָנָה גְּדוֹלָה כְּנֶגֶד מָנָה קְטַנָּה, וְדַוְקָא עִם בָּנָיו וְעִם בְּנֵי בֵּיתוֹ אֲבָל עִם אַחֵר לֹא, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת מָנָה גְּדוֹלָה כְּנֶגֶד מָנָה קְטַנָּה, וְאֵז הוּא דְּבְיוֹם טוֹב אָסוּר וּבְחֹל שָׁרֵי, אֲבָל אִם נִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת מָנָה גְּדוֹלָה כְּנֶגֶד מָנָה קְטַנָּה אֲפִלּוּ בְּחֹל אָסוּר, מִשּׁוּם קֻבְיָא, דְּגָזַל הוּא וְאַסְמַכְתָּא לֹא קָנְיָא, וַהֲאִי אַסְמַכְתָּא הִיא, דְּסָמִיךְ עַל הַגּוֹרָל אִם יִפֹּל לוֹ הַגּוֹרָל עַל הַמָּנָה הַגְּדוֹלָה יִזְכֶּה בָּהּ, וּלְפִיכָךְ תְּלָה עַצְמוֹ אַף לְגוֹרַל הַקְּטַנָּה עַל הַסָּפֵק, וְאִלּוּ יָדַע מִתְּחִלָּה שֶׁכֵּן, לֹא הָיָה מִתְרַצֶּה:

חֲלָשִׁים. גּוֹרָלוֹת, כְּמוֹ חוֹלֵשׁ עַל גּוֹיִם (ישעיה יד):

עַל הַקְּדֻשִּׁים בְּיוֹם טוֹב. שֶׁנִּשְׁחֲטוּ בְּיוֹם טוֹב, לְחַלֵּק אוֹתָם בֵּין הַכֹּהֲנִים:

אֲבָל לֹא עַל הַמָּנוֹת. שֶׁל קָדָשִׁים שֶׁל אֶתְמוֹל:

משנה ג

לֹא יִשְׂכֹּר אָדָם פּוֹעֲלִים. דִּכְתִיב (ישעיה נח) מִמְצֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר:

וְלֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ כּוּ'. לְדִיוּקָא נָקְטֵיהּ, לֹא יֹאמַר לַחֲבֵרוֹ שְׂכֹר לָנוּ פּוֹעֲלִים, אֲבָל אוֹמֵר לוֹ הֲנִרְאֶה שֶׁתַּעֲמֹד עִמִּי לָעֶרֶב, כְּלוֹמַר עַכְשָׁיו נִרְאֶה אִם תָּבֹא אֵלַי לִכְשֶׁתֶּחְשַׁךְ, וְאַף עַל פִּי שֶׁשְּׂנֵיהֶם יוֹדְעִים שֶׁעַל מְנַת לִשְׂכֹּרוֹ לִפְעָלָתוֹ הוּא מַזְהִירוֹ, כֵּיוָן דְּלֹא מְפָרֵשׁ לֵיהּ שְׂכִירוּת בְּהֶדְיָא שְׂרֵי, דְּקָיְמָא לָן דִּבּוּר אָסוּר הִרְהוּר מֻתָּר:

אֵין מַחְשִׁיכִין עַל הַתְּחוּם. לְקָרֵב עַצְמוֹ בְּשַׁבָּת עַד סוֹף הַתְּחוּם וּלְהַחְשִׁיךְ שָׁם שֶׁיִּהְיֶה קָרוֹב לְמָקוֹם הַפּוֹעֲלִים אוֹ לַפַּרְדֵּס לְהָבִיא פֵּרוֹת, דְּכָל דָּבָר שֶׁאָסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשַׁבָּת אָסוּר לְהַחְשִׁיךְ עָלָיו, אֲבָל מַחְשִׁיךְ הוּא לִהְיוֹת קָרוֹב לָצֵאת וְלִשְׁמֹר פֵּרוֹתָיו, דְּזֶה דָּבָר הַמֻּתָּר בְּשַׁבָּת לִשְׁמֹר פֵּרוֹתָיו:

וּמֵבִיא פֵּרוֹת בְּיָדוֹ. הוֹאִיל וְעִקַּר מַחְשַׁבְתּוֹ לֹא הָיְתָה לְכָךְ:

כְּלָל אָמַר אַבָּא שָׁאוּל. אַתַּנָּא קָמָא פְּלִיג, דְּאָסַר כָּל הַחְשָׁכָה וְלֹא מַפְלִיג בֵּין הַחְשָׁכָה שֶׁל מִצְוָה לְהַחְשָׁכָה שֶׁל רְשׁוּת, וַאֲתָא אִיהוּ וְאָמַר דְּהַחְשָׁכָה שֶׁל מִצְוָה שַׁרְיָא, שֶׁכְּשֵׁם שֶׁמֻּתָּר לוֹמַר לַחֲבֵרוֹ בְּשַׁבָּת תִּהְיֶה מְזֻמָּן לַיְלֵךְ לְאַחַר חֲשֵׁכָה לְהָבִיא אָרוֹן וְתַכְרִיכִים לַמֵּת, כָּךְ מֻתָּר לְהַחְשִׁיךְ עַל הַתְּחוּם כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מְזֻמָּן לְאַחַר חֲשֵׁכָה לְהָבִיא אָרוֹן וְתַכְרִיכִים. וְסֵיפָא דְּתָנֵן מַחְשִׁיכִים עַל הַתְּחוּם [לְפַקֵּחַ] עַל עִסְקֵי כַּלָּה וְעַל עִסְקֵי הַמֵּת, אַבָּא שָׁאוּל הִיא. וַהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ:

משנה ד

לְפַקֵּחַ עַל עִסְקֵי כַלָּה. לְעַיֵּן וְלַחְקֹר בְּצָרְכֵי הַכַּלָּה:
חֲלִילִין. כְּלֵי נְגוּן חֲלוּלִין שֶׁקּוֹלָן מְעוֹרֵר הַבֶּכִי:
לֹא יִסְפֹּד בָּהֶן יִשְׂרָאֵל. קְנָסָא הוּא מִשּׁוּם דְּמוּכְחָא מִלְּתָא שֶׁבִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל הוּבְאוּ:
אֶלָּא אִם כֵּן בָּאוּ מִמָּקוֹם קָרוֹב. אֶלָּא אִם כֵּן נוֹדַע לָנוּ בְּבֵרוּר שֶׁבָּאוּ מִמָּקוֹם שֶׁבְּתוֹךְ הַתְּחוּם וְלֹא הֻבִיאָם מִחוּץ לַתְּחוּם:
אָרוֹן. לְעַצְמוֹ שֶׁיִּקָּבֵר בּוֹ נָכְרִי, אוֹ לְמָכֹר:

משנה ה

סָכִין. בְּשֶׁמֶן:
וּמְדִיחִין. בְּמַיִם. וּפוֹקְקִין נְקָבָיו, סוֹתְמִין נְקָבָיו הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים בְּבֶגֶד אוֹ בְּשׂוּם דָּבָר כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּכָּנֵס בָּהֶם הָרוּחַ וְיִתְפַּח:
וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָזִיז בּוֹ אֵבֶר. שֶׁלֹּא יְטַלְטֵל וְיַגְבִּיהַּ לֹא יָדוֹ וְלֹא רַגְלוֹ וְלֹא רֵיסֵי עֵינָיו, שֶׁאָסוּר לְטַלְטֵל הַמֵּת אוֹ אֵבֶר מֵאֲבָרָיו, אַף עַל פִּי שֶׁמֻּתָּר לִגַּע בּוֹ. וְכֵן כָּל מַקָּצָה מֻתָּר בְּנִגִּיעָה וְאָסוּר בְּטִלְטוּל. וּבֵיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בְּשַׁבָּת אוֹ בְּיוֹם טוֹב אֲסוּרָה אֲפִלּוּ בְּנִגִּיעָה, שֶׁמִּפְּנֵי כַּדּוּרִיתָהּ נִגִּיעָתָהּ זֶהוּ טִלְטוּלָהּ:
וְשׁוֹמְטִים אֶת הַכַּר מִתַּחְתָּיו. וְנִמְצָא מֻטָּל עַל הַחֹל, אֲבָל לֹא מְטַלְטְלִין לְהָנִיחוֹ עַל הַחֹל, דְּהָא תְּנָא רֵישָׁא וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָזִיז בּוֹ אֵבֶר:
בִּשְׁבִיל שֶׁיַּמְתִּין. שֶׁלֹּא יַסְרִיחַ מֻחֲמַת חֹם הַסְּדִינִים וְהַכָּרִים:
קוֹשְׁרִים אֶת הַלֶּחִי. שֶׁל מֵת שֶׁהָיָה פִּיו הוֹלֵךְ וְנִפְתָּח:
וְלֹא שֶׁיַּעֲלֶה. לְהִסָּגֵר מַה שֶּׁנִּפְתַּח, דְּהַיְנוּ מֵזִיז אֵבֶר, אֶלָּא שֶׁלֹּא יוֹסִיף לְהִפָּתַח:
סוֹמְכִים אוֹתָהּ בְּסַפְסָל. שֶׁהֲרֵי תּוֹרַת כְּלִי עָלָיו:
וְלֹא שֶׁתַּעֲלֶה. דַּהֲוָה לֵיהּ בּוֹנָהּ:
אֵין מְעַמְּצִין. אֶת עֵינָיו בְּשַׁבָּת אֲפִלּוּ לְאַחַר יְצִיאַת נְפָשׁ, דַּהֲוָה לֵיהּ מֵזִיז אֵבֶר:
שׁוֹפֵךְ דָּמִים. שֶׁבְּדָבָר מֻעָט מְקֻרָּב מִיתָתוֹ:

פרק כד

משנה א

מִי שֶׁהֶחְשִׁיךְ. נוֹתֵן כִּיסוֹ לְנָכְרִי. מִבְּעוֹד יוֹם. וְאַף עַל גַּב דְּשָׁלוּחוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא לִשָּׂא אֶת כִּיסוֹ בְּשַׁבָּת, קַיִם לְהוּ לְרַבָּנָן דְּאֵין אָדָם מַעֲמִיד עַצְמוֹ עַל מָמוֹנוֹ, וְאִי לֹא שָׁרִית לֵיהּ אָתֵי לַאֲתוֹיֵי אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים:

וְאִם אֵין עִמּוֹ נָכְרִי כּוּ'. הָא יֵשׁ עִמּוֹ נָכְרִי, לַנָּכְרִי יְהֵיב לֵיהּ, מַאי טַעְמָא, חֲמוֹר אַתָּה מְצַוֶּה עַל שְׁבִיתָתוֹ, נָכְרִי אִי אַתָּה מְצַוֶּה עַל שְׁבִיתָתוֹ. וּכְשֶׁמַּנִּיחַ כִּיסּוֹ עַל הַחֲמוֹר מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ מְנִיחוֹ עָלֶיהָ כְּשֶׁהִיא מְהַלֶּכֶת, כְּלוֹמַר לְאַחַר שֶׁעָקְרָה רַגְלֶיהָ לֵילֵךְ, דְּלֹא עָבְדָה עֲקִירָה, וּכְשֶׁרוֹצָה הַבְּהֵמָה לַעֲמֹד נוֹטְלוֹ מֵעָלֶיהָ, וּלְאַחַר שֶׁתַּחְזֹר וְתַעֲקֹר רַגְלֶיהָ לֵילֵךְ יְנִיחֶנָּה עָלֶיהָ, כִּי הֵיכִי דְּלֹא תַּעֲבִיד הַבְּהֵמָה עֲקִירָה וַהֲנָחָה, דְּאִי שָׁבֵיק לַהּ לְמֶעְבַּד עֲקִירָה וַהֲנָחָה וְהוּא מְחַמֵּר אַחֲרֶיהָ וּמַנְהִיגָהּ נִמְצָא מְחַמֵּר אַחַר בְּהֶמְתּוֹ בְּשַׁבָּת וְאָסוּר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ טְעוּנָה אֶלָּא כְּל דְּהוּ, דִּכְתִיב (שמות כ) לֹא תַעֲשֶׂה [כָּל] מְלָאכָה אַתָּה וּבְהֶמְתֶּךָ, אֵיזוֹ הִיא מְלָאכָה שֶׁנַּעֲשֵׂית בֵּין הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה, הֱוֵי אוֹמֵר זֶה מְחַמֵּר:

הַגִּיעַ לָחָצֵר הַחִיצוֹנָה. מִלְּתָא בְּאַנְפֵי נַפְשֵׁהּ הִיא וְלֹא בְּדִין כִּיסּוֹ קָא מַיְרֵי:

לָחָצֵר הַחִיצוֹנָה. שֶׁל עִיר, שֶׁהוּא מָקוֹם הַמִּשְׁתַּמֵּר רִאשׁוֹן, כְּשֶׁיָּבֹא לְפָרֵק הַחֲמוֹר נוֹטֵל בְּיָדוֹ מֵעָלָיו כֵּלִים הַנִּטָּלִין בְּשַׁבָּת:

וְשָׁאֵינָם נִטָּלִים מַתִּיר אֶת הַחֲבָלִים. שֶׁל אֻכָּף שֶׁהֵן קְשׁוּרִים, וְהַשַּׁקִּין נוֹפְלִים:

משנה ב

פְּקִיעֵי עָמִיר. קַשִּׁין שֶׁל שִׁבֳּלִים שֶׁאֲגָדָן, מַתִּירִין אוֹתָן, דְּכָל זְמַן שֶׁהֵן קְשׁוּרִין לָאו אֹכְלָא נִינְהוּ, וּמַתִּירִין אוֹתָן לִישַׁוּוּנְהוּ אֹכְלָא, אֲבָל פִּסְפּוּס, לְפַזְּרָן כְּדֶרֶךְ שֶׁרְגִילִין לְפַזֵּר עֲשָׂבִים לִפְנֵי בְּהֵמָה כְּדֵי שֶׁתִּרְיַח רֵיחָן וְיִהְיוּ יָפִין לָהּ לְאָכְלָן, אָסוּר בִּפְקִיעֵי עָמִיר, דְּמַאֲחַר דְּאִתְעֲבִידוּ אֹכְלָא בְּהֶתֵּר הַפְּקִיעִין, וְהַפִּסְפּוּס אֵינוֹ אֶלָּא לְתַעֲנוּג בְּעָלְמָא, וּמִטְרַח בְּדָבָר שֶׁהוּא כְּבָר אֹכֶל לֹא טָרְחִינַן:

וּמְפַסְפְּסִים אֶת הַכֵּפִים. עֲנָפִים לַחִים שֶׁל אֹרֶז, מְפַזְּרִים וְשׁוֹטְחִים אוֹתָן לִפְנֵי הַבְּהֵמָה שֶׁתָּרִיחַ רֵיחָן, דִּבְלָאוּ פִּסְפּוּס לֹא הָווּ אֹכְלָא:

אֲבָל לֹא אֶת הַזֵּרִין. הֵן הֵן פְּקִיעֵי עָמִיר, אֶלָּא שֶׁהַפְּקִיעִין יֵשׁ לָהֶן שְׁנֵי קְשָׁרִים, אֶחָד בְּרֹאשָׁן וְאֶחָד בְּסוֹפָן, וְהַזֵּרִין יֵשׁ לָהֶן שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, קֶשֶׁר אֶחָד יָתֵר בְּאֶמְצָעָן. וְקָאָמְרָה מַתְנִיתִין שֶׁאֵין מְפַסְפְּסִים אֶת הַזֵּרִין וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵן דְּחוּקִים זֶה בָּזֶה וּמִתְחַמְּמִים וְהַבְּהֵמָה קָצָה בָּהֶן, אֶלָּא מַתִּיר שְׁלֹשָׁה אֲגֻדִּיהֶן בִּלְבַד, דְּהַתֶּרֶת אֲגֻדִּיהֶן מְשַׁוִּי לַהּ אֹכְלָא כִּפְקִיעִין:

אֵין מְרַסְּקִין אֶת הַשַּׁחַת. אֵין מְחַתְּכִין עֵשֶׂב שֶׁל תְּבוּאָה, וְהִיא אַסְפַּסְתָּא, מִשּׁוּם דְּטִרְחָא שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ הוּא:

רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בָּחֲרוּבִין לִבְהֵמָה דַּקָּה. שֶׁשִּׁנֶּיהָ דַּקּוֹת, וְקָשִׁין לָהּ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ג

אֵין אוֹבְסִין. [אין] מַאֲכִילִין אוֹתוֹ עַל כָּרְחוֹ וְתוֹחֲבִים לוֹ בִּגְרוֹנוֹ, וּפֵרוּשׁ אוֹבְסִין, עוֹשִׂין לָהּ אֲבוּס בְּתוֹךְ מֵעֶיהָ:

וְלֹא דוֹרְסִים. שֶׁדּוֹרֵס הַמַּאֲכָל לְתוֹךְ גְּרוֹנָהּ. וּמֵיהוּ לֹא הֲוֵי כְּמוֹ אוֹבְסִין:

אֲבָל מַלְעִיטִים. שֶׁתּוֹחֵב לוֹ הַמַּאֲכָל לְמָקוֹם שֶׁיָּכוֹל לְהַחְזִיר:

אֵין מְמָרְאִין. מְפַטְּמִין, לְשׁוֹן וְחֵלֶב מְרִיאִים (ישעיה א). וּפֵרוּשׁ הַמָּרְאָה, שֶׁתּוֹחֵב לוֹ הַמַּאֲכָל לִפְנִים מִבֵּית הַבְּלִיעָה בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַחְזִיר:

וּמְהַלְקְטִין לַתַּרְנְגוֹלִין. שֶׁתּוֹחֵב הַמַּאֲכָל לְתוֹךְ פִּיו בְּמָקוֹם שֶׁיָּכוֹל לְהַחְזִיר:

אֲבָל לֹא גוֹבְלִין. אֵין לְשׁוֹן אוֹתוֹ בַּמַּיִם:

אֵין נוֹתְנִין מַיִם לִפְנֵי דְבוֹרִים. שֶׁאֵין מְזוֹנוֹתֵיהֶן עָלָיו, שֶׁיּוֹצְאִין וְאוֹכְלִין בַּשָּׂדֶה וּמַיִם מְצוּיִין לָהֶם בָּאֲגַמִּים:

דּוֹרְסִיאוֹת. יוֹנִים שֶׁגִּדְּלִים בַּבָּתִּים. וְנִקְרָאִים דּוֹרְסִיאוֹת עַל שֵׁם הוֹרְדוּס הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה מְגַדֵּל מֵהֶן בְּאַרְמוֹנוֹ:

משנה ד

מְחַתְּכִין אֶת הַדְּלוּעִין. הַתְּלוּשִׁין לִפְנֵי הַבְּהֵמָה, וְאַף עַל גַּב דְּסָתְמָן לָאו לְמַאֲכַל בְּהֵמָה קַיְמִי אֶלָּא לְאָדָם:

וְאֶת הַנְּבֵלָה. שֶׁנִּתְנַבְּלָה הַיּוֹם, וְאַף עַל גַּב דְּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת הָיְתָה עוֹמֶדֶת לְאָדָם וְלֹא לַבְּהֵמָה:

רבי יהודה אומר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה. דכל מידי דחזי לאינש לא מקצה ליה לבהמה. ואפילו חולה מע"ש, סובר שתתרפא. ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ה

מְפִירִין. בַּעַל לְאִשְׁתּוֹ וְאָב לְבִתּוֹ:

וְנִשְׁאָלִין. לֶחָכָם:

שֶׁהֵן לְצֹרֶךְ הַשַּׁבָּת. כְּגוֹן שֶׁנָּדַר שֶׁלֹּא יֹאכַל הַיּוֹם. וְאַנְשָׁאֲלִין דַּוְקָא קָאֵי, דְּאִלּוּ בַּעַל אוֹ אָב מֵפֵר בֵּין נְדָרִים שֶׁהֵן לְצֹרֶךְ הַשַּׁבָּת בֵּין נְדָרִים שֶׁאֵינָן לְצֹרֶךְ הַשַּׁבָּת, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהָפֵר אֶלָּא בְּיוֹם שָׁמְעוֹ בִּלְבַד. וּנְדָרִים שֶׁהֵן לְצֹרֶךְ הַשַּׁבָּת אֲפִלּוּ הָיָה לוֹ פְּנַאי לְהִשָּׁאֵל עֲלֵיהֶם קֹדֶם הַשַּׁבָּת נִשְׁאָלִין עֲלֵיהֶם בְּשַׁבָּת:

וּפוֹקְקִין אֶת הַמָּאוֹר. הַחַלּוֹן שֶׁמְּמִנּוּ הָאוֹרָה נִכְנֶסֶת, סוֹתְמִין אוֹתוֹ בְּלוּחַ אוֹ בִּשְׂאָר כָּל דָּבָר שֶׁרְגִילִים לְסָתֹם בּוֹ:

וּמוֹדְדִין אֶת הַמִּטָּלִית. כְּגוֹן אִם הָיְתָה טְמֵאָה וְנָגְעָה בְּטָהֳרוֹת, מוֹדְדִין אוֹתָהּ אִם יֵשׁ בָּהּ שְׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת עַל שְׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת לֵידַע אִם נִטְמְאוּ הַטָּהֳרוֹת אִם לָאו, דְּמִטְלִית פְּחוּתָה מִשְּׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ אֵינָהּ לֹא מְטַמְּאָה וְלֹא מְטַמְּאָה:

וְאֶת הַמְקֻוֶה. לֵידַע אִם יֵשׁ בָּהּ אַמָּה עַל אַמָּה בְּרוּם שְׁלֹשׁ אַמּוֹת. שֶׁאִלּוּ מְדִידוֹת שֶׁל מִצְוָה הֵן, לְפִיכָךְ מֻתָּר לְמָדֵד אוֹתָן בְּשַׁבָּת:

שֶׁפָּקְקוּ אֶת הַמָּאוֹר. אֶת הַחַלּוֹן. וְקָרוּי מָאוֹר, שֶׁמְּמֻנּוּ הָאוֹרָה נִכְנֶסֶת:

בְּטָפִיחַ. פַּךְ שֶׁל חֶרֶס:

מְקֻדָּה. כְּלִי חֶרֶס:

בְּגֶמִי. לְהָכִי נָקֵט גֶּמִי, שֶׁרָאוּי לְמַאֲכַל בְּהֵמָה וְלֹא מְבַטֵּל לֵיהּ לְהָיוֹת קֶשֶׁר שֶׁל קַיְמָא:

לֵידַע אִם יֵשׁ בַּגִּיגִית פּוֹתֵחַ טָפַח. כְּמִין שְׁבִיל קָטָן הָיָה בֵּין שְׁנֵי בָּתִּים שֶׁלֹּא הָיָה מְקוּרֶה, אֶלָּא שֶׁגִּיגִית מֻנַּחַת עַל גַּבּוֹ, וְהָיוּ חַלּוֹנוֹת פְּתוּחוֹת מִן הַבָּתִּים אֶל הַשְּׁבִיל, וְהָיוּ חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יָמוּת מֵת בְּבַיִת אֶחָד וּתְהֵא הַטֻּמְאָה בָּא מִן הַחַלּוֹן אֶל הַשְּׁבִיל וּמִן הַשְּׁבִיל אֶל הַבַּיִת הָאַחֵר דֶּרֶךְ הַחַלּוֹן הַפָּתוּחַ, לְפִיכָךְ פָּקְקוּ אֶת הַחַלּוֹן הַפָּתוּחַ לַבַּיִת שֶׁהַטֻּמְאָה בְּתוֹכוֹ בְּטָפִיחַ שֶׁל חֶרֶס וְגַבּוֹ לְצַד הַשְּׁבִיל, וּכְלִי חֶרֶס אֵינוֹ מְטַמֵּא מִגַּבּוֹ, וְחוֹצֵץ, כִּי חָשְׁשׁוּ שֶׁמָּא אֵין בְּסֶדֶק הַגִּיגִית פּוֹתֵחַ טָפַח וְנִמְצֵאת הַגִּיגִית מַאֲהֶלֶת עַל הַשְּׁבִיל וְהַטֻּמְאָה בָּאָה דֶּרֶךְ הַשְּׁבִיל מִבַּיִת זֶה לְבַיִת זֶה. אַחַר כָּךְ הֵצְרְכוּ לִפְתֹּחַ הַחַלּוֹן וְלִטֹּל אוֹתוֹ טָפִיחַ הַפָּקוּק בַּחַלּוֹן, וּבָאוּ לֵידַע אִם יֵשׁ בְּאוֹתוֹ סֶדֶק שֶׁל גִּיגִית פּוֹתֵחַ טָפַח וְאֵין שָׁם אֹהֶל בְּאוֹתוֹ שְׁבִיל לְהָבִיא אֶת הַטֻּמְאָה, שֶׁהַטֻּמְאָה יוֹצְאָה מִן הַשְּׁבִיל דֶּרֶךְ סֶדֶק שֶׁבַּגִּיגִית כְּלַפֵּי מַעְלָה. אוֹ אֵין בַּסֶּדֶק שֶׁל גִּיגִית פּוֹתֵחַ טָפַח, וְנִמְצֵאת הַשְּׁבִיל כְּאֹהֶל וּמְבִיאָה אֶת הַטֻּמְאָה מִבַּיִת לְבַיִת. וּמָדְדוּ מְקֻדָּה שֶׁל חֶרֶס וּקְשָׁרוּהָ בְּגֶמִי וְהוֹשִׁיטוּהָ כְּלַפֵּי מַעְלָה, לִרְאוֹת אִם הָיָה בְּסֶדֶק הַגִּיגִית פּוֹתֵחַ טָפַח אִם לָאו:

ומדבריהם למדנו שפוקקין וקושרין ומודדין בשבת. ובלבד שלא יהיה קשר של קיימא, והמדידה תהיה של מצוה, או להתלמד על דבר הוראה: